
Asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä kolmannen ja julkisen sektorin välisestä strategisesta kumppanuudesta ehkäisevässä lastensuojelutyössä

”Olisipa ihanaa, jos visiot toteutuisivat!”

Sinikka Niskanen

Opinnäytetyö

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma	
Työn tekijä Sinikka Niskanen	
Työn nimi Asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä kolmannen ja julkisen sektorin välisestä strategisesta kumppanuudesta ehkäisevässä lastensuojelutyössä ”Olisipa ihanaa, jos visiot toteutuisivat!”	
Päiväys	10.4.2011
Sivumäärä/Liitteet	63/17
Ohjaaja Kalevi Paldanius	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Perheen talo –yhteistyö: MLL:n Iisalmen yhdistys ry:n, Iisalmen Pelastakaa Lapset ry:n ja Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n kumppanuushanke	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä strategisesta kumppanuudesta kolmannen ja julkisen sektorin välisestä ehkäisevästä lastensuojelutyöstä. Saatujen näkemysten perusteella on tarkoitus samalla saada tietoa ehkäisevän lastensuojelutyön nykytilan vahvuuksista ja heikkouksista. Tutkimuksen tulevaisuuden tarkastelun ajankohdaksi asetettiin vuosi 2020. Tutkimus on pääosin laadullinen tutkimus, jonka empiirinen aineisto kerättiin delfi -menetelmää käyttäen, joka on yksi tulevaisuudentutkimuksen menetelmistä. Aineisto kerättiin touko-syyskuussa 2010 kahdella delfi -kyselykierroksella asiantuntijaryhmältä (N=9), jonka muodostivat Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueen sosiaali- ja terveydenhuollon, tutkimus- ja kehittämisen sekä seurakunnan ammattilaiset ja kolmannen sektorin vapaaehtoinen. Ensimmäinen kyselykierros toteutettiin kvalitatiivisesti avoimella kyselyllä ja aineisto analysoitiin aineisto- ja teoriasidonnaisen sisällön analyysillä. Toinen kyselykierros muodostettiin ensimmäisen kierroksen palautteesta, jota oli toisella kierroksella mahdollista kommentoida, muuttaa tai lisätä. Lisäksi kyselykierros sisälsi kahdeksan aineistosta nostettua väitettä. Väitteisiin vastattiin kyllä tai ei ja annettua vastausta pyydettiin lisäksi perustelemaan.</p> <p>Asiantuntijoiden näkemysten mukaan voidaan sanoa, että strategisen kumppanuuden kasvualusta ja yhteinen tahtotila on jo olemassa ehkäisevässä lastensuojelussa. Kumppanuuden peruselementit luottamus, tietopääoma ja lisäarvo tulivat esille sisällön analyysissä. Ensimmäisen kierroksen aineistosta nostettujen väitteiden osalta asiantuntijat olivat lähes yksimielisiä eikä merkittäviä eroja näkemysten osalta ollut havaittavissa. Kaikki asiantuntijat olivat sitä mieltä, että Perheen talo – yhteistyön toimintamalli on hyvä esimerkki strategisesta kumppanuudesta julkisen sektorin ja kolmannen sektorin välillä ja sitä kannattaa kehittää.</p>	
Avainsanat Ehkäisevä lastensuojelu, kolmannen sektorin vapaaehtoistyö, strateginen kumppanuus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Management and Development Education programme for Healthcare professionals			
Author(s) Sinikka Niskanen			
Title of Thesis Experts views of strategic partnership between third sector and public sector in preventive child welfare in a future			
Date	10.4.2011	Pages/Appendices	63/17
Supervisor(s) Kalevi Paldanius			
Project/Partners The Family House partnership			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the bachelor's thesis is to describe experts views of strategic partnership between third sector and public sector in preventive child welfare work in a future. In the same time it is a purpose on the basis of given views to get knowledge of presents strengths and weaknesses in preventive child welfare work. The perspective was set at the year 2020. The thesis is mainly qualitative research and data were gathered by Delphi method which is one of the futuristic study. The data were gathered in May-September 2010 with two Delphi rounds from an experts panel (N=9) that consisted of Ylä-Savo SOTE:s federation municipalities area social and health care, research and development and parish professionals and one of voluntary person from third sector. The first round was carried out by a qualitative open-ended questionnaire and analysed with data based and theory bound up content analysis. The second round was formulated by first rounds feedback and the experts had an opportunity to comment, change or add in their responses. In addition questionnaire contained eight statements from data answered by yes or no and to present their reasons for responding the way they did.</p> <p>With experts views we can say that there already is a substrate and common will of strategic partnership in a preventive child welfare work. Grounded elements of partnership, trust, knowledge capital and added value were shown in content analysis. In statements from firsts grounds data the experts were nearly unanimous and there wasn't remarkable differences between the views. All the experts agreed that The Family House partnership is a good example of strategic alliance between public sector and third sector and it will be worthwhile developing.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Preventive child welfare, voluntary work in third sector, strategic partnership/alliance</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	7
2	EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU.....	12
	2.1 Ehkäisevä lastensuojelun juuret.....	12
	2.2 Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet.....	12
	2.3 Ehkäisevän lastensuojelun tulevaisuus.....	14
	2.4 Kolmannen sektorin toteuttama vapaaehtoistyö ehkäisevässä lastensuojelussa.....	17
3	STRATEGINEN KUMPPANUUS.....	19
	3.1 Kumppanuuden peruselementit.....	20
	3.2 Kumppanuuden eri tasot.....	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	25
	4.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	25
	4.2 Tutkimuskysymykset.....	25
	4.3 Taustatiedon kerääminen.....	25
	4.4 Tutkimusmenetelmä.....	26
	4.5 Aineiston keruu.....	27
	4.5.1 Delfi-menetelmä.....	27
	4.6 Aineiston analyysi.....	28
5	DELFIPROSESSIN KUVAUS.....	29
	5.1 Asiantuntijaryhmän kokoaminen.....	29
	5.2 Ensimmäisen delfi -kyselykierroksen kulku.....	30
	5.3 Toisen delfi -kyselykierroksen kulku.....	32
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	34
	6.1 Ensimmäisen delfi-kyselykierroksen tulokset.....	34
	6.1.1 Ehkäisevän lastensuojelun vahvuudet ja heikkoudet.....	34
	6.1.2 Verkostojen ja strategisten kumppanuuksien toiminta käytännössä.....	36
	6.1.3 Ehkäisevän lastensuojelun toivottu tilanne vuonna 2020.....	37
	6.1.4 Mitä on tehty toisin, että edellä kuvailtu toivottu tilanne on toteutunut.....	38
	6.1.5 Asiantuntijoiden muut ajatukset aiheesta.....	39
	6.2 Toisen delfi -kyselykierroksen tulokset.....	40
	6.2.1 Palaute ensimmäisen kierroksen koonnista.....	40
	6.2.2 Väitteiden tulokset.....	41

7 POHDINTA.....	47
7.1 Tutkimustulosten pohdintaa.....	47
7.2 Esimerkki strategisen kumppanuuden yhteistyömalliksi.....	52
7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	53
7.3.1 Delfi -menetelmän sopivuus tässä tutkimuksessa.....	55
LÄHTEET.....	57

LIITTEET

- Liite 1 Asiantuntijaryhmän kokoonpano
- Liite 2 Esittelykirje tutkimukseen osallistumiseen
- Liite 3 Ensimmäisen delfi -kierroksen saatekirje
- Liite 4 Ensimmäisen delfi -kierroksen kyselylomake
- Liite 5 Ensimmäisen kyselykierroksen aineiston sisällön analyysin esimerkki
- Liite 6 Toisen delfi -kierroksen saatekirje
- Liite 7 Toisen delfi -kierroksen kyselylomake
- Liite 8 Toisen kyselykierroksen aineiston sisällön esimerkki

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheen sain Perheen talo-yhteistyöstä, jossa työskentelen koorninaattorina. Perheen talo –yhteistyö on Raha-automaattiyhdistys ry:n kokeilu- ja kehittämisprojektina (C-avustus) vuonna 2004 alkanut kolmen paikallisen lastensuojelujärjestön, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ry:n, Iisalmen Pelastakaa Lapset ry:n ja Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n kumppanuushanke. Vuodesta 2009 alkaen Perheen talo-yhteistyö on saanut RAY:n kohdennettua toiminta-avustusta (Ak-avustus). Opinnäytetyöni perustuu Perheen talo –yhteistyön toimintamallin ja kumppanuuksien kehittämiseen. Perheen talo-yhteistyötä hallinnoi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ry.

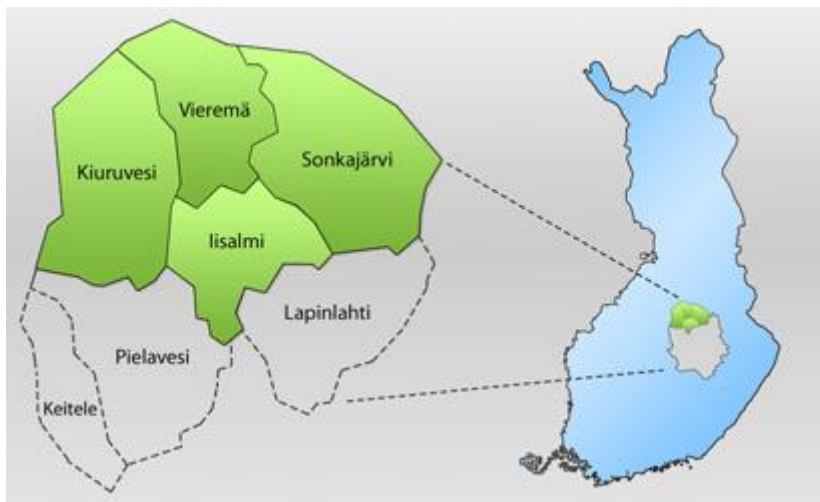
Perheen talo -yhteistyön päämääränä ja toiminta-ajatuksena on vakiinnuttaa uudenlainen kolmannen sektorin ennaltaehkäisevä lapsiperhetyön yhteistyömalli, jossa paikallisten kansalaisjärjestöjen toteuttamalla ammatillisesti johdetulla vapaaehtoistyöllä on oma paikkansa perheiden hyvinvointiin tähtäävissä kuntien palvelurakenteissa. Kumppanuushankkeen tavoitteena on täydentää ja kehittää hankkeessa mukana olevien yhdistysten, jotka edustavat kolmatta sektoria, sekä niiden ja julkisen sektorin välistä yhteistyötä ehkäisevässä ja varhaisen puuttumisen lapsiperhetyössä.

Tiivis kumppanuus kolmen suuren valtakunnallisen lastensuojelujärjestön paikallisyhdistysten välillä sekä julkisen sektorin kesken on ollut ainutlaatuista ja innovatiivisuudessaan merkittävää. Hankkeen tavoite, yhdessä lapsen parhaaksi, on tullut konkreettisesti mahdollisimman lähelle lapsia ja perheitä. Kehittämistyössä on keskitytty toimintojen saamiseksi osaksi julkisia hyvinvointivirtoja. On tarvittu uudenlaisia työmuotoja ja eri tahojen voimavarojen yhdistämistä, jotta terveiden ja turvallisten elinolosuhteiden kehittyminen tai säilyminen voidaan taata lapsille ja nuorille sekä vahvistaa vanhemmuutta.

Hankkeen kehittämät vertaisryhmä-, tukihenkilö- ja avopalvelutoiminnot (yökylä- ja tapaamispaikkatoiminnot) sekä moniammatillisen Ylä-Savon mediakasvatustyöryhmän perustaminen ja perheleiri oppimisympäristönä yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa ovat saaneet hyvää palautetta perheiden ja muiden toimijoiden tahoilta. Perheen talo -yhteistyön kolmannen sektorin asiantuntemus on ollut käytettävissä myös kehitettäessä yhteistyössä julkisen sektorin kanssa uudenlaisia palvelumuotoja kuten esimerkiksi moniammatillista perhevalmennusta. Hankkeessa on erityisesti kiinnitetty huomiota ammatillisen vapaaehtoistyön kehittämiseen kansalaisjärjestöissä.

Ylä-Savon alueella, Iisalmen ympäristössä olevat pienet kunnat tarvitsevat kumppanuushankkeen kaltaisia toimijoita auttaakseen lapsiperheitä lukuisten haasteiden edessä. Ylä-Savon SOTE (sosiaali- ja terveydenhuolto) kuntayhtymä aloitti toimintansa 1.1.2010 ja siihen kuuluvat Iisalmi, Kiuru-

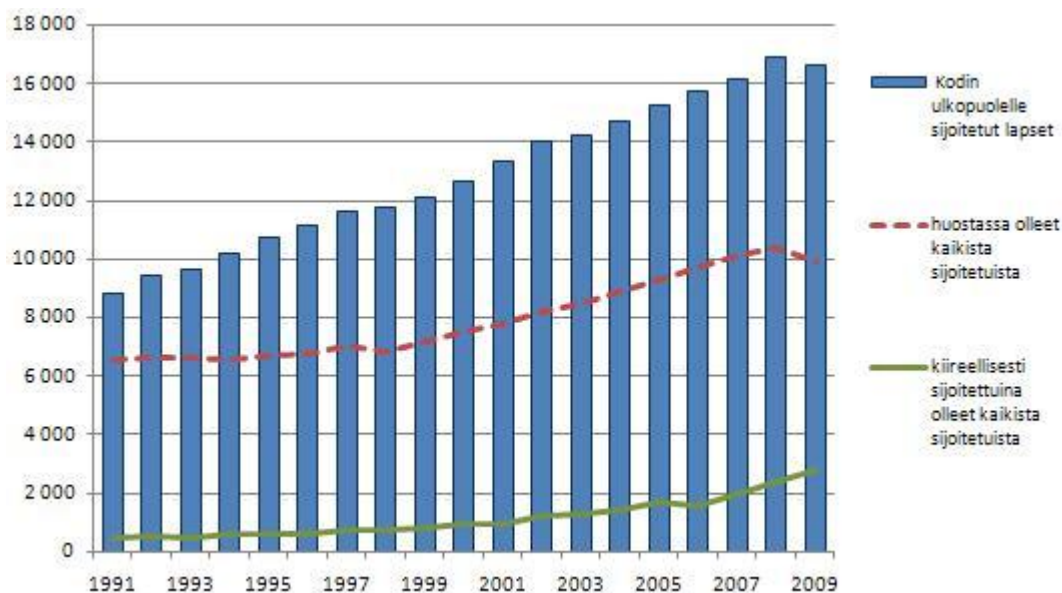
vesi, Sonkajärvi ja Vieremä (kuva 1). Asukkaita alueella on noin 40 100. Mielenterveys- ja päihdeongelmien lisääntyessä varhainen puuttuminen uudentyypisillä työmenetelmillä auttaa lapsiperheitä arjessa. Ehkäisevällä lapsiperhetyöllä ja varhaisella puuttumisella voidaan vaikuttaa perheiden sosiaalisen pääoman kasvattamiseen ja turvaverkkojen luomiseen.

KUVA 1. Ylä-Savon SOTE –kuntayhtymän kunnat

Terveysten ja Hyvinvoinnin laitoksen vuosittain keräämien tilastotietojen mukaan lastensuojelun huostassa olevien lasten ja nuorten määrä kääntyi lievään laskuun koko maassa (neljä prosenttia) vuonna 2009. Kiireellisesti sijoitettujen lasten osuus kasvoi kuitenkin 17 prosenttia edellisestä vuodesta. Kuviossa yksi on esitetty vuosien 1991 – 2009 lastensuojelurekisterin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrän kehittyminen (kuvio 1). Huostaanotto alkoi useimmiten kiireellisenä sijoituksena. Uusista huostaanotoista oli kiireellisten sijoitusten osuus kolme neljäsosaa. Huostassa olevista lapsista viidesosa oli tahdonvastaisesti huostaan otettuna. Vastaavaan väestöön suhteutettuna on 16 vuotta täyttäneiden lasten osuus kasvanut muita ikäryhmiä huomattavasti enemmän. (Lastensuojelu 2009, THL.)

Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli yhteensä yli 70 700 lasta ja nuorta vuonna 2009, mikä on noin viisi prosenttia enemmän kuin edellisessä vuonna. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli samana vuonna kaiken kaikkiaan yli 16 000 lasta ja nuorta. Sijoitettujen määrä väheni puolitoista prosenttia. (Lastensuojelu 2009, THL.)

KUVIO 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret vuosina 1991–2009 (Lastensuojelurekisteri, THL).

Sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallishjelmassa (Kaste) määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon yleiset kehittämistavoitteet ja toimenpiteen vuosille 2008 - 2011. Kaste on strateginen ohjausväline sosiaali- ja terveyspolitiikan johtamiseen, jonka tavoitteena on lisätä osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta, saataavuutta ja kaventaa alueellisia eroja. Näihin tavoitteisiin pyritään ehkäisemällä ongelmia ennalta ja puuttamalla niihin mahdollisimman varhain. Lisäksi pyritään lisäämään resursseja peruspalveluihin ja kehittämään toimintamalleja, jotka parhaiten palvelee kansalaisia. Kaste sisältää 39 erilaista toimenpidettä, joita toteutetaan yhteistyössä, valtion, kuntien, kuntayhtymien sekä järjestöjen kanssa. Tämä kehittämistyö on kesken ja tällä hetkellä Ylä-Savon alueella ei ole ehkäisevään lastensuojeluun liittyvää Kaste-hanketta meneillään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) tutkimusprofessorin Matti Rimpelän mukaan 1900-lukua voidaan pitää lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin menestystarinana, jota kunnat menestyksellisesti toteuttivat viime vuosituhanella ja se vastasi hyvin aikansa haasteisiin. 1980-luvun puolivälin jälkeen on Suomeen syntynyt yli miljoona syntyessään maailman terveimpiin lukeutuvaa lasta ja heistä voisi kasvaa maailman terveimpiä aikuisia. Kehittämistyö kuitenkin unohtui ja hyvinvoinnin palvelurakenteet ovat jämähtäneet paikoilleen tällä hetkellä. Lapsi- ja nuorisopsykiatrian kuormitus on yli kaksinkertaistunut 1995 jälkeen ja yhä nuoremmille määrätään mielialalääkkeitä. Erityisopetuksessa on jo lähes 10 % lapsista ja nuorista eli joka kymmenes tarvitsee jonkinlaista erityistukea koulunkäyntiinsä. (Rimpelä 24.11.2010.)

Rimpelän mukaan yhteiskunnan haasteet ovat monimutkaistuneet. Hänen mielestään Suomessa vanhemmuus kuitenkin voi paremmin kuin koskaan, mutta vanhemmuus on vaikeampaa. Lapsen ja nuoren elämässä on yhä useampia kehitysyhteisöjä (perhe, asuinalue, varhaiskasvatus, koulu, harrastukset, media, katu, ”pahaan houkuttelijoita”) ja lapsilta vaaditaan enemmän ja enemmän suorituksia pärjätäkseen yhteiskunnassa. Perhe on lapsen tärkein, mutta ei ainoa kehitysyhteisö. (Rimpelä 24.11.2010.)

Nykyinen tapa järjestää peruspalveluita on tullut tiensä päähän. Nykyisestä liian korjaavaan työhön painottuvasta työstä tulisi vähitellen siirtyä tarjoamaan kaikille avoimia tukipalveluja oikea-aikaisesti. Toiminnan toteuttamiseen tarvitaan julkisen sektorin lisäksi myös kolmas sektori sekä vanhemmat. Tämän tyyppisiä palveluverkostoja ollaan hyvää vauhtia tällä hetkellä suunnittelemassa ja osittain myös toteuttamassa ainakin (ja monissa muissakin kunnissa) Kainuun alueella Kanervakaste-hankkeen nimellä ja Espoossa Tukevasti verkossa sekä Tukevasti alkuun – hankkeissa. Ylä-Savon SOTE:n (sosiaali- ja terveydenhuollon) kuntayhtymän alueella ollaan myös tekemässä perheiden hyvinvointipalvelujen laajaa yhteistä suunnitelmaa Perhekeskustyöryhmässä, jossa Perheen talo –yhteistyö on myös mukana edustamassa kolmatta sektoria. Suunnitelma ja siihen liittyvä työryhmän esitys palvelujen järjestämisestä kuntayhtymän valtuustolle on valmis toukokuussa 2011.

Ruotsalaisten kansantaloustieteilijöiden mukaan pystytään tekemään tarkkoja laskelmia siitä, mitä syrjäytyminen maksaa yhteiskunnalle ja millaisia säästöjä ehkäisevällä lastensuojelulla olisi mahdollista saada. Heidän mukaansa kuntataloudellisesti kannattavia työmuotoja ovat erilaiset vanhemmuutta tukevat työmuodot, toistuvat kotikäynnit sekä erilaiset vanhempainryhmät. Lasten tunnetaitojen parantaminen ryhmätoimintojen tai opetusohjelmien kautta ovat myös taloudellisesti vaikuttavia. (Nilsson & Wadeskog 2008, 23.)

Lastensuojelun Keskusliiton 2010 julkaisemassa tutkimuksesta Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus ilmenee, että tutkimukseen osallistuneista 516 sosiaalityöntekijästä 41 % ilmoitti, ettei heillä ole lainkaan aikaa tehdä ehkäisevää lastensuojelutyötä. Samaan tutkimukseen osallistuneista 516 vastaajasta vain neljän prosentin mielestä yhteistyö eri tahojen kanssa toimii hyvin (24 % melko hyvin ja kohtalaisesti 42 %). Esimerkiksi kyselyyn vastanneista ainoastaan kolmesta sosiaalitoimen vastauksesta löytyi maininta järjestöistä tai seurakunnasta lastensuojelun potentiaalisena toimijatahona. (Paavola & ym. 2010)

Vapaaehtoistyö kolmannella sektorilla on valtava voimavara ja se vaatii toimiakseen hyvin organisoitua johtamisen mallin. Tarvitaan enemmän yhteistyötä eri yhdistysten ja julkisen sektorin kanssa sekä tukirakenteita, jotka mahdollistavat vapaaehtoistyön organisoitumisen vielä paremmin kuin se tällä hetkellä on. Tällä hetkellä vapaaehtoistyö ei ole mielestäni tarpeeksi organisoitua vaan se

tarvitsee sekä määrällistä että laadullista tarkastelua. Kehittämisen tarve on tullut esille monissa yhteistyökumppaneiden kokouksissa. Yhden tutkimuksen mukaan jopa puolet suomalaisista olisi valmiita tekemään vapaaehtoistyötä, jos vaan joku kysyisi. Vapaaehtoistyön rooli ei saa kuitenkaan koskaan olla ammatillisen työn korvike.

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin tekemän tutkimuksen mukaan järjestöjen toteuttaman vapaaehtoistyön kansantaloudellinen vaikutus on merkittävä ja tehokkuusero huomattava verrattuna palkkatyöhön. Tutkimuksessa oli ensimmäistä kertaa koottu yhteen neljä suurta järjestöä ja tarkasteltu niiden vapaaehtoistyön kansantaloudellista vaikutusta. Tulosten mukaan vapaaehtoistyö jopa kuusinkertaistaa siihen sijoitetun summan. (Laasanen 2010.)

Euroopan Neuvosto on nimennyt vuoden 2011 vapaaehtoistyön teemavuodeksi, jonka tehtävänä on tukea aktiivista kansalaisuutta. Teemavuoden tavoitteena on tehdä vapaaehtoistyötä näkyvämmäksi voimavaraksi yhteiskunnassa sekä osoittaa, että vapaaehtoistoiminta on yksi aktiivisen kansalaisuuden ja demokratian keskeisistä ulottuvuuksista. (KansalaisAreena ry 2010.)

Tämän opinnäytetyön tekemiseen liittyvän prosessin avulla haluan syventää omaa asiantuntijuutta sosiaali- ja terveysalalla ammatillisen vapaaehtoistyön johtamisen ja organisoinnin näkökulmasta. Tähän näkökulmaan liittyy myös kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden kehittäminen suhteessa sosiaalipalvelujen rakenteisiin. Sosiaali- ja terveyspalvelut elävät tällä hetkellä suurta muutokautta ja tarvitaan moniammatillista ja monialaista johtajuuden osaamista, jossa julkisen sektorin lisäksi on mukana kolmannen sektorin kansalaisyhteiskunnan rakenteet. Muutosprosessien hallinta ja johtaminen ovat muodostuneet keskeisiksi osaamisen alueiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tulevaisuudentutkimuksen (delfi -menetelmän) avulla asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä strategisesta kumppanuudesta kolmannen sektorin ja julkisen sektorin välillä ehkäisevässä lastensuojelussa. Kiinnostuin delfi -menetelmästä opettajan pitämällä tutkimusmenetelmien asiantuntijaluennolla, jossa opettaja esitteli omaa väitöskirjaansa ja siinä käytettyä menetelmää (Jauhiainen 2004). Tutkimuksen tavoitteena on saatujen näkemysten avulla saada tietoa ja kenties uusia innovatiivisia ajatuksia kehittää ja toteuttaa ehkäisevää lastensuojelua yhteistyössä sekä kansalaisjärjestöjen ammatillisesti johdettua vapaaehtoistyötä, joka toteutuessaan hyödyttää kaikkia osapuolia sekä uusia vapaaehtoisia että mukana olevia järjestöjä ja julkisia palvelurakenteita.

Tutkimus lähtee liikkeelle opinnäytetyöni keskeisten käsitteiden avaamisella. Opinnäytetyöni keskeiset käsitteet ovat ehkäisevä lastensuojelu ja vapaaehtoistyö kolmannella sektorilla. Teoreettisena viitekehyksenä on strategisen kumppanuus.

2 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU

2.1 Ehkäisevän lastensuojelun juuret

Ehkäisevän lastensuojelun juuret ulottuvat 1800-luvulle saakka, jolloin alettiin antaa oikeudellisia ohjeita lasten käytön rajoittamiseen teollisuuden työvoimana. Rajoitusten syynä oli ennen kaikkea se, ettei työvoima kuluisi ennenaikaisesti loppuun. Myöhemmillä vuosikymmenillä suomalainen lastensuojelu edistyi ja laadittiin oppivelvollisuus-, terveydenhoito- ja lastensuojelulait. Hyvinvointivaltion syntymisen aikaan 1960-luvulta lähtien lastensuojelun palvelurakenne on muuttunut enemmän ehkäisevään avohuollollisempaan suuntaan. (Törrönen & Vornanen 2004, 157.)

Lastensuojelujärjestöt olivat voimakkaasti omalta osaltaan vaikuttamassa myös ehkäisevän lastensuojelun kehityksen suuntautumiseen koko lapsiväestöä koskevaksi toiminnaksi. Mannerheimin lastensuojeluliiton historiaa lukiessa sieltä voi poimia monia isoja myöhemmin kuntien palveluiksi siirtyneitä lasten hyvinvointiin liittyviä toimintamalleja kuten neuvolatoiminta, kotisisar- ja kodinhoitajatoiminta, hammashuolto- ja tukioppilastoiminta, jotka alkoivat liiton kokeilu-, valistus- sekä tutkimustyönä. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton historia.)

"Työn määränpäänä olkoon, että jok'ainoa Suomen lapsi äidinkohdusta lähtien ja kautta koko kasvinaikansa saa oikeutetun osansa siitä hellyydestä ja huolenpidosta, joka yksinään voi laskea pohjan nuorten kehitykselle hyväksi ja hyödylliseksi kansalaisiksi". (Mannerheim 4.10.1920.)

Näillä tänäkin päivänä ajankohtaisilla sanoilla Kenraali Mannerheim kutsui kaikkia kansalaisia mukaan toimimaan lasten ja lapsiperheiden puolesta. Tuolloin elettiin vaikeita aikoja ja lasten ja erityisesti imeväisten kuolleisuus oli korkea. Työ aloitettiin uskoen vakaasti yhteistyöhön kansalaisten kesken sekä valistuksen ja tiedon lisäämisen voimaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton historia.)

Pelastakaa Lapset ry on tehnyt uraa uurtavaa työtä erityisesti perustaessaan Koteja Kodittomille lapsille –yhdistyksen 1930-luvulla, jonka kautta sai uuden sijaiskodin yhdistyksen ensimmäisen 15 vuoden aikana peräti 5000 lasta. Järjestön tunnuslauseena on ollut sen perustamisesta alkaen ” *jokaisella lapsella on oikeus kasvaa hyvässä kodissa.*” (Pelastakaa Lapset historia.) Ensi- ja turvakotien liiton historiaan tutustuessa sieltä löytyy juuret turva- ja ensikotitoiminnoille. Erityisesti liitto on tehnyt uraa uurtavaa työtä perheväkivaltaa ehkäisevässä työssä ja ollut vauvaperhetyön asian tuntija. (Ensi- ja turvakotien liiton historia.)

2.2 Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet

Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet lähtevät hyvän elämän käsitteen ymmärryksestä eli pitää ensin määritellä mitä hyvä elämä tarkoittaa ja kuka sen sitten määrittelee ja millainen on riittävän hy-

vä lapsuus? Ehkäisevä lastensuojelu on toimintaa, jonka tavoitteena on koko lapsiväestön hyvinvointi. Lapsiperheisiin kohdistuvien palvelujen tarkoitus on ollut ja on ensisijaisesti ehkäistä tietyissä elämänvaiheissa olevien lasten ja lapsiperheiden huono-osaisuus ja syrjäytyminen. (Törrönen & Vornanen 2004, 154.)

Uuden lastensuojelulain mukaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Viranomaisten on tarjottava perheille tarpeellista apua riittävän varhain ja ehkäisevää lastensuojelua on tarjottava erityisesti silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 2-3.)

Lastensuojelulaissa painotetaan ehkäisevää lastensuojelua, moniammatillisuutta sekä verkostoitumista ja yhteistyötä eri tahojen kanssa. Lain mukaan työntekijöiden on pohdittava eri toimintavaihtoehtoja ja mietittävä, mikä on lapsen kannalta paras ratkaisu. Päätöksiä tehdessä on nähtävä tulevaisuuteen, joka usein on haasteellista. Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa lastensuojelulaissa entistä suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa lastensuojelun toimintamuotoa. Laissa halutaan tietoisesti ohjeistaa kaikki tahot kansalaisista ylimpiin hallintoelimiin saakka panostamaan ehkäisevään lastensuojeluun lapsiväestön hyvinvoinnin turvaamiseksi ja kehittämiseksi. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 2-3.)

Ehkäisevän lastensuojelutyön taustalla on käsitys lasten ja nuorten oikeudesta hyvään lapsuuteen ja mahdollisuudesta turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja riittävään osallisuuteen. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista huolehtiminen on aikuisten vastuulla, jota valtion tulee tukea kaikin tavoin. (Räty 2010,1; Lasten Oikeuksien Sopimus, artikkelit 3,5,18.)

Lastensuojelulain tavoitteena on myös ongelmien ehkäisy eli pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä sekä lasten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä vaarantavien tekijöiden ilmaantumista. Tällöin kaikki yhteiskunnallinen, yhteisöllinen ja yksilöllinen toiminta, jolla edistetään lasten hyvinvointia ja ehkäistään lasten pahoinvointia, on ehkäisevää työtä. Ongelmien ehkäisyn olisi toteutettava kaikille lapsille suunnatuissa palveluissa, joissa tuetaan myös lasten vanhempia tai huoltajia. Ehkäisevällä työllä voidaan lisätä lasten hyvinvointia suojaavia rakenteita sekä vähentää lasten haavoittuvuutta erilaisten hyvinvointia uhkaavien riskitekijöiden suhteen. Palvelujen kehittämisessä ehkäisevässä lastensuojelussa ovat tärkeitä perhekeskeiset ja lapsilähtöiset palvelut, joissa yhteistyön tulee olla saumatonta ja tiedonkulun sujuvaa eri palvelujen ja perheen välillä. On tärkeää kaikilla tasoilla yhdessä tutkia, arvioida, seurata ja kehittää ehkäisevän lastensuojelun työn muotoja ja toimivuutta erityisesti lasten ja vanhempien näkökulmasta. (Ehkäisevä lastensuojelu, 2009.)

Törrösen ja Vornasen mukaan (2004,159) ehkäisevä lastensuojelutyö sisällyttää itseensä oletuksen siitä, että tiedetään, mitä halutaan välttää. Heidän mielestään ehkäisevä lastensuojelutyö sisältyy niin poliittiseen toimintaan kuin epävirallisiin yksityisiin elämänpiireihin ja sitä tehdään moniammatillisesti ja monialaisesti eri sektoreiden välisenä yhteistyönä paikallisesti, seudullisesti, alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Retorisesti ehkäisevän lastensuojelun käsitteen vastakohtana voitaisiin pitää lastensuojelun edistävän työn –käsitettä, jolloin tuettaisiin hyvää kasvua ja luotaisiin sille laajentumisen mahdollisuuksia entistä enemmän. Käsitteiden muutos vaatii samalla myös ajattelun muutosta. (Törrönen & Vornanen 2004, 159.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton kuntaohjelman mukaan ehkäisevään lastensuojeluun panostaminen kannattaa. Varhaista tukea on vahvistettava yhteistyössä kunnan ja kunnassa toimivien järjestöjen kanssa. Lisäksi lapsiperheiden kotipalveluja on voimakkaasti lisättävä. Lapsiperheiden mahdollisuutta saada kotipalveluita, kuten tilapäistä lastenhoitoapua, tulee parantaa. Kotipalveluille on suuri tarve esimerkiksi yksinhuoltajaperheissä, monikkoperheissä ja perheissä, joissa vanhempi tai lapsi on sairas. (MLL:n kuntaohjelma 2009-2012.)

Ehkäisevän lastensuojelun vaikuttavuuden arviointiin tarvitaan koko ajan tutkimusta, jotta työtä osataan tehdä entistä paremmin. Vaikuttavuuden arviointiin tarvitaan sekä määrällistä että laadullista tutkimusta. Tämä mahdollistaa kansainväliset ja kansalliset vertailut sekä yksilöllisemmät kehitystä kuvaavat arvioinnit. Ehkäisevän lastensuojelun vaikuttavuuden arvioinnissa kyseenalaistetaan perusolettamus, että kaikki ehkäisevä työ on aina hyvää joka tilanteessa. Ehkäisevän työn kriittinen arviointi antaa mahdollisuuden tutkia sosiaalisten interventioiden toivottujen tulosten lisäksi myös ei-toivottuja vaikutuksia. Ehkäisevän työn arviointi voi kuulua työprosessiin yhtenä osana, jolloin puhutaan tutkivasta työotteesta. (Törrönen & Vornanen 2004, 180-181.)

2.3 Ehkäisevän lastensuojelutyön tulevaisuus

Lastensuojelun ehkäisevään työhön kuuluu nykytilan kuvailun ja arvioinnin lisäksi myös tulevaisuuden ennakointi. Tietoisesti haetaan vastauksia kysymyksiin mitä tapahtuu, jos emme tee mitään tai mitä tapahtuu, jos teemme näin? Miten pienimmän puuttumisen periaate toteutuu? Miten samalla perheen yksityisyyttä ja integriteettiä eli itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan? Eri tieteenalojen kehitystä tai palvelujärjestelmässä tapahtuneita muutoksia tarkastelemalla tulevaisuuden ehkäisevä lastensuojelu tulee korostumaan entistä enemmän. (Törrönen & Vornanen 2004, 184-187.)

Lastensuojelulain (12 §) kunnan tai kuntayhtymien on laadittava suunnitelma lastensuojelun järjestämisestä ja kehittämisestä. Suunnitelma tulee tarkistaa kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma sisältää suunnittelukauden ajalta seuraavat tiedot:

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä palveluista
3. lastensuojelun tarpeesta
4. lastensuojeluun tarvittavista voimavaroista
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Suunnitelma koskee siis koko kuntaa eli se ei koske pelkästään sosiaalihuoltoa. Merkityksellistä on osata kuvata suunnitelmaan ne ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja painopistealueet, joihin määrärahoja ja voimavaroja tulisi suunnata. Lisäksi on kuvattava selvitys siitä, miten yhteistyötä aiotaan tehdä eri verkostoissa. (Räty 2010, 47-48.) Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lastensuojelusuunnitelman laadinta aloitettiin yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa vuonna 2008. Kunnat sopivat oppilaitoksen kanssa suunnitelman pohjaksi opinnäytetyönä tehtävästä selvitystyöstä, joka valmistui marraskuussa 2009. Työ sisältää tilastollisia ja laadullisia selvityksiä lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja lastensuojelun tilasta ja palvelujärjestelmästä Ylä-Savossa. Lastensuojelusuunnitelma on laadittu vuosille 2011-2012.

Tulevaisuudessa korostunee myös paitsi näyttöön ja tutkittuun tietoon pohjautuvan työn vaateiden lisäksi myös lisäksi pyrkimys palvelujen ja varhaisen puuttumisen kustannusten laskemiseen. Syrjäytyneen nuoren tai huostaan otetun lapsen hinnoista on jo lukuisia esimerkkejä olemassa. Tehdäessä päätöksiä ja valintoja ehkäisevän lastensuojelun painopistealueista tulee tuloksellisuus sekä työn tarpeen määrittely entistä tärkeämmäksi. Tämän vuoksi myös tutkimuksen tarve tulee korostumaan. Keskeisiä tulevaisuuden teemoja tulee olemaan erityisesti palvelujärjestelmän tila, kehitys ja resurssit sekä ehkäisevän työn strategiat ja painopisteiden valinta. (Törrönen & Vornanen 2004, 186-187.)

Varhaisella puuttumisella pyritään toisaalta ehkäisemään ennalta riskejä, jotka vaarantaisivat lapsen tai perheen hyvinvointia. Toisaalta taas tarvitaan toimenpiteitä, joilla pyritään vastaamaan lapsen ja perheen tuen tarpeisiin. (Keskinen & Virjonen 2004 188,190.) Tavoitteena on tuen antaminen perheille ennen kuin ongelmat muuttuvat monimutkaisiksi ja vaikeasti hallittaviksi. (Saarnio 2004, 248.) Ehkäisevän lastensuojelun toimintaohjelmissa on nykyisin huomioitu perhekeskeisyys ja lapsilähtöisyys. Koko perhe on mukana prosessissa. Myös vuorovaikutus lähiympäristön kanssa nähdään tärkeäksi. Puhutaan sosiaalisesta tuesta, joka ei rajoitu vain virallisiin tuen muotoihin, sillä

perheelle ovat tärkeitä myös epäviralliset sosiaalisen tuen verkostot esim. ystävät, vertaisperheet ja naapurit. (Keskinen & Virjonen 2004, 199-200.)

Erityinen huomio tulevaisuudessa pitää kiinnittää lasten ja perheiden kokemuksiin kohdata kauaskantoisia esteitä ja mahdollisuuksia osallisuuteen ja osallistamiseen. Väittely ammattilaisten kesken jatkuu kuinka luoda sellaisia menetelmiä ja taitoja, että niillä voitaisiin lisätä perheiden todellista osallisuutta. (Morris 2002, 131.)

Varhaisen puuttumisen menetelmien kehittämisen ja toteuttamisen yhteydessä on ymmärretty moniammatillisen yhteistyön merkitys, että tarvitaan yhteistyössä toimivia asiantuntijoita. Moniammatillinen lähestymistapa onkin varhaisen puuttumisen keskeinen piirre. Ongelmien tuloksellinen käsittely edellyttää eri ammattikuntien osaamista ja paneutumista perheen tilanteeseen. Yhdessä sovittujen lapsen etua palvelevien yhteistyökäytäntöjen ja periaatteiden tulisi olla kaikkien tiedossa ja sovellettavissa puuttumista edellyttävissä tilanteissa. (Keskinen & Virjonen 2004, 204.) Moniammatillisuutta laajempaan käsitteenä on monitoimijoiden verkosto, joka voi pitää sisällään kansalaisjärjestöjen vapaaehtoistyöntekijöitä.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2015 mukaan ehkäisevä näkökulma on otettava ensisijaiseksi näkökulmaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että pyritään vakiinnuttamaan ongelmien ennaltaehkäiseminen toiminnan normaaliksi osaksi. Strategian mukaan neuvolat, päiväkodit ja koulut sekä työpaikat ovat avainasemassa ennakoivassa työssä. Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa samalla. Kolmannen sektorin ja kuntien yhteistyötä tulee kehittää erityisesti vertaistuki- ja vapaaehtoistyössä. Tulevaisuuden perhepalvelut tulisi verkostoida paikallisesti ja alueellisesti perhekeskuksiksi siten, että ne tukevat kaikkien lapsiperheiden hyvinvointia. (Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia 2015, 2006, 15-19.)

Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategian 2012-2015 mukaan hyvinvointia vahvistavalle ja ongelmia ehkäisevälle järjestötoiminnalle olisi nykyistä enemmän tilaa. RAY haluaakin tulevaisuudessa suunnata järjestöavustuksia enemmän ehkäisevään toimintaan kuten vertaistuki- ja vapaaehtoistyöhön. Rahoituksen kolme päälinjaa ovat terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäiseminen sekä ongelmia kohdanneiden auttaminen ja tukeminen. Lisäksi painotetaan yhteistyötä kuntien ja kuntayhtymien kanssa siten että kunnat keskittyvät lakisääteisiin ydinpalvelujen järjestämiseen ja järjestötoiminta täydentää palveluja kansalaistoiminnalle (Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategia 2012-2015.) Perheen talo –yhteistyön toiminnat keskittyvät eniten terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistamiseen.

2.4 Kolmannen sektorin toteuttama vapaaehtoistyö ehkäisevässä lastensuojelussa

Kolmannesta sektorista käytetään muitakin nimiä kuten sosiaalitalous, vapaaehtoissektori, voimavarasektori, sosiaalinen sektori ja epävirallinen sektori (Kenola & Pesonen 2005, 4). Kolmannella sektorilla tarkoitetaan yksityisen ja julkisen sektorin rinnalla toimivia aktiivisten kansalaisten muodostamia yhdistyksiä, kansanliikkeitä, osuuskuntia ja säätiöitä, jotka eivät tavoittele voittoa ja jäsenyys on vapaaehtoista. Kolmas sektori ei tarkoita siis pelkästään järjestösektoria. (Raninen & ym. 2007, 37.) Esimerkiksi lastensuojelujärjestöt edustavat yhtä osaa kolmannesta sektorista ja tässä tutkimuksessa keskitytään lastensuojelujärjestöjen toteuttamaan vapaaehtoistyöhön ehkäisevässä lastensuojelussa.

Vapaaehtoistyölle on erilaisia määritelmiä ja yleensä siihen liitetään yhteisöllisyys, eettisyys, työtä ilman oman taloudellisen hyödyn tavoittelua. Yleisimmin se on järjestötyötä - etenkin Suomessa, yhdistysten ja järjestöjen luvatussa maassa, jossa on reilusti yli 100.000 järjestöä. Järjestöt ja yhdistykset ovat kansalaisyhteiskunnan tapa organisoida tätä työtä, mutta kaikki vapaaehtoistyö ei suinkaan tapahdu niissä. (Kauhanen, 2006.) Tutkimuksen mukaan (Yeung 2002) selvästi suosituin (30 %) suomalaisten vapaaehtoistyön alue on urheilu ja liikunta. Toiseksi eniten, melkein yhtä paljon, on terveys- ja sosiaaliala (25 %) ja kolmanneksi lasten ja nuorten kasvatustieteisiin (22 %) liittyvä vapaaehtoistoiminta. (Pessi & Oravisaari 2010, 7.) Suomessa noin joka kolmas henkilö tekee vapaaehtoistyötä.

Vapaaehtoisuutta yhdistää kaksi käsitettä: vapaaehtoisuus ja palkattomuus. Samoin vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoistyötä käytetään toistensa synonyymeinä. Vapaaehtoinen ja vapaaehtoistyöntekijä ovat myös samaa tarkoittavia. Euroopan Parlamentin vuoden 2008 mietinnön mukaan vapaaehtoistyö määritellään vapaaehtoisuuden ja palkattomuuden lisäksi siten, että sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta ja se hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella ja on kaikille avointa. (Pessi & Oravisaari 2010, 9.)

Järjestöt organisoivat vapaaehtoistyötä, tarjoavat monenlaisia verkostoja ja mielekästä tekemistä. Järjestöissä toimiminen on monelle keskeinen vaikuttamisen väylä ja viidesosa kansalaisista toimii aktiivisesti kansalaisjärjestöissä. Ihmiset kaipaavat toimintoja ilman pitkäjänteisen sitoutumisen pakkoa, elämyksiä ja yhteisiä kokemuksia. Haasteena järjestöille on tuottaa toimintaa, joka tavoittaa ja puhuttelee ihmisiä, jotka muuten syrjäytyisivät työelämästä ja sosiaalisista suhteista. Vapaaehtoistyötä Suomessa tekee noin 700 000 henkilöä. Kolmannen sektorin yksi vahvuus on se, että se pystyy yhdistämään palkkatyötä ja vapaaehtoistyötä tavalla, johon julkinen sektori ei pysty. Tulevaisuuden haasteita on se pystyvätkö julkinen sektori ja kolmas sektori yhteistyöhön, jossa etsitään yhdessä ratkaisuja ongelmiin ja haasteisiin. (Pajula 2005.)

Järjestöjen tuottamat palvelut tuovat vaihtoehtoja julkisille palveluille. Niillä on mahdollisuus ylittää toimiala- ja kuntarajat sekä kokeilla uusia toimintatapoja ja yhdistellä eri toimien osaamista. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteinen toiminta tehostaa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää. (Kolmas sektori kilpailuyhteiskunnan hyvinvointipalvelujen täydentäjänä 28.9.2005.) Järjestöjen keskinäinen vuoropuhelu ja yhteistyö on noussut vahvasti esille. On alettu puhua monitoimijuudesta eli eri järjestöjen osaamisten yhdistämisestä. Yhtenä painopistealueena järjestöillä on ollut asiantuntijana oleminen. Onnistuneella kokemus- ja ammatillisen tiedon yhdistämisellä järjestöt ovat asiantuntijoina erityisasemassa. Vapaaehtoistyöhön perustuvan aktiivisen kansalaistoiminnan yksi tärkeä kysymys on, miten järjestöt kykenevät luomaan mahdollisuuksia luottamuksen vahvistumiseen tarjoamalla toimintaa, jossa ei tarvita sellaisia taloudellisia resursseja kuin monessa muussa harrastus- ja virkistystoiminnassa. Järjestöt ovat olleet myös monien uusien työmenetelmien kehittämisessä edelläkävijöitä. (Vuorinen ym. 2004, 15-16.)

Vapaaehtoistyötä tekevät kansalaisjärjestöt ovat merkittäviä toimijoita sosiaalipolitiikassa. Lastensuojelujärjestöt ovat erityisesti arjen asiantuntijoita. Erityisesti ne järjestöt, jotka toimivat lapsiperheiden kanssa ja tukena, tietävät hyvin, miten lapsiperheissä eletään ja mitä tukea tarvitaan ja toivotaan. Järjestöt ovat usein myös perheiden edunvalvoja ja vaikuttajia tekemällä näkymätöntä näkyväksi. (Paavola 2006, 72.)

Järjestöjen asiantuntijuuden aluetta on niin sanottu ”hiljainen, näkymätön tieto”, jota järjestöt voivat kerätä sosiaalisen pääomansa sisälle. Tämä tieto on se tekijä, joka erottaa jotkin järjestöjen tuottamat toiminnot julkisen sektorin tai yksityisen sektorin palveluista. Hiljaisen tiedon sisältö on kokemuksesta ja ymmärryksestä koostuvaa, joka mahdollistaa ihmisen näkymisen helpommin. Sitä voidaan pitää laatutekijänä, jonka kirjoittaminen budjetteihin ei onnistu, ja siksi sen arvoa on vaikeata määrittää. Hiljaisen tiedon signaaleihin reagointi tarvitsee tuekseen kuitenkin ammatillista osaamista ja signaalien kanavoimista eteenpäin. Se vaatii taitoa vaistota ja kuunnella oikeita asioita. Heikkoja signaaleja on vaikea havaita ja usein tulee vaikeuksia tulkita niitä oikein. Esimerkiksi yksittäisten ihmisten tarinat oman elämän arjen epäkohdista ja ongelmista ovat heikkoja signaaleja, joihin ihmistä lähellä olevien yhdistysten on helpompaa ja nopeampaa reagoida kuin virallisen palvelujärjestelmän. (Vertio 2003, 56, 60-61.)

Järjestöt ovat tarjonneet areenoita monenlaisella vapaaehtoistyölle kuten tulisieluisille vaikuttajille, pitkäjänteisille puurtajille johtokunnissa, tukihenkilötoiminnalle, ryhmätoiminnoille tai vapaamuotoista yhdessäoloa. Parhaimmillaan jokainen on löytänyt itselleen sopivan osallistumisen muodon ja näin löytäneet mielekkään paikan yhteisössä. (Ruuhonen 2003, 45.)

Innovatiivinen vapaaehtoistyö syntyy siitä syystä, että julkinen ja yksityinen sektori ovat neuvottomia jonkun ongelman edessä. Silloin on kansalaisyhteiskunnan vuoro toimia. Silloin tarvitaan uusia, innovatiivisia tapoja ratkoa näitä ongelmia. Erilailla tekeminen on yksi innovatiivisuuden ja viime kädessä myös menestyksen salaisuus. Pitää tietysti muistaa, että innovatiivinen toiminta on aina luonteeltaan lyhytaikaista. Se on innovatiivista vain tietyn hetken. Sitten se joko kuihtuu pois, jos se ei osoittaudu käyttökelpoiseksi. Jos taas asiat menevät hyvin, siitä tulee vakiintunutta toimintaa. Hyvien innovaatioiden "ruumiit" jäävät elämään hyvinä käytäntöinä. Vapaaehtoistyön innovatiivinen vahvuus on usein juuri siinä, että sillä ei välttämättä ole rasiitteena aiempia toimintavelvoitteita eikä raskaita organisaatioita. Vapaaehtoistyössä voidaan myös keskittyä melko kapealle sektorille ilman, että tarvitsee hajottaa voimia laajoilla vastuualueilla. (Kauhanen 2006.)

Professori Vappu Taipaleen mielestä sosiaalinen innovaatio syntyy, kun haasteeseen tai ongelmaan löydetään uusi ratkaisu tarkastelemalla ilmiötä tai elämää uudesta näkökulmasta ja kehittämällä näin syntyneeseen tarpeeseen uusia laitteita, toimintatapoja, verkostoja tai näiden yhdistelmiä. Sosiaalisiksi innovaatioiksi kutsutaan käytänteitä, jotka syntyvät, kun ihmiset ottavat uuden näkökulman arkeen ja löytävät koko yhteisön käyttäytymistä muuttavia ratkaisuja. Esimerkkeinä voidaan mainita tekstiviestit ja neuvolatoiminta. (Litmanen-Peitsala 2008-2009). Tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuoltoaloille varsinkin hyvinvointipalveluihin kaivataan uusia työvälineitä ja –menetelmiä, joilla saataisiin esimerkiksi lasten kotien ulkopuoliset huostaanotot ja sijoitukset vähemmän.

3 STRATEGINEN KUMPPANUUS

Onnistunut strategia alkaa luovasta ajattelusta sekä vaihtoehtoisten ratkaisujen etsimisestä ja tietojen keräämisestä. Samalla voidaan yhdistää olemassa olevat tiedon palaset ja olemassa olevat resurssit uudella tavalla. Strategian tavoitteena on myös tukea vision saavuttamista – visiot ovat kulkuvälineitä nykyisyydestä tulevaisuuteen. (Silén 2006, 154,163.)

Kumppanuus on enemmän kuin yhteistyötä. Kumppanuus on yhteistyönä luottamuksellinen, tasa-
puolinen ja avoin toimintatapa. Se on tietoinen strateginen valinta. Kumppanuus edellyttää yhteistä strategiaa ja luottamusta. Pitkäjänteinen yhteistyö tuottaa myönteistä keskinäistä riippuvuutta, tiedon ja osaamisen yhdistämistä sekä molemminpuolista hyötyä. Kumppanuudella pyritään tiiviiseen ja vastavuoroiseen yhteistyöhön, joka tähtää parempaan palveluketjujen tai palvelukokonaisuuksien hallintaan. Esimerkiksi se miten ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan, vaikuttaa hoidon ja kuntouttavan työn toteuttamiseen erityispalveluissa. Kumppanuuden esiasteena voidaan pitää verkostoitumista, jossa voidaan olla ”kaikkien kanssa kaikkialla kaiken aikaa”. Kumppanuus on enemmän. Se on valikoitunutta, rajattua, selkeää ja konkreettista tavoitteeseen tähtäävää yhteistoimintaa. (Heimo & Oksanen 2004, 48-49.)

Harava-projekti (2000 – 2004) oli lastensuojelujärjestöjen ja julkisen sektorin yhteistoimintahanke, jota toteutti Lastensuojelun keskusliitto ja Suomen Kuntaliitto. Tavoitteena oli tuottaa yhteistoiminta- ja palvelumalleja lasten ja nuorten psykososiaalisiin palveluihin. Hanke toimi Keski-Suomen ja Varsinais-Suomen maakunnissa sekä Länsi-Pohjan alueella. Projekti tuotti kirjan, jonka nimi on Haravalla kootut. Kirjassa esitellään monipuolisesti strategisen kumppanuuden rakentumista käytännössä. (Anttila & Rousu, 2004.) Kirjasta oli paljon hyötyä tämän opinnäytetyön tekemisessä ja strategisen kumppanuuden viitekehyksen ymmärtämisessä. Tutustuin myös Espoon kaupungin ja Diakonia-ammattikorkeakoulun raporttiin kumppanuushankkeesta: Kumppanuus kannattaa; Verkostot voimavarana uudessa perhevalmennuksessa. (Pietilä-Hella & Viinikka 2006) Lisäksi luin artikkelin ehkäisevän työn kehittämishankkeesta nimeltä ESKO 2009 - 2013, joka on Oulun kaupungin ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteinen ehkäisevän työn kehittämishanke. Sen tavoitteena on kehittää tilaaja- tuottajamallia toteuttaviin kuntiin sopivia uusia ehkäisevän työn palvelukonsepteja sekä järjestöjen ja kuntien yhteisiä ehkäisevän työn kumppanuusmalleja. Yhtenä rahoittajana hankkeella on RAY. (Ehkäisevän työn kehittämishanke ESKO, 2009-2013.) Näistä kaikista oli hyötyä tutkimustulosten asiantuntijoiden näkemysten analysoinnissa ja johtopäätösten teossa.

3.1 Kumppanuuden peruselementit

Laennon ja Ståhlen mukaan kumppanuus tarkoittaa sekä eri toimijatahojen (yrityksen, kunnan, järjestön) ulkoisia partnerisuhteita että sen sisäistä toimintakulttuuria. On hyvä muistaa, että kumppanuusmassakin toimijoina ovat aina ihmiset, joiden varaan kumppanuus rakentuu ja joiden taitoihin se perustuu. Kumppanuus koostuu kolmesta peruselementistä: tietopääomasta, lisäarvosta ja luottamuksesta. Kumppanuus lisää tietopääomaa, tuottaa lisäarvoa sekä perustuu luottamukseen. (Laento & Ståhle 2000,11.) Tietopääomaa tarvitaan muodossa tai toisessa. On mahdotonta toimia kumppanina, jos ei ole mitään annettavaa. Toiseksi kumppanuuteen tarvitaan luottamusta, koska suhteen ylläpito ei voi onnistua ilman sitä. Kolmanneksi kumppanuuden tavoitteena on joko aineellisen tai aineettoman lisäarvon tuottaminen. (Ståhle & Laento 2000, 76-78.)

Tietopääomaa voi kuvata jäävuorella, joka on kuvattu kuviossa kaksi (kuvio 2). Jäävuoren huipusta näkyy vain 5 % ja loppuosa 95 % on veden alla näkymättömissä. Näkyvä osa sisältää patentit, teollisoikeudet, tavaramerkit ja erilaiset dokumentit. Loput jäävuoresta sisältää osaamisen, tiedot, kokemukset ja intuition sekä erilaiset verkostot. Tietopääomaan sisältyy kolme pääaluetta: organisaation osaaminen, uudistumiskyky ja aineeton varallisuus. Organisaation osaaminen muodostuu yksilöiden kompetensseista eli osaamisalueista ja organisaation toimintakyvystä. Organisaation uudistumiskyvylle on tärkeää muutosvoima ja innovatiivisuus sekä strateginen kyvykkyys. (Ståhle & Laento 2000, 26-29.)

Näkyvä tietopääoma eli Explicit knowledge,
codified knowledge assets

- Patentit, tavaramerkit, dokumentit

KUVIO 2. Näkyvä ja näkymätön tietopääoma (Ståhle & Laento 2000, 29)

Tarve kumppanuuteen kasvaa koko ajan, koska esimerkiksi innovaatiot eivät synny tyhjästä vaan perustana on aina korkeatasoinen ja laajapohjainen osaaminen. Laajapohjaisuuden, erikoisosamisen ja kehittämisen nopeuden vaatimus on tällä hetkellä niin suuri, että sopivien kumppaneiden löytäminen on toiminnan edellytys. (Ståhle & Laento 2000, 18.)

Oleellista kumppanuuksissa on se, mitä niiltä haetaan. Haetaanko kumppanuudelta uusia toimintatapoja, kustannustehokkuutta vai jotain muuta? Jotta kumppanuuksia voidaan luoda, on niitä opittava rakentamaan ja ymmärtämään. Kumppanuus on monimuotoista ja vaatii onnistuakseen monenlaisia välineitä, joista tärkein on ymmärrys siitä, minkälaisesta kumppanuudesta kulloinkin on kysymys. Onnistuakseen kumppanuuksilla täytyy olla myös tietotaitoa itse kumppanuuden rakentamiseksi. Tarvitaan tiedon ja taidon lisäksi erityisesti myös näkemystä siitä, miten asiat käytännössä pannaan toimimaan. (Ståhle & Laento 2000, 80-81.)

3.2 Kumppanuuden eri tasot

Stähle ja Laento jakavat kumppanuudet eri tasoihin: Operatiiviseen, taktiseen ja strategiseen kumppanuuteen. Taulukossa yksi on kuvattu kumppanuuden eri tasot (taulukko 1). Operatiivinen kumppanuus on yhteistyön mekaniikan hallintaa. Osapuolten välinen yhteistyö on kohtalaisen heikko, rajapinta on ohut ja yhteistyö voi olla hyvin lyhytaikaista. Alihankinta on tyypillinen operatiivisen kumppanuuden muoto. Operatiivisella kumppanuudella tavoitellaan yleisimmin kustannustehokkuutta ja toimintoja pyritään virtaviivaistamaan. Operatiivinen kumppanuus ei edellytä suurta luottamusmäärää eikä osaamisen integrointia. (Stähle & Laento 2000,76-81.)

TAULUKKO 1. Kumppanuuden kolme eri tasoa (Stähle & Laento 2000, 103)

	Operatiivinen kumppanuus Istuttaminen	Taktinen kumppanuus Integrointi	Strateginen kumppanuus Innovaatio
Tavoite	alentaa kustannuksia keskittyminen omaan ydinbisnekseen	yhdistää prosesseja oppia tehokkaampia toimintatapoja	tuottaa merkittävää strategista etua <ul style="list-style-type: none"> ➤ tuoteinnovaatio ➤ bisnesinnovaatio
Tietopääoma	määritelty tuote tai palvelu (explicit)	ilmenee osaamisena, toimintaprosesseina ja -kulttuurina (tacit)	vaatii ydinosamisen tai aineettoman varallisuuden paljastamista/luovuttamista
Lisäarvo	taloudellinen	toiminnan tehostaminen, uuden oppiminen	mahdollisuus nostaa bisnes /toiminta/palvelut kokonaan uudelle tasolle
Luottamuksen perusta	sopimus	dialogi yhteistyö	yhteinen aaltopituus <ul style="list-style-type: none"> ➤ yhteys ➤ innovatiivisuus ➤ luottamus

Taktinen kumppanuus on osaamisen integrointia ja se on luonteeltaan avointa. Tavoitteena on oppia uutta, yhdistää kumppanuuden prosesseja, poistaa päällekkäisyyksiä sekä yhdistää toimintakulttuureja. Integroinnin ansiosta molemmat osapuolet saavuttavat paitsi säästöjä myös uuden oppimista. Taktinen kumppanuus vaatii luottamusta eikä se toimi pelkästään sopimusten perusteel-

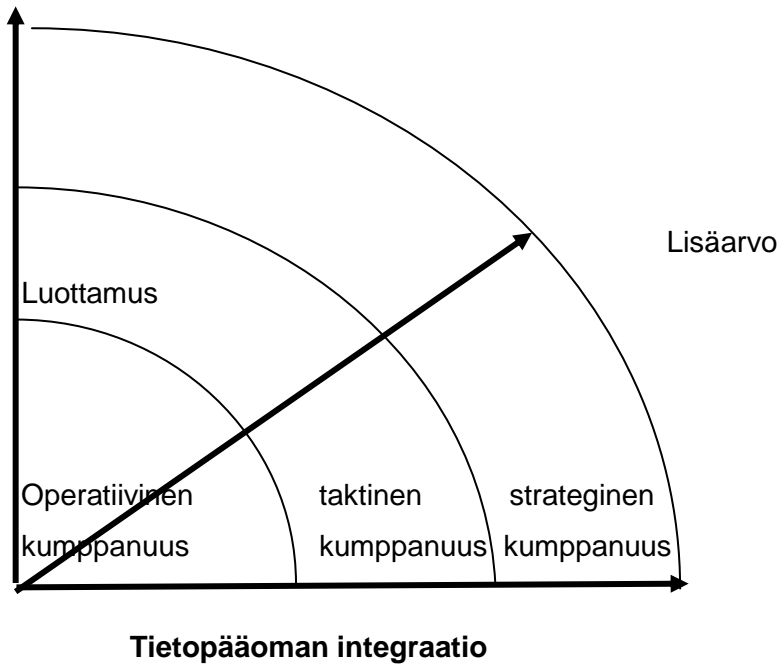
la. Taktinen kumppanuus vaatii enemmän toimijoita kaikkien osapuolten kesken kuin operatiivinen kumppanuus. Toimijoiden verkosto on monimuotoista, joten taktisen kumppanuuden johtaminen on erittäin vaativaa. (Stähle & Laento 2000,86-92.)

Strategisen kumppanuuden määritelmässä kaksi tai useampia toimijatahoa keskittävät yhdessä voimavarojaan tärkeäksi katsomiensa asioiden hyväksi. Tällä tavoin he parantavat mahdollisuuksiinsa toiminnassaan myös tulevaisuudessa. Kumppanuuden synnylle on olennaista yhteisen tarkoituksen ja päämäärän näkeminen ja osapuolten voimavarojen yhteensopivuus. Strategisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että yhteistyö kumppanusten välillä on pitkäjänteistä ja sillä pyritään vahvistamaan yhteisiä toimintaedellytyksiä. (Heimo & Oksanen, 2004, 49; Laamanen ym. 2005, 97) Strategisesta kumppanuudesta käytetään synonyymina myös strategista allianssia (Laamanen ym. 2005, 97).

Strateginen kumppanuus on tie radikaaliin kasvuun ja innovaatioon. Kumppanuudella pyritään tietopääoman yhdistämiseen siten, että molemmat kumppanit saavuttavat merkittävää strategista etua itselleen. Strategisessa kumppanuudessa on keskeistä tietopääoman hallinta ja myös sen suojaaminen. Tietopääomaa pyritään yhdistämään siten, että molemmat kumppanit saavuttavat merkittävää strategista etua itselleen. Lisäksi molemmilla osapuolilla on tasavahvat roolit ja ne ovat keskenään riippuvuussuhteessa. Suhteet ovat monimuotoisia ja intensiivisiä ja vaativat toteutuakseen luottamusta ja avoimuutta. Yhteinen tietopääoma saattaa alussa piillä vain mahdollisuuksien kentässä, joka realisoituu vain, jos yhteinen aaltopituus ja keskinäinen luottamus saavutetaan. Strateginen kumppanuus edellyttää vahvaa luottamusta, jossa win-win -mahdollisuus (kumpikin taho saa lisäarvoa ja hyötyä itselleen) on riskejä vahvempi houkutin. (Stähle & Laento 2000,93-103.)

Strateginen kumppanuus on haavoittuva ja riskialtis suhde, mutta sillä on myös kaikkein suurimmat lisäarvon tuottamisen mahdollisuudet. Parhaimmillaan siirrytään aivan uudelle osaamisen tasolle, johon kummallakaan ei olisi mahdollisuutta päästä yksin. Organisoitumistapa on voimakkaasti verkostomainen eli erilaisia yhteyksiä on äärimmäisen runsaasti ja yhteydentasot ovat monimuotoisia. Johtajuudelta tämä kumppanuus vaatii perinteisten johtamistapojen uudistamista ja kaikissa tapauksissa aina ylimmän johdon vahvaa sitoutumista. (Stähle & Laento 2000,101 -102.)

Kehittyvä kumppanuus

KUVIO 3. Luottamuksen ja tietopääoman suhde saatuun lisäarvoon (Stähle & Laento 2000, 102.)

Luottamuksen ja tietopääoman integraation suhde saatuun lisäarvoon on kuvattu kuviossa kolme (kuvio 3). Silloin kun luottamusta on riittävästi ja ollaan valmiita jakamaan tietopääoma yhteisen hyödyn saamiseksi kasvaa saadun lisäarvon määrä ja siirytään operatiivisesta ja taktisesta kumppanuudesta strategiseen kumppanuuteen. ”Strategisen kumppanuuden perusta on luottamuksellisissa suhteissa ja sitä on mahdotonta varmistaa ainoastaan kirjallisin sopimuksin. Tietopääomaa luodaan ja hyödynnetään jatkuvasti yhdessä, mikä ei ole mahdollista ilman luottamuksellisia suhteita. Tuloksena saadaan strategisesti merkittävää lisäarvoa.” (Stähle & Laento 2000, 102.)

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus tutkimuksesta saatujen tulosten eli asiantuntijoiden näkemysten mukaan tarkastella tuloksia strategisen kumppanuuden eli kumppanuuden peruselementtien tietopääoman, lisäarvon ja luottamuksen viitekehyksessä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Kerron seuraavassa tutkimukseni toteuttamisen eri vaiheet. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen, joka sisältää hieman myös kvantitatiivisia elementtejä. Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin delfi -menetelmän. Aineisto on analysoitu aineistolähtöisen ja teoriasidonnaisen sisällön analyysin avulla. Käsitteet esitellään myöhemmin tässä luvussa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää tulevaisuudentutkimukseen liittyvän delfi -menetelmän avulla asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä strategisesta kumppanuudesta kolmannen sektorin ja julkisen sektorin välillä ehkäisevässä lastensuojelussa.

4.1 Tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää kansalaisjärjestöjen toteuttamaa ammatillisesti johdettua vapaaehtoistyötä, joka toteutuessaan hyödyttää kaikkia osapuolia sekä uusia vapaaehtoisia että mukana olevia järjestöjä ja julkisia palvelurakenteita. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on kehittää strategisen kumppanuuden rakentumista kansalaisjärjestöjen ja julkisen sektorin välillä sekä luoda ehdotus ehkäisevän lastensuojelun ja varhaisen puuttumisen yhteistyömalliksi lapsiperhetyössä.

4.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä ovat asiantuntijoiden näkemykset tämän hetken ehkäisevästä lastensuojelusta? Mitkä ovat sen vahvuudet ja heikkoudet Ylä-Savon SOTE:n (sosiaali- ja terveydenhuollon) kuntayhtymän alueella sekä miten erilaiset verkostot ja strategiset kumppanuudet julkisen ja kolmannen sektorin välillä toimivat käytännössä?
2. Millainen toivottu näkemys asiantuntijoilla on ehkäisevästä lastensuojelusta vuonna 2020? Ja mitä on tehty toisin tai muutettu, että toivottu tilanne toteutuisi?

4.3 Taustatiedon kerääminen

Aloitin opinnäytetyöni tekemällä Perheen talo –yhteistyöhankkeen loppuraportin kesällä 2009, joka on tehty vuosista 2004-2008. Loppuraportin tuloksena syntyi kuvaus Perheen talo-yhteistyöhankkeen syntymisestä ja sen konkreettisista toimintamuodoista sekä arvioinnista. Loppuraportissa on kuvattu sitä prosessia, miten toiminta sai alkunsa ja miten kumppanuus kolmen suuren valtakunnallisen lastensuojelujärjestön paikallisyhdistysten välillä syntyi. Loppuraportti kertoo kumppanuudesta, vapaaehtoisten ihailtavasta sitoutumisesta ja innostuksesta

yhteisen tavoitteen YHDESSÄ LAPSEN PARHAAKSI saavuttamiseksi yhteistyössä julkisen sektorin kanssa. Loppuraportin tavoitteena on valaista lukijaa siitä mitkä olivat ne tekijät, jotka ovat mahdollistaneet näin laajan ja toimivan yhteistyön syntymisen paikallisella tasolla. (Niskanen 2009.)

Lisäksi tutustuin samankaltaisiin tutkimuksiin tai raportteihin strategisesta kumppanuudesta kolmannen sektorin ja julkisen sektorin välillä, joista kolme on esitelty aiemmassa luvussa. Kirjallisuutta strategisesta kumppanuudesta löytyi runsaasti, mutta se koski lähinnä yritysmaailmaa.

4.4 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on pääasiassa laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullista tutkimusta käytetään, kun halutaan saada tietoa puutteellisesti tunnetusta asiasta ja pyritään tulkitsemaan ja ymmärtämään ihmisen ajatuksia, merkityksiä, kokemuksia ja käyttäytymistä eri ympäristöissä. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan tutkittavaa kohdetta kokonaisvaltaisesti. Laadullinen tutkimusote sisältää useita suuntauksia eli yhtä oikeaa tapaa tehdä laadullista tutkimusta ei ole. Useimmiten induktio eli aineistolähtöisyys rinnastetaan laadulliseen tutkimukseen ja puolestaan deduktio eli teorialähtöisyys määrälliseen tutkimukseen. Laadullinen tutkimus ei ole puhtaasti aineistolähtöistä vaikka aineistolähtöisyys toki sitä luonnehtii. Laadullisessa tutkimuksessa on enemmän tai vähemmän näkyvästi mukana määrällisiä elementtejä ja määrällinen tutkimus taas sisältää aina myös laadullisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95-99.)

Edellisessä kappaleessa esitetyn kahden päättelyn logiikan lisäksi on olemassa vielä kolmas tieteellisen päättelyn logiikka eli abduktiivinen päättely, jonka mukaan teorianmuodostus mahdollistuu, kun havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatus tai johtolanka. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95-99.) Johtoajatus voi olla epämääräinen intuitiivinen käsitys tai se voi olla pitkälle muotoiltu hypoteesi, joka voi olla enemmänkin ”työhypoteesi”. Se voidaan kuitenkin kumota tai muuttaa kesken työprosessin. Abduktiivista päättelyä voidaan pitää ”ällyn väläyksenä”, kirkkaan hetken oivalluksena. (Anttila 2007,62-63.) Abduktiivinen päättely alkaa käytännön tasolta ja tässä tutkimuksessa päättely tapahtuu vuorotellen teorian ja käytännön tasolla (vrt. Anttila 2007,62).

Hirsjärven mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ottaen huomioon olosuhteiden muutokset (Hirsjärvi & ym. 2004, 155). Näin tuli käymään myös minun tutkimuksessani, koska etukäteen oli vaikeaa arvioida millaisia vastauksia tulen kysymyksiini saamaan.

4.5 Aineiston keruu

Aineistonkeruu seuraa johdonmukaisesti tutkittavan ja tässä tapauksessa kehitettävän tehtävän määrittelyä ja tutkimusmenetelmien ehtoja ja luo samalla mahdollisuudet aineiston analyysin valinnalle. Aineiston analyysi on mahdollista vain, jos kerätty aineisto on sisällöllään ja muodoltaan selkeää, että sitä voidaan analysoida. Aineistonkeruu lähtee liikkeelle kysymyksistä mitä, mistä ja miten. (Kyrö 2003, 107-110.) Tässä tutkimuksessa keräsin näkemyksiä (mitä) asiantuntijoilta (mistä) delfimenetelmän (miten) avulla.

4.5.1 Delfimenetelmä

Opinnäytetyöni empiirisen aineiston keräsin delfi-menetelmän avulla. Kiinnostuin delfimenetelmästä, josta käytetään myös ilmaisuja delfoi- tai delphi-tekniikka, (Kuusi, 1993, 132), ensimmäisen kerran tutkimusmenetelmien asiantuntijaluennolla, jossa opettaja esitteli omaa väitöskirjaansa ja siinä käytettyä menetelmää (Jauhiainen, 2004). Delfi-menetelmä kuuluu tulevaisuudentutkimuksen menetelmiin. Tulevaisuudentutkimuksen tavoitteena on keksiä, kehittää, arvioida ja ehdottaa mahdollisia ja todennäköisiä sekä haluttavia tulevaisuuksia. Tavoitteena on myös kartoittaa ja hahmottaa vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Aikaperspektiivinä käytetään yleisimmin 10 – 20 vuotta. (Mannermaa 1999, 22-23.) Delfi -menetelmän historia on kiehtova, johon aluksi perehtymällä syvensin samalla historiallista tietopääomaani menetelmästä. Mytologinen tarina sijoittuu Kreikkaan ja sana delfi tulee sanasta delfiini (Linturi 2007,102; Kuusi 1993,132; Kuusi 2003,204; Mannermaa 1999,146.)

Linstonen ja Turoffin määritelmä delfitekniikasta menee suoraan siteerattuna näin:

”Delphi may be characterized as a method for structuring a group communication process so that the process is effective in allowing a group of individuals, as a whole, to deal with a complex problem” (Linstone & Turoff 2002).

”Delfi-tekniikkaa voidaan luonnehtia ryhmän kommunikaatioprosessin strukturointi menetelmäksi, jonka tarkoituksena on auttaa yksilöiden muodostamaa ryhmää kokonaisuutena käsittelemään monimutkaista ongelmaa” (vrt. Kuusi 2003,205).

Delfi-menetelmää pidetään tulevaisuudentutkimuksen omana menetelmänä ja käsitteenä se otettiin käyttöön 1950-luvulla USA:ssa. Ensimmäiset delfi -tutkimukset toteutettiin RAND -yhtiössä (salaisia sotilasteknologiaa koskevia tutkimuksia), jossa delfi -menetelmä tarkoitti menettelytapaa, jonka tarkoituksena oli tuottaa mahdollisimman luotettava mielipiteiden yksimielisyys asiantuntijoiden keskuudessa peräkkäisten kyselyjen ja kontrolloidun palautteen avulla. (Mannermaa

1999,146.) Delfi -menetelmä soveltuu myös Anttilan mukaan käyttöön silloin, kun on tavoitteena saavuttaa ryhmän konsensus eli yksimielisyys jostakin asiasta (Anttila 2007, 122-123).

Nykyisin delfi -tekniikassa ei enää tavoitella yksimielisyyttä vaan monia perusteltuja näkemyksiä tulevasta kehityksestä. Nyky-ymmärryksen mukaan ”oikeita” tulevaisuuksia voi olla useita ja delfis-täkin on kehitetty menetelmämurteita, joissa avataan useita tulevaisuuspotentiaaleja. Delfi -prosessissa tuotetaan erilaisia näkökulmia ja hypoteeseja, jotka saatetaan argumentoinnin koh-teeksi. Näkemykset kootaan joko jaetuiksi tai erimielisiksi yhteisönäkemyksiksi. (Kuusi 2003,210-211; Linturi 2007, 103.)

Delfin eri versioita ovat läpi sen historian yhdistäneet samat tunnuspiirteet: anonyymisyys, asian-tuntijuus ja iteratiivisuus, joka tarkoittaa palautteisuutta. Delfi -menetelmän erottaa survey -metodeista sen palautteisuus. Mielenpitoja ei kerätä vain analysoitavaksi, vaan vastaukset kierrätetään takaisin asiantuntijoille. Saatujen palautteiden avulla vastaajia ohjataan perustelemaan valin-tojaan ja tiedon muodostus etenee kerroksittain. (Linturi 2007, 102.) Tässä tutkimuksessa delfi-kysely toteutettiin kahtena kyselykierroksena.

4.6 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston käsittelyssä tehdään yleensä ensin analyysi ja sitten tulkinta. Aineisto tee-moitellaan ja tyypitellään. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja samanlaisia tarinoita. Opin-näytetyöni aineisto on käsitelty sisällön analyysin avulla. Sisällönanalyysi on yksi kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten menetelmien välimaastoon asettava menetelmä. Alun perin sisällön analyysi on ollut luonteeltaan pelkästään kvantitatiivinen menetelmä, mutta nykyisin sillä on myös merkitystä kvalitatiivisena, tulkinnallisena analyysimenetelmänä. (Anttila 2007, 120-121.)

Laadullisen sisällönanalyysin muodot Eskolan esittämänä voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teo-riasidonnaiseen ja teorialähtöiseen analyysiin. Aineistolähtöisessä analyysissä luodaan tutkimusai-neistosta teoreettinen kokonaisuus. Teoriasidonnaisessa analyysissä analyysiyksiköt valitaan ai-neistosta, mutta siinä aikaisempi tieto ohjaa analyysin tekemistä. Analyysistä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta sen tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava vaan pikemminkin uusia ajatusuria aukova. Kysymyksessä on abduktiivisen päättelyn logiikka, jossa ajatteluproses-sissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit. Teoriasidonnaisen analyysin erottaa teorialäh-töisestä analyysistä siitä, että teorialähtöinen nojaa johonkin tiettyyn teoriaan, jossa tutkittava ilmiö määritellään jonkin jo tunnetun mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98-99.)

Aineistoni on analysoitu pääasiassa teoriasidonnaisen sisällönanalyysin kautta, jossa pelkistetyt ilmaisut on jaettu alakategorioihin ja yläkategorioihin (Kyngäs & Vanhanen 1999). Teoriasidonnai-

sessä analyysissä on tiettyjä teoreettisia kytkentöjä, jotka eivät pohjaudu suoraan teoriaan vaan teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 97-98.) Teoriasidonnaisessa aineiston analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, jota aikaisempi tieto ohjaa. Tässä tutkimuksessa aikaisempi tieto strategisen kumppanuuden elementeistä ja abduktiivinen päättely ohjaavat johtopäätösten tekemistä sekä luovat uusia ajatuksia. Kuitenkin tutkimuksen eri vaiheissa oli hyvä muistaa, että delfi -menetelmän yksi tunnuspiirteistä on sen erilaiset muuttuvat tekijät.

Aineiston analyysissä on kyse myös keksimisen logiikasta. Yleistäen voidaan sanoa, ettei ole olemassa sellaista tieteellistä metodologiaa, joka takaisi menestyksellisen totuuden etsinnän. Tutkija tuottaa itse analyysinsä viisauden. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 101-102.) Tähän viitaten Tuomea ja Sarajärveä lainaten ”aineistosta ei noussut teemoja” vaan löysin ja nostin itse kiinnostavia teemoja aiheeseen liittyen oman ymmärrykseni mukaan. Tutkijan täytyy kuitenkin saada lukija luottamaan siihen, että hänen tutkimuksensa on uskottava (Tuomi & Sarajärvi 2002, 101-102). Abduktiivinen päättely on avuksi tässä prosessissa.

Mikään analyysimenetelmä ei ole itsessään hyvä vaan se on sopiva juuri jotain tiettyä tarkoitusta varten. Sisällön analyysi sopii hyvin strukturoimattoman aineiston käsittelyyn. Analyysiprosessin alussa on päätettävä analysoidaanko vain se, mikä on selvästi ilmaistu aineistossa vai analysoiko hän myös piilossa olevia viestejä. (Kyngäs & Vanhanen, 1999.) Tässä tutkimuksessa on analysoitu vain aineistossa selkeästi ilmaistut näkemykset.

5 DELFIPROSESSIN KUVAUS

5.1 Asiantuntijaryhmän kokoaminen

Delfi -menetelmää pidetään leimallisesti asiantuntijamenetelmänä. Yleensä asiantuntijoiksi kutsutaan tutkimusaihetta eri suunnilta hallitsevia ekspertejä. Ryhmien koot vaihtelevat pienryhmästä useisiin tuhansiin vastaajiin. Yhteiskunnallisia aiheita käsittelevissä tutkimuksissa suositaan pieniä asiantuntijaryhmiä. (Linturi 2007,103.) Tässä tutkimuksessa oli mukana yhdeksän hengen asiantuntijaryhmä, jotka mielestäni kattavasti edustivat tutkittavaa aihealuetta. Asiantuntijaryhmän nimet ja heidän edustamansa tahot ovat tämän tutkimuksen liitteenä (liite 1). Ryhmäläisten anonymiteetin varmistamiseksi olen nimennyt suorat lainaukset ja viittaukset numeroin asiantuntija 1-9, joilla ei ole mitään vastaavuutta nimilistan aakkosjärjestyksessä oleville nimille.

TAULUKKO 2. Tiedontuottajatahot

Osaamisalueet	Sosiaali	Terveys	Tutkimus/ kehitys TK	SRK	Kolmas sek- tori
Ehkäisevä lastensuojelutyö	sosiaali-työntekijä	neuvolan terveydenhoitaja	Savonia amk:n perhetyön lehtori	vastaava lapsityön ohjaaja	lastensuojelujärjestön vapaaehtoinen
Terveys		terveysneuvonnan ylilääkäri			
Sosiaali	koulukuraattori				
Kasvatus	perheneuvolan psykologi				
Johtaminen/ strategiatyö	sosiaalijohtaja				

Asiantuntijaryhmän muodostamisen aloitin tekemällä tiedontuottajatahojen luokittelun. Taulukossa kaksi kuvaan tätä luokittelua sekä esittelen tässä tutkimuksessa käytetyt tiedontuottajatahot (taulukko 2). Tiedontuottajatahoiksi määrittelin aluksi Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän alueen sosiaali- ja terveydenhuollon, tutkimus- ja kehitystahon, seurakunnan ja kolmannen sektorin. Sen jälkeen osaamisalueiksi määrittelin erityisesti ehkäisevän lastensuojelun näkökulman, jota täydensin vielä terveyden- ja sosiaalihuollon, kasvatuksen ja johtamis- ja strategiatyön osaamisella. Vasta tämän jaon jälkeen nimesin henkilöt, jotka mielestäni edustivat näitä alueita parhaiten. Tärkeintä oli saada mukaan asiantuntija jokaiselta tiedontuottajataholta, joten jokaisen lokeron täyttäminen ei ollut tarpeen ottaen huomioon ryhmään koon.

5.2 Ensimmäisen delfi -kyselykierroksen kulku

Tässä tutkimuksessa käytetyn empiirisen aineiston keräsin kaksivaiheisena delfiprosessina touko- lokakuun aikana 2010 aikana. Aineiston keräämistä varten laadin kyselylomakkeen – keskeisiä tutkimuskysymysten mukaisia avoimia kysymyksiä, joihin halusin vastauksia ja tulevaisuuden näkemyksiä. Delfi -menetelmässä kysymysten laadintaan pitää kiinnittää erityistä huomiota. Hyvä delfi – ongelman mukainen kysymys on sellainen kysymys, johon ei ole yksiselitteistä oikeaa vastausta ainakaan ennen tutkimuksen tekemistä. Sen pitää olla myös sellainen, että se koetaan mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi. Kysymysten ja väitteiden pituus Mannermaan mukaan on hyvä olla 20-25 sanaa, koska niiden on todettu tuottavan parhaita tuloksia eli vähiten hajontaa asiantuntijoiden vastausten välillä (Mannermaa 1999,156).

Jokaiselta on etukäteen hyvä saada suostumus ja sitoumus osallistua tutkimukseen ja heille lähetetään pyynnön ohessa lyhyt selvitys käytettävästä metodista ja siitä, että asiaan tullaan palamaan vielä toisen kerran (Anttila 2007, 122). Aluksi sitoutin nimeämäni asiantuntijat - joita oli alun perin 12 henkilöä - lähettämällä heille sähköpostilla viestin, jossa esittelin tutkimukseni ja pyysin heiltä samalla suostumusta osallistua siihen (liite 2). Tämän jälkeen lähetin kymmenelle suostumuksensa antaneelle asiantuntijalle varsinaisen ensimmäisen delfi-kyselykierroksen sähköpostikyselynä saatekirjeineen 8.5.2010 (liitteet 3 ja 4).

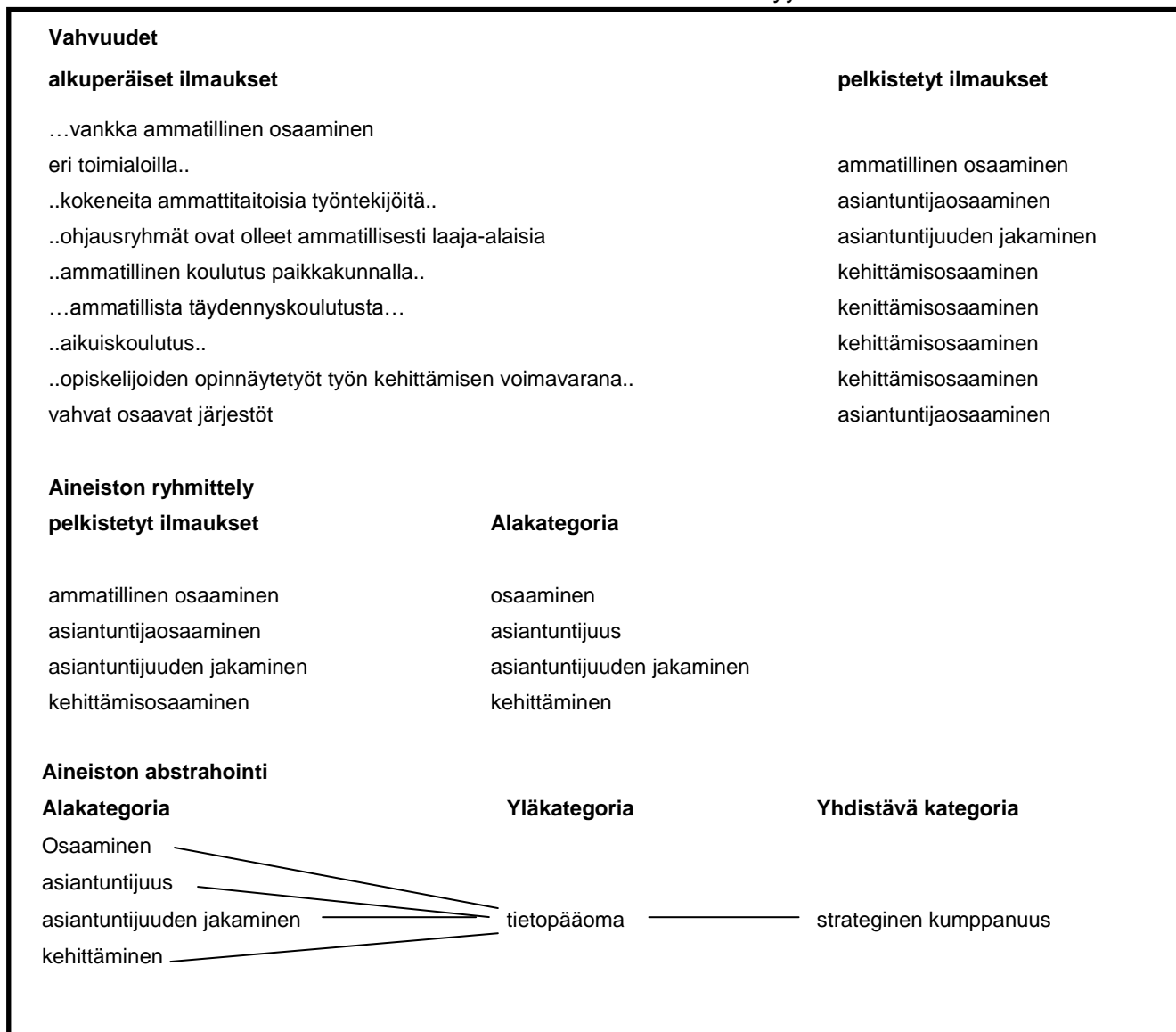
Vastauksia ensimmäiseltä kierrokselta sain määräaikaan eli 21.5.2010 mennessä neljältä asiantuntijalta ja yhden muistutussähköpostiviestin jälkeen vastauksia tuli kesäkuun 11.päivään mennessä vielä viisi kappaletta. Ensimmäiselle kierrokselle vastasi 9 asiantuntijaa eli vastausprosentti oli 90 %. Analyysiprosessin aloitin heti kesäkuussa. Ensimmäisen kyselykierroksen sähköpostitse saatu aineisto litteroitiin kyselylomakkeen kysymysten mukaan allekkain yhtenäiseksi aineistoksi. Litteroitavaa tekstiä oli yhteensä 11 sivua.

Tutkimuksen teoreettisessa osassa eli strategisen kumppanuuden viitekehyksessä todetaan, että kumppanuudessa on kolme peruselementtiä, jotka ovat tietopääoma, luottamus ja lisäarvo. Aineiston analyysin alkuvaiheessa edetään aluksi aineistolähtöisesti ja sitten analyysiin tuodaan analyysia ohjaavaksi ajatukseksi mainittu jako tietopääomaan, luottamukseen ja lisäarvoon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98-99.) Lisäksi nostin aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaisen tiedon.

Teoriasidonnainen sisällönanalyysi etenee vaiheittain samoin kuin aineistolähtöinen eli induktiivinen sisällönanalyysi, jonka ensimmäinen vaihe on analyysiyksikön määrittäminen, jota ohjaa tutkimustehtävä sekä aineiston laatu (Kyngäs & Vanhanen 1999). Analyysiyksiköksi valitsin avointen kysymysten mukaan samankaltaiset ja toisistaan eriävät ilmaukset, jotka olivat yksittäisiä sanoja, sanapareja tai lauseita. Tämän jälkeen luin kesän aikana useita kertoja avoimiin kysymyksiin saamani vastaukset ja tein marginaaleihin alkuperäisistä ilmauksista johdettuja merkintöjä ja muistiinpanoja.

Marginaalien pelkistetyistä ilmauksista ja muistiinpanoista keräsin listan, joita voidaan kutsua aineiston ”pesulistoiksi” (Kyngäs & Vanhanen 1999,5-6). Alleviivasin mielestäni sellaisenaan lainattavia lauseita tai näkemyksiä avointen kysymysten aihealueista. Pelkistetyt ilmaukset ryhmittelin sitten aihealueiksi, joista muodostin alakategorioita. Aineiston analyysiä jatkoin aineiston abstrahoinnilla eli käsitteellistämällä yhdistämällä samansisältöiset alakategoriat toisiinsa muodostaen niistä yläkategorioita. Ensimmäisen kyselykierroksen teoriasidonnaisen aineiston analyysiin liittyvä suppea esimerkki on taulukossa kolme (taulukko 3) ja laajempi esimerkki on tämän tutkimuksen liitteenä (liite 5).

TAULUKKO 3. Esimerkki ensimmäisen kierroksen sisällön analyysistä

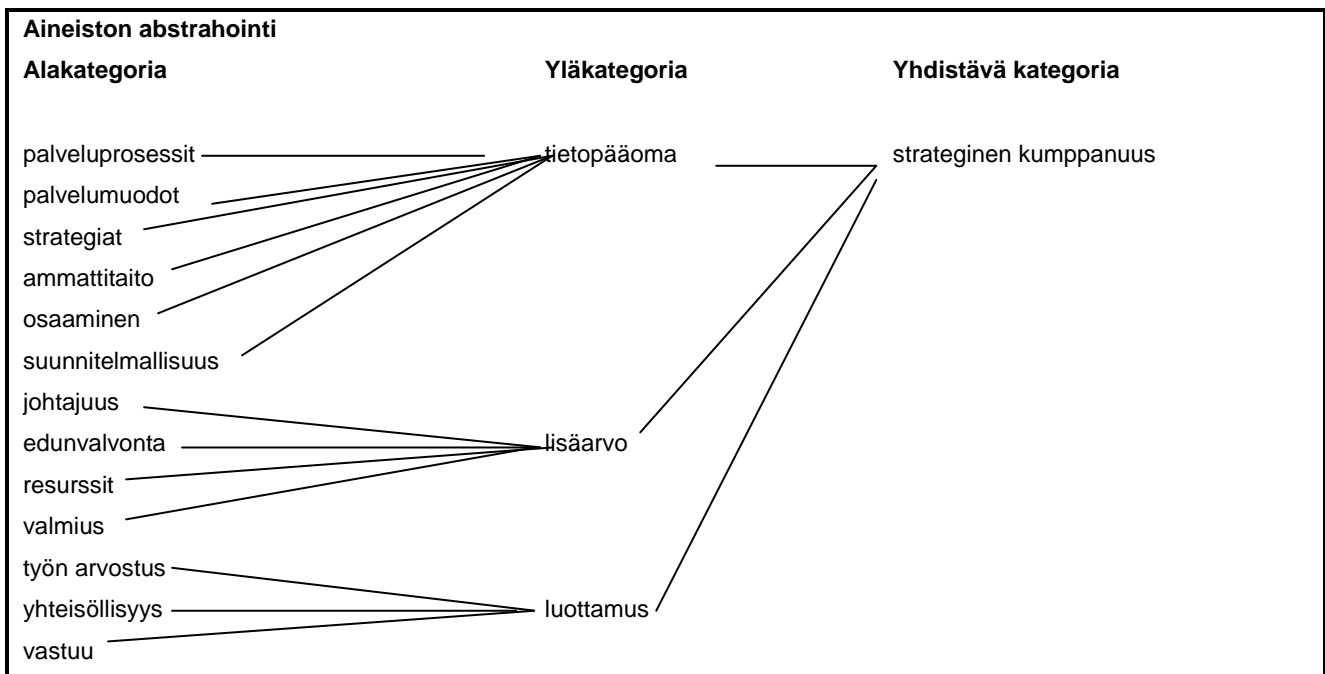

5.3 Toisen delfi -kyselykierroksen kulku

Ensimmäisen kyselykierroksen aineiston ja sen analyysin pohjalta tein palautteen ja sen lisäksi muotoilin kahdeksan väitettä, joiden aiheet olin nostanut aineistosta. Väitteisiin vastattiin kyllä tai ei vastauksilla ja sen lisäksi asiantuntijoita pyydettiin perustelemaan vastauksensa. Tästä muodostui toinen delfi -kyselykierros, joka lähetettiin saatekirjeineen sähköpostitse yhdeksälle ensimmäisen kierroksen kyselyyn vastanneelle asiantuntijalle 20.9.2010 (liitteet 6 ja 7.) Määräaikaan 1.10.2010 mennessä oli saapunut yksi vastaus. Jatkoin vastausaikaa 8.10.2010 saakka lähettämällä kahdeksalle asiantuntijalle muistutuksen. Vastauksia tuli jatkettuun määräaikaan mennessä yhteensä yhdeksän kappaletta eli vastausprosentiksi tuli toiselta kierrokselta 100 %.

Palautteen kommentit litteroin asiantuntijoille antamani numerojärjestyksen mukaan allekkain. Litteroitavaa tekstiä tuli kolme sivua. Litteroin samalla tavalla väitteisiin saamani vastaukset allekkain perinteisellä leikkaa liimaa -tekniikalla. Liimasin kahdelle fläpppaperille rinnakkain kysymykset ot-sikkoriveiksi ja asiantuntijoiden vastaukset sarakkeisiin niiden alle numerojärjestyksessä. Litteroitavaa tekstiä tuli yhteensä 11 sivua. Tämän suurehkon taulukon liimasin analysoinnin ajaksi kotiini työhuoneen seinälle, josta oli helppo nähdä kokonaisuus. Analysoin aluksi ensimmäisen kierroksen palautteet samalla tekniikalla kuin ensimmäisen kierroksen aineiston. Sen jälkeen analysoin väitteiden vastaukset taulukoimalla ensin jokaisen väitteen yksimielisyysjakaumat ja sen jälkeen jatkoin analyysiä teoriasidonnaisen sisällön analyysin avulla. Toisen delfi -kyselykierroksen suppea esimerkki teoriasidonnaisen sisällön analyysin aineiston abstrahoinnista on taulukossa neljä (taulukko 4) ja laajempi esimerkki on liitteenä (liite 8).

TAULUKKO 4. Esimerkki toisen delfikyselykierroksen teoriasidonnaisesta sisällön analyysistä

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Ensimmäisen delfi -kyselykierroksen tulokset

Ensimmäinen delfi -kyselykierros koostui kahdesta avoimesta kysymyksestä, joista ensimmäinen jakautui ehkäisevän lastensuojelun nykytilan näkemyksiin (1a ja 1b) ja toinen tulevaisuuden näkemyksiin (2a, 2b ja 2c). Ensimmäisessä avoimessa kysymyksessä asiantuntijoita pyydettiin tuomaan esille omin sanoin oman työn näkökulmasta, mitkä hänen mielestään ovat tällä hetkellä ehkäisevän lastensuojelun vahvuudet ja mitkä heikkoudet erityisesti Ylä-Savon SOTE (sosiaali- ja terveydenhuollon) kuntayhtymän alueella. Kuntayhtymään kuuluu Iisalmi, Sonkajärvi, Vieremä ja Kiuruvesi. Asukkaita kuntayhtymän alueella on noin 40 100.

6.1.1 Ehkäisevän lastensuojelun vahvuudet ja heikkoudet

Asiantuntijoiden vastausten mukaan tällä hetkellä ehkäisevän lastensuojelun vahvuudet Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (SOTE) alueella ovat erityisesti työntekijöiden ammatillinen osaaminen sekä asiantuntijuus ja kehittämisosaaminen että yhdessä tekemisen perinne.

Vahvuuksina alle kouluikäisten työssä työntekijöiden vankka ammatillinen osaaminen eri toimialoilla, yhdessä tekemisen perinne ja toimivuus sekä pitkäjänteisyys uusien toimintojen kehittämisessä. Julkisen sektorin ja kolmannen sektorin yhdessä tekeminen on luontevaa, omat vastualueet selkeät mutta eivät jäykät. (Asiantuntija 7)

Koen, että Iisalmessa pitkään tehty ”pohjatyo” kantaa tiettyssä mielessä ”hedelmää”. (Asiantuntija 8)

Konkreettisina toimenpiteinä joissakin vastauksissa mainittiin Iisalmen neuvolan ja moniammatillisen ennalta ehkäisevän lapsiperhetyöryhmän uudistama perhevalmennus, jossa myös kolmas sektori on ollut mukana sekä varhaisen vuorovaikutuksen koulutus.

Neuvola mainittiin lähes kaikissa vastauksissa ja se nähtiin selkeänä vahvuutena Iisalmessa, mutta sen toimintaedellytyksiä on vain parannettava. Useat asiantuntijat kokivat verkostoissa toimimisen helpoksi, koska monet tuntevat toisensa ja yhteistyö on silloin mutkatonta ja luontevaa. Ammatillisen täydennyskoulutuksen saatavuus nähtiin myös vahvuutena ja yhteistyön kehittäminen koettiin tärkeäksi edelleen paikallisten oppilaitosten kanssa. Myös opiskelijoiden tekemät opinnäytetyöt ja projektiopinnot on nähty työn kehittämisen voimavarana. Kolmannen sektorin tuottamat ennalta ehkäisevät työmuodot kuten vertaisryhmä- ja tukihenkilötoiminnot koettiin monen asiantuntijan mukaan tärkeiksi vahvuuksiksi.

Ennalta ehkäisevät työmenetelmät lastensuojelussa sekä myös laajemmin muilla hallintokunnilla oli ne sitten kunnan tai kolmannen sektorin tuottamia on kirjattu uuden lastensuojelulain mukaisesti yhdeksi strategiseksi linjaukseksi. Asiantuntijoiden kommentoissa toistuvat sanat halukkuus sekä innokkuus tehdä yhteistyötä luovat kuvaa yhteisen tahtotilan olemassa olosta.

Asiantuntijoiden mielestä heikkoutena ehkäisevässä lastensuojelussa SOTE:n alueella on riittävien resurssien puute. Tämä ilmeni monin eri tavoin ilmaistuina kaikkien asiantuntijoiden vastauksissa, joissa toistuivat usein työntekijäresurssien ja taloudellisten resurssien riittämättömyys. Liian kireä aikataulu aiheuttaa työntekijöissä turhautumista, koska liian usein joutuu ummistamaan silmänsä erityisesti niiden perheiden osalta, joissa on orastava huoli jo aistittavissa (hiljaiset viestit). Tämä aiheuttaa riittämättömyyden tunteita vastata varhaisen tuen tarpeisiin. Uuden organisaation aiheuttama hämmennys vaivaa myös joitakin asiantuntijoita, koska erilaisia muutoksia tulee koko ajan.

Olemassa olevat resurssit ovat joidenkin asiantuntijoiden mielestä suunnattu liiaksi korjaavaan työhön eli työn painopiste pitäisi muuttaa enemmän ennalta ehkäisevään lastensuojeluun.

Keskittyminen korjaavaan työhön (kun tulipalot on sammutettava), jolloin ongelmia syntyy koko ajan enemmän. Silti jonoja vaikeastikin oireilevien lasten hoitopäätöksissä.” (Asiantuntija 9)

Osa asiantuntijoista koki myös tiedon puutteen esimerkiksi perheiden muista asiakkuuksista resurssien haaskaamiseksi ja tuhlaamiseksi. Työmuotojen päällekkäisyydet pitäisi myös purkaa ja ohjata voimavarat oikein.

Heikkouksina näen sen, että mielestäni teemme vielä paljon päällekkäistä työtä eri sektoreissa. Eli samainen perhe voi olla asiakkaana samoissa vaikeuksissaan terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja eri järjestöjen toiminnoissa. Osittain työmuodotkin voivat olla samat. Välttämättä työntekijät eivät edes tiedä perheen muista asiakkuuksista. (Asiantuntija 5)

Meillä on ”päällekkäistä” toimintaa. Voisimme vielä tarkemmin kartoittaa ja miettiä yhdessä, mitä palveluita meillä on, mitä ei, palveleeko toiminnat perheitä nykytyömuodoissaan, tarvitaanko jotain uutta, mitä jätetään pois? (Asiantuntija 8)

Osa asiantuntijoista näki heikkoutena, että suurin osa ennalta ehkäisevistä työmuodoista keskittyy tällä hetkellä lähinnä lisa-alueeseen. Tämä koettiin alueellisena eriarvoisuutena.

6.1.2 Verkostojen ja strategisten kumppanuuksien toiminta käytännössä

Jatkokysymyksessä (1b) asiantuntijoita pyydettiin kuvailemaan erityisesti sitä miten erilaiset verkostot ja strategiset kumppanuudet julkisen ja kolmannen sektorin välillä tällä hetkellä toimivat käytännössä. Konkreettisina esimerkkeinä osa asiantuntijoista mainitsi, että yhteistyö Perheen talo – yhteistyön kanssa on ollut suunnitelmallista ja organisoitua. Erityisesti lisäalnessa toimiva ehkäisevän lapsiperhetyöryhmän kehittämä perhevalmennusmalli mainittiin hyvänä yhteistyön ja kumppanuuden toimintamallina. Myös Alvari-perhetyö mainittiin joissakin vastauksissa konkreettisena esimerkkinä. Varhaisen puuttumisen (VAVU) koulutuksen järjestäminen koettiin myös tärkeäksi ammatillisen osaamisen lisäämiseksi yhteisessä verkostossa.

Kolmen järjestön yhteinen Perheen talo- toiminta on myös tehnyt yhteistyön tekemisen helpommaksi. Kolmannen sektorin tukitoimet löytyvät helposti, kun tieto on keskittynyt yhdelle toimijalle. Perheen talo on erityisesti panostanut tiedottamiseen ja julkisuus ovat tuoneet toimintamuotoja lähemmäksi kuntalaisia ja myös meitä työntekijöitä. Vahvuutena näen myös sen, että ohjausryhmät ovat olleet ammatillisesti laaja-alaisia. Tämän myötä tieto käynnissä olevista toiminnoista ja kuulumisista on saavuttanut työntekijät ja lisännyt eri ammattiryhmien ja kolmannen ja julkisen sektorin välisiä yhteistyötä. (Asiantuntija 5)

Julkisen sektorin ja kolmannen sektorin yhdessä tekeminen on luontevaa, omat vastualueet selkeät mutta eivät jäykät. (Asiantuntija 7)

Toiminta on vakiintunutta. Verkostoilla on selkeät roolit. Yhteistyö on toimivaa.. Verkostot toimivat työntekijä ja hallintotasolla. Kumppanuus nähdään, ” olemme samassa veneessä” periaatteella, toimijoilla on samanlainen visio ja yhteinen tavoite, jokainen hoitaa oman palasen ja palaset muodostava kokonaisuuden, joka vaikuttaa koko kentällä. (Asiantuntija 2)

Osa taas koki yhteistyön hämäränä mielikuvana ja ettei selkeää yhteistä toimintaa ole vaan sitä kaivattaisiin lisää. Asiantuntijat näkivät, että kolmas sektori on kuitenkin arvokas voimavara.

Tällä hetkellä meillä ei ole kolmannen sektorin kanssa yhteisiä, säännöllisiä kokouksia, mikä varmaan olisi hyvä. Toisaalta olemme tutustuneet ja silloin on helpompi ottaa yhteyttä, kun tietää, että sellainenkin henkilö/toiminto on olemassa. Näin voi ohjata myös asiakkaita paremmin. Täällä lisäalnessa teemme myös yhteistyötä, esim perhevalmennus. Yhteistyötä voisi varmaan vieläkin kehittää,...yhteistyömuotoja. (Asiantuntija 3)

Yksi asiantuntijoista toi esille taloudellisten resurssien tärkeyden kolmannelle sektorille. Ilman ammatillista johtamista ja koordinoitua ei vapaaehtoisten rekrytointi ja vapaaehtoistyön koordinoitua onnistu.

Kolmannelle sektorille on annettava tukea toimipaikka- ja henkilöresurssin muodossa, vapaaehtoisia voidaan saada toimimaan, kun on joku, joka työajallaan organisoii ja suunnittelee. (Asiantuntija 1)

Erilaiset moniammatilliset ohjausryhmät ovat olleet tärkeitä foorumeita koota asioita yhteen sekä kehittää toimintoja. Monien asiantuntijoiden vastauksissa näissä foorumeissa on oppinut tuntemaan paremmin järjestöjen toimintamuotoja ja myös toisten julkisten palvelujen eri sektoreiden toimintamuotoja. Toisten tehtäväalueisiin tutustuminen koettiin työn kehittämisen ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeiksi. Asiantuntijat kokivat, että ohjausryhmissä vuoropuhelu on ollut avointa ja keskustelut ovat poikineet ideoita toimintojen ja yhteistyön kehittämiseen julkisen ja kolmannen sektorin välillä. Myös oppilaitosyhteistyö mainittiin tärkeänä linkkinä erityisesti työn kehittämisen kannalta.

Yhteistyö on ollut myös sitä, että perheen tilanteessa ollaan yhteydessä Perheen taloon tai muuhun järjestöön tai hankkeen työntekijään ja koetetaan saada perhe/lapsi/nuori avun tai toiminnan piiriin. Yhdistysten, järjestöjen tai hankkeiden työntekijät ovat myös yhteydessä lastensuojeluun mikäli heillä on noussut huoli jonkin lapsen, nuoren tai perheen tilanteesta. (Asiantuntija 5)

Yhteistyössä välittyy eri tahojen ammattilaisten ammattitaidon arvostaminen. (Asiantuntija 4)

Asiantuntijoiden mielestä palvelujen saatavuuden varmistaminen oikea-aikaisesti pitäisi organisoida paremmin. Palveluja järjestävien tahojen vastavuoroisuus, luottamus ja arvostus ja luonteva vuoropuhelu luo pohjaa aidolle kumppanuudelle. Tällöin pystytään opastamaan ja neuvomaan asiakkaita saamaan tukea sopivimmasta palvelumuodosta.

6.1.3 Ehkäisevän lastensuojelun toivottu tilanne 2020

Toisen kysymyksen ensimmäisessä osassa (2a) asiantuntijoita pyydettiin kirjoittamaan näkemyksensä ehkäisevästä lastensuojelusta SOTE:n alueella vuonna 2020 sekä kuvailemaan millaisena näkee ehkäisevän lastensuojelun toivotun tilanteen?

...Luottamusmiehet näkevät ennaltaehkäisevän ja perheiden voimavaroja tukevan työn OI-KEASTI soten strategisena painopisteenä, ja tätä työtä resursoidaan sen mukaisesti, vaikka veroäyriä nostaen (Asiantuntija 9).

Asiantuntijoiden mukaan kuntayhtymän alueella nyt vireillä oleva perhepalvelujen kehittämistyö (perhekeskus) on päättynyt ja on päästy aiempaa toimivampiin yhdessä tekemisen käytäntöihin kaikilla toimialoilla, myös kouluikäisten kohdalla. Työn painopiste on siirtynyt vahvasti perustasolle ja asiakkuudet erityispalveluissa ovat vähentyneet varhaisen puuttumisen ja tuen ollessa riittävää. Ehkäisevällä lastensuojelulla on riittävät resurssit. Palvelutasolta toiselle siirtyminen on luontevaa. Työntekijät ovat jatkuvassa vuoropuhelussa keskenään ja heillä on yhteinen ymmärrys siitä, mitä toinen tekee. Kaikilla on työn päämäärä ja tavoitteet kirkkaana johtotähtenä tiedossa. Eri työntekijät tekevät työtä yhdessä. Jokaisessa neuvolassa on perhetyöntekijä terveydenhoitajan työparina ja muutenkin työparityöskentely on toimiva käytäntö myös muilla sektoreilla.

... työparityöskentely esim. terveydenhoitajan ja neuvolan perhetyöntekijän kesken on toimiva käytäntö (Asiantuntija 7).

Kolmas sektori koordinoi vapaaehtoistyötä. Uusia ehkäisevän lastensuojelun työmenetelmiä on juurrutettu käytäntöön. Perhevalmennuksessa tuetaan parisuhdetta ja perheen kasvatustehtävää ja perhevalmennusryhmät jatkavat lapsen syntymän jälkeen vertaisryhminä. Lisäksi perhevalmennus on osana 2.asteen opetussuunnitelmaa. Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön strategia on juurrutettu kuntiin ja sen toteuttamiseen on kunnissa riittävät resurssit.

...Vuoropuhelu julkisen ja kolmannen sektorin välillä on avointa raja-aidat ylittävää ja perheille tarjottavia tukimuotoja suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä (Asiantuntija 5).

Lapsiperheet voivat paremmin ja kevyet tukitoimet riittävät ja tuki ja apu tulee oikea-aikaisesti. Si-joitukset ja huostaanotot ovat vähentyneet. Perheiden osallisuutta ja omaehtoisuutta tuetaan. Perheet saavat tukea lähiyhteisöissään ja –verkostoissaan. Ikääntyminen on huomioitu myös suurena voimavarana.

6.1.4 Mitä on tehty toisin, että edellä kuvailtu toivottu tilanne on toteutunut?

Toisen kysymyksen b-osassa (2b) asiantuntijat kuvailivat sitä mitä on tehty toisin, että edellä kuvattu toivottu tilanne on toteutunut ja erityisesti minkälaisia strategisia kumppanuuksia tarvittaisiin toivotun tilanteen saavuttamiseksi?

Asiantuntijoiden näkemysten mukaan voimavarat on kartoitettu ja hyödynnetty laaja-alaisesti ja päällekkäiset työmenetelmät ja –muodot on karsittu. Palvelujen kehittäminen on tehty asiakaslähtöisesti. Työmenetelmiä on muutettu ja kumppaneita ovat kolmannen sektorin lisäksi myös yritykset. Rajat peruspalvelujen ja erikoissairaanhoidon väliltä on häivytetty. Tilalle on tullut joustavuus palvelujen toteuttamisessa. Kolmannelle sektorille on tullut lisää toimijoita, jotka koordinoivat kansalaisjärjestöjen toteuttamaa vapaaehtoistyötä. Palveluja on kehitetty asiakaslähtöisesti toiminnoista lähtien, ei organisaation rakenteiden näkökulmasta. SOTE:n sisällä rajat peruspalvelujen ja erikoissairaanhoidon välillä on häipynyt, rajat ja rahat eivät estä toimintojen mahdollisimman joustavaa toteuttamista.

Suunnitellaan eri tahojen kanssa toteutusmalleja, vastuuta jaetaan, otetaan perheet, vanhemmat, lapset, nuoret ja isovanhemmatkin mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan. Kaupunki panostaa antamalla voimavaroja sekä ohjaamalla ja käynnistämällä toimintoja. (Asiantuntija 1.)

Alueella kartoitetaan nykyiset palvelujärjestelmät sekä työntekijöiden tehtäväalueet. Ns. tilanne – ja tarveanalyysin pohjalta hahmotetaan kokonaisuutta käyttäjälähtöisesti eli perheiden palvelupolut. Järjestelmää ja toimintatapoja lähestytään perheen elämäntilanteen vaiheiden kautta. Julkisen, kolmannen sektorin toimijat sekä yksityisiä palveluja tarjoavat limittävät toimintonsa. (Asiantuntija 4.)

Asiantuntijoiden mukaan vuoropuhelu eri toimijoiden kesken on otettu pysyväksi käytännöksi. Vastuuta on jaettu ja on tehty yhteiset samaan tavoitteeseen pyrkivät toimintasuunnitelmat. Taloudellisten ja toiminnallisten resurssien painopisteitä on siirretty korjaavasta ehkäisevään lastensuojeluun. Asiantuntijoiden yhteisen tavoitteen voisi kiteyttää siten, että vuonna 2020 sosiaali- ja terveystoimen ja järjestöjen kumppanuus toimii ja jokainen työntekijä tietää kuka tekee mitäkin ja palvelunohjaus on selkeää ja suunnitelmallista. Tarvitaan kumppanuutta, joka menee yli hallintorajojen. Lisäksi kaksi asiantuntijaa toivoi lisäksi asuin- ja ympäristösuunnittelun sisältyvän yhteistyöhön.

Tutkimusten ja arviointien kautta arkityötä on tehty näkyväksi (kumppanuudet ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin). Yhteistyö ja toimintakäytäntöjen vertailua on tehty myös kansainvälisesti.

6.1.5 Asiantuntijoiden muut ajatukset aiheesta

Toisen kysymyksen c-osassa (2c) oli mahdollisuus kirjoittaa vapaasti aiheesta mieleen tulevia asioita. Kommentit olivat yhtä lukuun ottamatta lyhyitä ja viisi asiantuntijoista oli kirjoittanut ajatuksiinsa. Yksi koki, että on vaikeaa arvioida koko SOTE:n alueen tilannetta, koska kunnat ovat hyvin

erikokoisia ja palvelujen rakenne, resurssit ja yhteistyökuviot erilaiset. Muutos vie aikaa ja resursseja.

Tänä päivänä yhteiskuntamme asettaa suuria odotuksia vanhemmuudelle ja sen kautta myös vanhemmat asettavat itselleen paljon tavoitteita. Tutkimusten mukaan esim. synnytyksen jälkeinen masennus johtuu osittain siitä, että pettyy vanhempiana olemiseensa, kun omat odotukset/tavoitteet vanhemmuudelle on niin korkeat. Tärkeää olisi käydä yleistä keskustelua vanhemmuudesta ja luoda siihen myönteinen näkökulma (ei ongelma-keskeinen). Palvelujärjestelmät eivät saisi liikaa passivoittaa vanhempia vaan pitäisi löytää sellaisia työmenetelmiä, joilla vanhemmat vahvistuvat omassa vanhemmuudessaan (Perheen Talo on hyvä esimerkki lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen aktivointimenetelmien käyttämisestä). Ennaltaehkäisevä lastensuojelu on jokaisen kansalaisen perusvelvollisuus. (Asiantuntija 4.)

Lisäksi yksi asiantuntija totesi, että SOTE-alue voisi kehittää itsensä valtakunnallisesti merkittäväksi profiloitumalla ennaltaehkäisevän lastensuojelun mallialueeksi.

6.2 Toisen delfi -kyselykierroksen tulokset

Toisella delfi -kyselykierroksella asiantuntijat saivat palautteena ensimmäisestä kierroksesta tehdyn koosteen. Pyysin heitä lukemaan sen ja sitten kommentoimaan, muuttamaan tai lisäämään ajatuksiaan sen jatkeeksi. Palautteen lisäksi pyysin heitä vastaamaan kahdeksaan väittämään ensimmäisen kierroksen aineistosta nostamistani aiheista kyllä tai ei –vastauksilla ja sen lisäksi perustelemaan vastauksensa.

6.2.1 Palaute ensimmäisen kierroksen koonnista

Kaikki asiantuntijat käyttivät tämän mahdollisuuden ja jokainen oli kirjoittanut jotakin vastausten pituuden vaihdelleessa yhdestä lauseesta puolen sivun mittaiseen palautteeseen. Sisällönanalyysin tuloksena nostin palautteesta seuraavia asioita, jotka toistuivat eri sanoin sanottuina monissa vastauksissa: palveluprosessit, palvelumuodot, strategiat, ammattitaito, osaaminen ja suunnitelmallisuus sekä johtajuus.

Edellä kirjoitettu ok, minun visiossani kolmas sektori on tulevaisuudessa entistä tiiviimmin osa ns. palveluprosesseja, sote ja yleensä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät tulevat painottumaan ns. ydintehtäviin. Kolmas sektori paitsi ,että toimii yhteistyössä julkisen sektorin kanssa toimii edelleen myös ns. kansalaisten edunvalvojana, matalan kynnyksen paikkana jne. (Asiantuntija 2.)

Näiden yläkategoriaksi asetin tietopääoman. Lisäksi aineistosta nostin edunvalvonnan, resurssit ja valmiuden, jotka yhdistin niiden tuomaan lisäarvoon.

Resurssien kohdentamisen painopiste tulisikin suunnata juuri niihin toimijoihin ja toimintoihin jotka työskentelevät perheiden kanssa paljon varhaisemmassa vaiheessa ennen lastensuojelun asiakkaaksi tuloa. (Asiantuntija 5.)

Kolmanneksi nostin työn arvostuksen, yhteisöllisyyden ja vastuun, jotka yhdistin asiantuntijoiden ilmaisemaan luottamukseen ja sen tärkeyteen kumppanuuksia rakennettaessa.

"Olisipa ihanaa, jos visiot toteutuisivat!" (Asiantuntija 3)

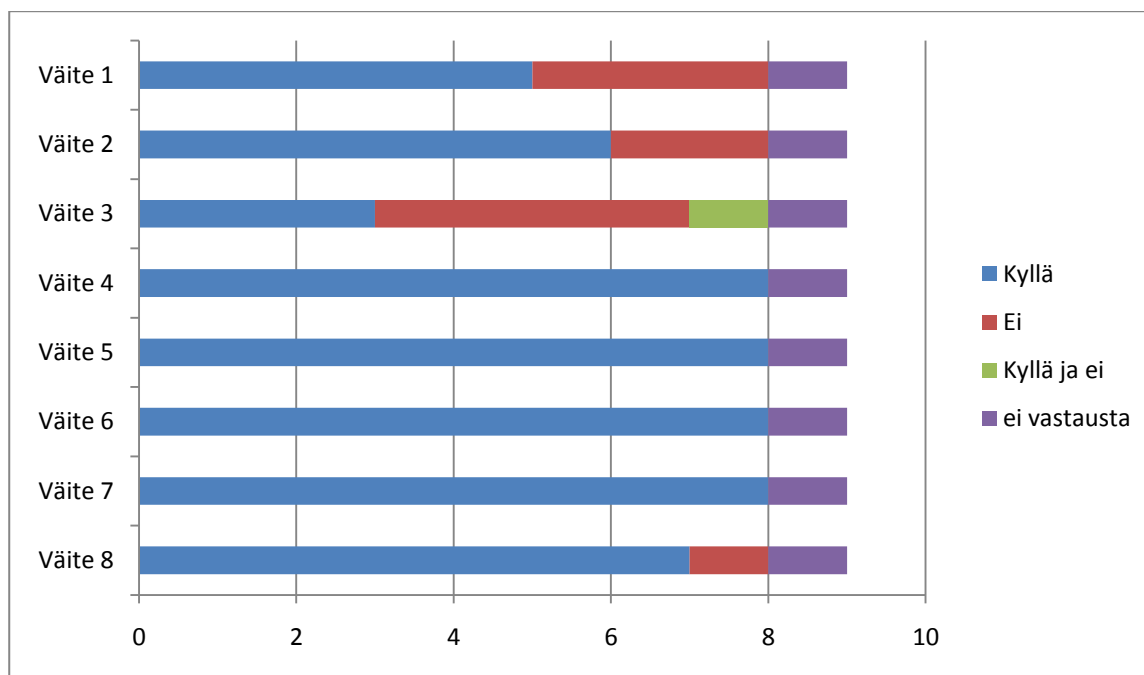
Yllä olevan lauseen kirjoittaja kiteytti ajatuksensa yhteen lauseeseen, joka kuitenkin kertoo paljon. Hartaasti lausuttu toive kertoo luottamuksesta ja siitä, että toivoa paremmasta tulevaisuudesta ehkäisevässä lastensuojelussa on olemassa.

Yksi asiantuntija pohti, että pitäisikö avata koonnissa esiintyvää lausetta "palvelujen kehittäminen on tehty asiakaslähtöisesti" ja erityisesti sanaa mitä tässä kontekstissa "asiakaslähtöisyys" tarkoittaa? Hän pohtii asiaa Mahkosta lainaten "*mihin asiantuntijuutta sitten tarvitaan, jos asiakkaat itse tietävät ja ratkaisevat palvelujen kehittämisen.*" (Asiantuntija 7, Mahkonen 2003,50-51).

6.2.2 Väitteiden tulokset

Väitteiden tulokset olen kuvannut taulukossa viisi siten, että siinä näkyy havainnollisesti kyllä ja ei – vastausten hajonta (taulukko 5). Ensimmäisten kolmen väitteen kohdalla on havaittavissa toisistaan eroavia näkemyksiä. Viiden jälkimmäisen väitteen kohdalla näkemykset ovat lähes yksimieliset. Yksi asiantuntijoista oli jättänyt vastaamatta kokonaan väitteisiin. Lisäksi analysoin sisällön analyysin avulla jokaisen väitteen perustelut.

TAULUKKO 5. Väitteiden tulokset

Väite 1. Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus on määritelty lastensuojelulaissa. Nykyistä käytäntöä voidaan luonnehtia osittain enemmänkin ”heitteillejätto-oikeutena”, joka aiheuttaa lisäkustannuksia, kun työntekijät eivät tiedä mitä eri asiakkuuksia asiakkailla on ja se estää tai hankaloittaa yhteistyötä ja aitojen kumppanuuksien rakentumista erityisesti kolmannen sektorin kanssa.

Ensimmäisen väitteen kyllä –vastauksia oli kolme ja ei –vastauksia oli viisi eli yhteensä kahdeksan asiantuntijaa oli vastannut väittämään. Kyllä-vastauksista tuli esille erityisesti asiakkaan luottamuksen säilyttäminen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen olevan eettisenä perusteena ja myös esteenä. Tilannetta voitaisiin kuitenkin muuttaa esimerkiksi luomalla sellainen toimiva käytäntö, jossa asiakkaan luvalla voidaan tehdä vielä enemmän yhteistyötä kuin mitä tällä hetkellä tehdään.

Sivullisesta asia vaikuttaa siltä, että kokonaisuudesta ei kukaan ota vastuuta. Vaikka perhe pystyisi itse näkemään sen, heidän on mahdotonta saada oikeanlaista tukea useilta tahoilta tarvittaessa, koska nämä eivät pysty keskustelemaan keskenään...? (Asiantuntija 1.)

Ei-vastauksen antaneiden asiantuntijoiden mielestä vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus on työväline, jonka käyttäminen velvoittaa kuitenkin muistamaan lapsen edun muistamisen kaikissa työn vaiheissa. Asiantuntijoiden vastauksissa viitattiin luottamukseen ja siihen, että laki kuitenkin antaa sen

puitteissa mahdollisuuden toimia asiakaslähtöisesti siten, että yhteistyöllä ei ole esteitä. Asiakkaan osallisuus työskentelyssä tulisi asiantuntijoiden mukaan ottaa entistä paremmin huomioon.

Mielestäni vaitiolo- ja salassapitosäännökset eivät yleensä estä yhteistyötä eri toimijoiden kesken, kun yhteistyön merkitys ja tavoitteet on riittävän hyvin selkiinnytetty asiakkaalle. Luottamuksen rakentuminen on hyvin olennaista auttamisessa ja vaitiolo erittäin tärkeää toimijoiden monenkirjavassa viidakossa, meillä terveydenhuollossa se tietenkin korostuu. Asiakkuuksien selvittämisessä luottamus ja avoin kumppanuus asiakkaan kanssa vievät pitkälle myös kumppanuuksissa eri toimijatahojen kesken asiakkaan auttamisessa. (Asiantuntija 7.)

Väite 2 Lastensuojeluun liittyvät lait ja säädökset ja normit on sisäistetty vuonna 2020 siten, että kumppanuus kolmannen sektorin kanssa on luontevaa ja suunnitelmallista (oikeusturvallisuus on varmistettu).

Toisen väittämän kyllä-vastauksia oli kuusi ja ei-vastauksia oli kaksi. Kyllä-vastauksissa asiantuntijat näkivät, että tällä tavalla saadaan aikaan nopeaa reagointia eli puututaan asioihin oikea-aikaisesti ilman esteitä. Vastauksissa viitattiin kumppanuuteen ja luottamukseen eri toimijoiden kesken, joka edellyttää yhteisten, luontevien toimintalinjojen sisäistämistä.

Sotessa mietitään ja suunnitellaan paljon yhteistyön eri muotoja ja kumppanuutta eri toimijoiden välillä ja vuoropuhelussa ovat mukana sekä julkisen puolen että kolmannen sektorin toimijat. Toivottavasti tämä auttaa sisäistämään yhteisiä, luontevia toimintalinjoja ja luontevaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. (Asiantuntija 5.)

Ei-vastauksissa oltiin hieman epäileviä näin suuriin muutoksiin näin nopealla ajanjaksolla, vaikka toive olikin saman suuntainen kuin kyllä-vastauksissa.

Toive olisi tämä, mutta maalima muuttuu hitaasti.. (Asiantuntija 9.)

Väite 3. Vuosien varrella on kehitetty paljon erilaisia hyviä käytäntöjä monissa hankkeissa, joita kuitenkin ei uskalleta ottaa näkyvämmiin käyttöön toteamalla, ”hyvä idea, mutta tehdään hommat kuten ennenkin”.

Väitteeseen hyvien käytäntöjen käyttöön otosta asiantuntijoista oli vastannut kolme kyllä ja neljä ei sekä yksi oli vastannut kyllä ja ei. Kehittäminen ja uusien työmenetelmien vaatii kuitenkin asiantuntijoiden mielestä aikaa ja lisää resursseja, vaikka käytännössä työntekijät haluavatkin kovasti olla kehittämässä omaa työtään.

En usko, että uusia käytäntöjä vastustetaan periaatteesta vaan useimmiten syynä on se, etteivät päättäjät uskalla laittaa ”vähiä” rahoja sellaiseen, josta heillä itsellään ei ole riittävästi tietoa. Sitä mukaa, kun syntyy näyttöä ja tuloksia toiminnasta, niitä otetaan myös käyttöön. Ongelma on tietysti se, jos näyttöä ei saada siksi, ettei toimintaa varojen puutteessa pystytä jatkamaan riittävän kauan. Tässäkin asiassa monesti uskotonumeron pitäisi olla parempi kuin laskennon arvosanaan...(Asiantuntija 1.)

Uusien käytäntöjen käyttöönotto vaatii siihen orientoituneen toimintaympäristön. toimintaympäristö tarkoittaa poliittista valmiutta, työntekijöiden valmiutta ja yleisesti sanottuna kaikkien toimijoiden valmiutta luopua vanhasta ja astua rohkeasti uuteen, asenteiden tulee olla myös ok. Lisäksi johtajuus ja johtajan rooli on tärkeää muutoksessa, riittävä tiedottaminen, pelkojen poistaminen ja uuden käytännön vahvistaminen on keskeistä (Asiantuntija 2.)

Tarvitaan sekä uusia hyviä käytäntöjä että vanhaa jo hyväksi havaittua, näiden yhteen niveltäminen kullakin hetkellä hyvin toimivaksi on yhteistyökumppanuutta parhaimmillaan, tämän olemme tulevaisuudessa oppineet hallitsemaan tarkoituksenmukaisella tavalla. (Asiantuntija 7.)

Väite 4. Tulevaisuuden innovatiivinen ehkäisevä lastensuojelu kykenee synnyttämään uutta tekemällä tiivistä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Se kykenee hyödyntämään sellaisia olemassa olevia voimavaroja ja osaamista, joita ei vielä näy käytännöissä.

Neljänteen väitteeseen kaikki asiantuntijat olivat vastanneet kyllä. Vastauksissa tuli esille innokkuus ja yhteinen tahtotila tehdä entistä enemmän yhteistyötä. Resurssien vähyys ja jatkuva väheneminen nähtiin myös yhtenä muutoksen alulle panevana voimana.

Resurssien vähyiden vuoksi on mietittävä uusia ratkaisuja! Kolmannen sektorin arvo varmaan tullaan huomioimaan tulevaisuudessa. (Asiantuntija 3.)

Niin hyvä viovio että pitää uskoa (ja sittenhän se toteutuu varmemmin) (Asiantuntija9).

Väite 5. Osaamisten yhdistäminen tuottaa sellaista lisäarvoa, jota ei olisi voinut syntyä ilman kumppanuutta. Tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun palveluketjut ovat toistensa jatkumojia eli siinä missä toisen päättyy –toisen alkaa. Win/win eli kaikki kumppanit hyötyvät.

Viidenteen väittämään kahdeksan asiantuntijaa oli vastannut kyllä. Kaikki näkivät kumppanuuksien tuovan mukanaan lisäarvoa, josta kaikki tahot hyötyvät, kun se tehdään suunnitelmallisesti ja kriittisesti arvioiden eri toimialojen palvelut.

Kun yhteistyötä aletaan tehdä eri organisaatioiden ns. rajapinnoilla, niin se pystyy tuottamaan uutta osaamista. Ehkäisevän lastensuojelun alueella sosiaali- ja terveysalan lisäksi tarvitaan mm. kulttuuri- ja liikunta-alan toimijoita, tekninen ala (mm. lapsiperheiden asuinalueiden suunnittelu). (Asiantuntija 4.)

Kyllä haluan uskoa tähän. Meillä on kyllä vielä paljon tekemistä ko. asian suhteen...mutta; meillä on yhteinen tahtotila! (Asiantuntija 8.)

Väite 6. Tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun kumppanuudessa asiakaskin on asiantuntija. Asiakkaiden kuulemiseksi tarvitaan kolmannen sektorin toimijoita, jotka voivat toimia asiakkaiden ”äänitorvina” oikea-aikaisen tuen tai avun saamiseksi lapsiperheille.

Kuudenteen väittämään kaikki olivat vastanneet kyllä. Asiantuntijoiden vastauksissa oli paljon samanlaisia näkemyksiä siitä, että kolmannen sektorin toimijat ovat lähellä asiakkaita, jolloin on mahdollista reagoida ajoissa varhaisen puuttumisen menetelmien keinoin erilaisiin tilanteisiin. Lisäksi yksi asiantuntija oli pohtinut asiantuntijuuden määritelmää eli sitä mitä se tarkoittaa.

Asiantuntijuus on usein yläpuolelle asettumista, paremmin tietämistä. Jokaisen työntekijän tulee tarkastella omaa toimintaansa, asettuuko hän tietämään vai rinnalle kumppaniksi, jolloin todellinen kuuleminen tapahtuu. Tällöin ei enää tarvita muita äänitorvia välille. Kolmas sektori tapaa ihmisiä heidän luonnollisissa ympäristöissään, tämän näkökulman linkittyminen julkisen sektorin palveluihin on ensiarvoisen tärkeää oikea-aikaisen ja oikeanlaisen tuen saamiseksi perheelle. (Asiantuntija 7.)

Väite 7. Asiakslähtöisyyttä painotetaan uudessa lastensuojelulaissa.

Perheen Talo –yhteistyö on mahdollinen tulevaisuuden yhteistyö- ja kumppanuusmalli lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen aktivointimenetelmien käyttämisessä.

Seitsemänteen väitteeseen kaikki siihen vastanneet asiantuntijat olivat vastanneet kyllä. Vastauksista käy ilmi, että toiminta on tutkimuksessa mukana olleiden asiantuntijoiden tiedossa ja se koetaan konkreettiseksi käytännön esimerkiksi hyvästä yhteistyöstä ja kumppanuudesta. Asiantuntijoiden mukaan se on toimintaa, joka ei ole rajattua vaan toimii eri tahojen välissä joustavasti lähellä perheitä. Toimintaa tulee edelleen kehittää siihen suuntaan, että selkiinnytetään vielä paremmin julkisen sektorin ja Perheen talo-yhteistyön roolit ja rajapinnat niiden välillä. Perheiden kuuleminen ja yksilön huomioiminen on onnistuttu viemään käytännön tasolle. Toiminta koetaan hyvin asiakaslähtöisenä.

Tällä hetkelläkin Perheen Talo-yhteistyö tekee merkittävää työtä lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen tukemiseksi. Perheen talo-yhteistyöllä on taustallaan vahvat liitot, joilla on paljon tutkimustietoa ja materiaalia perheiden ja lasten kanssa tehtävään työhön. (Asiantuntija 5.)

Väite 8. SOTE-alue voisi kehittää itsensä valtakunnallisesti merkittäväksi profiloitumalla tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun mallialueeksi.

Kahdeksanteen väittämään seitsemän asiantuntijaa oli vastannut kyllä ja yksi ei.

Kyllä-vastauksissa oltiin jopa jossain määrin innostuneita asiasta. Idea pidettiin loistavana ja hienona. Yhden asiantuntijan mielestä yhteinen tahtotila sekä innokkuus ja halukkuus pitäisi hyödyntää kaikenlaiseen kehittämiseen myös ehkäisevässä lastensuojelutyössä. Samalla voitaisiin hyödyntää paikallista ammattikorkeakoulua tutkimusten tuottajana.

Kysymyksenä heitän, että voisiko esim. perheentalo olla ko. asiassa ns. vetovastuussa. Tällä tarkoitan sitä, että kutsua avain henkilöitä suunnittelemaan ko. asiaa, hankkeistamaan jne. ? Ehkäisevän työn mallialueella päätoimija voisi olla kolmassektori ja sote olisi siinä osana, yhtenä toimijana. Sote tullenee keskittymään ydinpalveluihin, joten ehkäisevä työ edellyttää muiden toimijoiden mukana oloa. Ennaltaehkäisevää työtä tarkasteltaessa ja sen juurille mentäessä, työ alkaa jossain muualla kuin sotesa, sanoisin näin, että olemme usein myöhässä, silloin kun asiakas tarvitsee soten palveluja (lukuun ottamatta neuvolaa ja terveyden edistämistä). (Asiantuntija 2.)

Yksi asiantuntija koki tämän kysymyksen aiheuttaneen ristiriitaisia tuntemuksia. Ehkäisevän lastensuojelutyön työskentely on kokonaisuudessaan liian suuri ja haastava, että valtakunnalliseksi malliksi ryhtyminen olisi liian vaativaa.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Asiantuntijoiden näkemysten mukaan tämän hetkisten ehkäisevän lastensuojelun vahvuuksista voidaan päätellä, että pohja strategiselle kumppanuudelle on jo olemassa. Kumppanuuden peruselementtien olemassa olo on havaittavissa aineistossa. Asiantuntijoiden näkemykset olivat vahvuuksien osalta erityisesti työntekijöiden ammatillinen osaaminen sekä asiantuntijuus ja kehittämisosaaminen että yhdessä tekemisen perinne. Ennalta ehkäisevät työmenetelmät lastensuojelussa sekä myös laajemmin muilla hallintokunnilla oli ne sitten kunnan tai kolmannen sektorin tuottamia on kirjattu uuden lastensuojelulain mukaisesti yhdeksi strategiseksi linjaukseksi. Asiantuntijoiden kommentteissa toistuvat sanat halukkuus sekä innokkuus tehdä yhteistyötä luovat kuvaa yhteisen tahtotilan olemassa olosta. Ammatillinen osaaminen ja asiantuntijuus viittaavat tietopääomaan, kehittämisosaaminen lisäarvoon ja yhdessä tekemisen perinne ja yhteinen tahtotila luottamukseen.

Asiantuntijoiden vastauksissa oli heikkouksien osalta kuitenkin aistittavissa selvää turhautumista ja ristiriitaisia ajatuksia siitä, että he kokevat hallitsevansa oman asiantuntija-alueensa, mutta resurssit on riittämättömät. Raunion mukaan strategiaa luotaessa tulee ottaa huomioon olemassa olevat voimavarat, mahdollisuudet niiden kasvattamiseen sekä toimintaympäristössä havaitut mahdollisuudet ja uhat. Strategiasta johdetaan toiminnan kriittiset menestystekijät ja suunnataan katse tulevaisuuteen. Vahvuuksien hyödyntäminen ja tunnistaminen on hyvä pohja suunnittelulle. (Raunio 2003.)

Monin paikoin toimivaa moniammatillista yhteistyötä. Kokeneita, ammattitaitoisia työntekijöitä (jotka turhautuvat, kun joutuvat ylityöllistettyinä tekemään liukuhihnatyötä ja ummistamaan silmänsä perheen hiljaisilta viesteiltä, jos haluavat pysyä aikataulussa). (Asiantuntija 9)

Asiantuntijoiden näkemykset ehkäisevän lastensuojelun heikkouksista voisi kiteyttää siten, että miten saada samoilla resursseilla uudelleen organisoitua toiminta siten, että se olisi kustannustehokasta. Toisin sanoen samoilla euroilla tehokkaampaa toimintaa. Onko se edes ajatuksena mahdollinen? Taloudellisten resurssien siirtäminen korjaavasta lastensuojelusta ehkäisevään lastensuojeluun on ajatuksena tuhoon tuomittu, joten se ei ainakaan olisi ratkaisu. Pystytäänkö kumppanuuksilla ja tiedonkulun parantamisella muuttamaan nykyisiä käytäntöjä vai vaatiiko ongelmien

todellinen ratkaisu tuekseen kuitenkin työntekijöiden lisäämistä perustyöhön. Perheiden ja lasten peruspalveluihin satsaaminen on myös satsaamista tulevaisuuteen. Riittävät resurssit ja voimavarat niihin vähentää kalliiden erityispalvelujen kuten lastensuojelun ja psykiatrisen hoidon tarvetta.

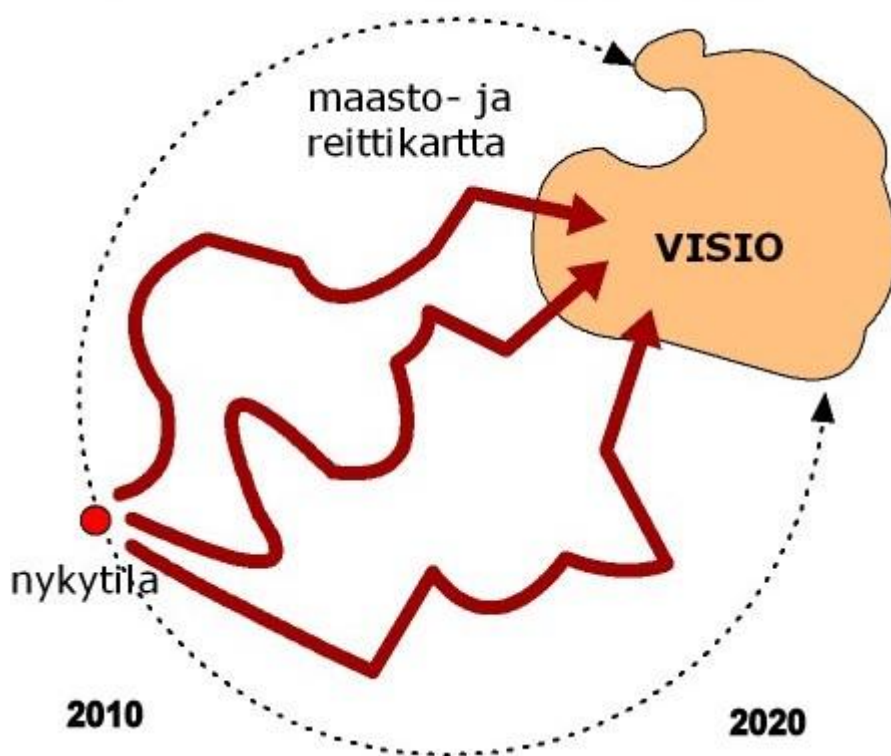
Tieteellisesti uskottavat tulevaisuuden näkemykset, uskomukset ja strategiat on johdettu nykyhetkeä koskevasta ymmärryksestä, koska ne eivät sisällä sisäisiä ristiriitaisuuksia. Ne käsittelevät olennaisia tekijöitä ja ovat holistisia sekä monialaisia. Hyvä strategia perustuu tilastolliseen tai muuhun empiiriseen analyysiin nykyhetkestä. (Mannermaa 1999,27.) Tekemättömyyskin voi olla teko eli jätetään kaikki ennalleen säilyttäen olemassa olevat hyväksi todetut käytännöt. (Mannermaa 1999,31.) Näkemyksistä voi päätellä, että monet asiat ovat tälläkin hetkellä oikein hyvin. Eli ei aina tarvitse olla keksimässä polkupyörää uudelleen vaan voi todeta rauhassa, että näin on hyvä.

Minäkin olen työssäni törmännyt siihen, että me emme välttämättä tiedä toistemme tekemästä ”auttamistyöstä” jonkin perheen kohdalla. Joskus perhe kertoo siitä itse joskus taas ei. Se on toisaalta hyvä – toisaalta taas huonokin asia. (Asiantuntija 8.)

Tietämyksen hallinta on organisaatioiden haaste. Voidaan tehdä paljon päällekkäistä työtä ja neuvotella saman asiakkaan kanssa toisista tietämättä. (Laento & Ståhle 2000,96.) Tätä voisi sanoa suoraan resurssien haaskaamiseksi.

Muotoillessani kysymystä mikä on näkemyksesi ehkäisevästä lastensuojelusta SOTE:n alueella vuonna 2020 ja millaisena näet ja kuvaillet ehkäisevän lastensuojelun toivotun tilanteen korostin tietoisesti alleviivaamalla sanaa toivotun. Tulevaisuuden tarkastelun näkökulmia ovat toivotun lisäksi sivulta seuraavan näkökulma, uhkiin varautuvan näkökulma sekä mahdollisuuksiin tarttuvan näkökulma. (Kuusi 1999, 133.) Laajemmassa tutkimuksessa olisi ollut tarkoituksenmukaista ja mielenkiintoista ottaa mukaan useampi näkökulma.

Tarve tulevaisuuden yhteisestä linjauksesta kasvaa. Edellytyksenä yhteisen strategian luomiselle on ehdoton luottamus osapuolten välillä. Yhteinen strategiasuunnittelu ja sen aikaansaaminen eivät edellytä investointeja juurikaan. Win/win tilan saavuttamisen edellytykset ovat luottamus ja avoimuus, joita ilman se ei ole mahdollista. (Vesalainen 2006,179.)

KUVIO 4. Delfi-menetelmän maastokartta

Löysin yllä olevan kuvion eDelfoin nettisivuilta, jonka muokkasin tämän tutkimuksen tarpeisiin (kuvio 4). Piirros kuvaa hyvin yksinkertaisesti delfi-menetelmän perusideaa. Piirroksen tulkinnan mukaan delfin tehtävänä voi ajatella olevan kartoittaa se tulevaisuuden maasto, joka on nykytilan ja halutun tulevaisuudentilan (visio) välissä. Se voi tuottaa useita mahdollisia reittejä (tulevaisuuspolkuja) kuljettavaksi. Tätä delfi-prosessia esittävää maastokarttaa käytän havainnollistaakseni ja yksinkertaistaakseni menetelmän kulkua. (Delfoin oraakkelit.) Jo aiemmin strategisen kumppanuuden viitekehyksen teoriaosassa Silénin (2006, 154,163) ajatusta uudelleen soveltaen voidaan todeta, että strategian tavoitteena on myös tukea vision saavuttamista – visiot ovat kulkuvälineitä nykyisyydestä tulevaisuuteen.

Karttaa voidaan käyttää havainnollistamaan asiantuntijoiden näkemyksiä toivotusta ehkäisevästä lastensuojelusta vuonna 2020. Mielestäni se kuvaa hyvin sitä mihin strategisella kumppanuudella ja yhteistyöllä ehkäisevässä lastensuojelussa pyritään. Tavoitteena on voimien kartoittaminen, yhdistäminen ja yhteisen hyvän ja tulosten jakaminen. Asiantuntijoiden näkemysten mukaan vuonna 2020 on päästy aiempaa toimivampiin yhdessä tekemisen käytäntöihin kaikilla toimialoilla, myös kouluikäisten kohdalla. Työn painopiste on siirtynyt vahvasti perustasolle ja asiakkuudet erityispalveluissa ovat vähentyneet varhaisen puuttumisen ja tuen ollessa riittävää. Ehkäisevällä lastensuojelulla on riittävät resurssit. Palvelutasolta toiselle siirtyminen on luontevaa. Työntekijät ovat jatkuvassa vuoropuhelussa keskenään ja heillä on yhteinen ymmärrys siitä, mitä toinen tekee. Kaikilla

on työn päämäärä ja tavoitteet kirkaana johtotähtenä tiedossa. Eri työntekijät tekevät työtä yhdessä. Vapaaehtoistyötä koordinoidaan ammatillisesti.

Strategisen kumppanuuden synnylle on olennaista yhteisen tarkoituksen ja päämäärän näkeminen ja osapuolten voimavarojen yhteensopivuus. Kun kumppanuuden peruselementit - luottamus, tietopääoma ja lisäarvo – ovat kumppaneiden hallussa, niin voidaan puhua strategisesta kumppanuudesta. Voimien kartoittaminen siitä mitä itse kukin verkostoissa toimivista tahoista hallitsee ja osaa on hyvin tärkeää varsinkin kun toimijoina on julkisen sektorin lisäksi kolmannen sektorilta, joista suurin osa perustuu vapaaehtoisuuteen. Tarvitaan uudenlaisia työmuotoja ja kansalaisjärjestöjen voimavarojen yhdistämistä, jotta terve ja turvallinen kasvuympäristö voidaan taata lapsille ja nuorille, vahvistaa vanhemmuutta ja edistää lapsiperheiden selviytymistä.

Strategiset kumppanuussuhteet asettavat myös johtamiselle erityisiä haasteita, koska organisoitintapa on voimakkaan verkostomaista. Yhteyksiä on runsaasti ja ne ovat monimuotoisia. Joskus voidaan puhua jopa kaoottisesta verkostosta, jonka tunnusmerkki on spontaanisuus. Käytännöstä tarvitaan riittävän vapaata ideointia, aikaa ja kokeiluja, jotta kehittymistä tapahtuisi. (Laento & Ståhle 2000,97-98.)

Strateginen kyky vaatii aina sekä tilannetajua että kykyä nähdä tulevaisuuteen kauemmaksi ja tarkemmin kuin muut. Tämän lisäksi tarvitaan vielä rohkeutta tehdä operatiivisia päätöksiä sen lisäksi. Rohkeus on välttämätöntä sen vuoksi, että tulevaisuuteen liittyvät visiot ovat usein epämääräisessä muodossa eikä mistään pysty tarkistamaan onko tekemässä oikeita ratkaisuja. Nykyinen muutosvauhti on niin kova, että pitää pystyä myös hylkäämään hyviäkin vaihtoehtoja ja keskittymään vahvimpiin innovaatioihin. Luopumisesta voi tulla myös menestystekijä, sillä uuden kehittäminen ja toteuttaminen ei ole koskaan mahdollista ilman kykyä päästää irti vanhasta. (Ståhle & Laento 2000, 19.)

Kumppanuuden elementeistä tietopääoma realisoituu lisäarvoksi yhdistämällä osaamisia. Osaa misten yhdistäminen tuottaa arvoa, jota ei voisi syntyä ilman kumppanuuksia. Arvoketjut ovat toistensa jatkumojia eli siinä missä toisen päättyy, toisen alkaa. Tietopääoman kehitys vaatii paljon avointa vuorovaikutusta, mikä ei ole mahdollista ilman luottamusta. (Ståhle & Laento 2000,40,52.)

Ihmisten näkemys kasvaa sitä mukaa, mitä suurempia asiakokonaisuuksia he johtavat, jos organisaatio on rakennettu ja kehittynyt oikein. Edettäessä organisaatiossa ylöspäin erilaisten riippuvuus- ja vuorovaikutussuhteiden määrä kasvaa lähes eksponentiaalisesti. Kun eri ihmisillä on erilainen määrä näkemystä on suuri haaste muodostaa organisaatiolle yhteinen visio. Organisaation yhteinen visio kuitenkin ratkaisee, kuinka hyviä strategioita pystytään luomaan, toteuttamaan ja uusimaan. (Kamensky 2000, 28 - 30.) Nykyisessä strategisessa ajattelussa Näsin mukaan ajatte-

leminen ja tekeminen ovat kuin vasen ja oikea jalka, jotka vuorottelevat alituisesti ja ovat kiinni samassa vartalossa. Strategia-ajattelu on toiminnan juoneen liittyvää mietiskelyä. (Näsi 2006,35.)

Tulevaisuustyöskentely tulisi olla osa systemaattista strategista työskentelyä (Mannermaa 1999, 35). Strateginen kumppanuus ei siis aina välttämättä vaadi toimiakseen lisää taloudellisia resursseja vaan ajattelutavan muutosta. Tulevaisuudessa tärkeäksi tulee se, miten hyvin erilaisissa elämäntilanteissa ja eri puolilla Suomea pystytään turvaamaan palvelut. Yksi suuri haaste on miten rakentaa kumppanuutta toimintaympäristössä, jossa kilpailu ja kilpailuttaminen ovat lähtökohtana. Tällöin korostuu se, että järjestöjen tarjoaman tuen ja palveluiden erityisyys pystytään kuvaamaan. (Vuorinen ym. 2004, 19.) Juutin ym. mielestä (2004, 248) käytännön työelämää tulisi pitää lähtökohtana kehittämislle. Toisin sanoen kehittämistyössä tulisi kuunnella käytännön asiantuntijoiden puhetta ja ajatuksia ja ennen kaikkea tulevaisuuteen suuntautuvia näkemyksiä.

Tulevaisuuden tutkimus ei ole Mannermaan mukaan ollut kovinkaan suosittua. Hyvinä aikoina tulevaisuuden tutkimusta ei koeta tarpeelliseksi, koska asiat hoituvat hyvin muutenkin. Huonoina aikoina se on taas liian myöhäistä eivätkä resurssit riitä, koska voimavarat kuluvat välittömien ongelmien kanssa painiskellessa. Päätöksentekijä ei silloin jaksaa ajatella nykyhetkeä pidemmälle. Tulevaisuuden hahmottaminen koetaan vaativaksi tehtäväksi ja se tulisi tehdä samalla ammatillisella pätevyydellä kuin kaikki muutkin toiminnot hoidetaan. Tulevaisuuden hahmottaminen edellyttää tulevaisuustyöskentelyn menetelmien hallintaa myös käytännössä. Tulevaisuussuuntautuneissa organisaatioissa ei tunneta lauseita ”Näin on aina tehty” tai ”Meillä on tapana”. Organisaation asenne ja ilmapiiri on menetelmien hallintaa tärkeämpiä, koska ne luovat pohjan aidolle työskentelylle. (Mannermaa 1999, 17-18,189-190.)

Haasteellisiksi tulevaisuudessa tulevat sosiaali- ja terveysjärjestöillä palvelutoiminnan ja vapaaehtoistoiminnan välimaastoon sijoittuvat tuen ja auttamisen muodot, jotka ovat järjestölähtöistä, osallisuuteen ja osallistamiseen liittyvää auttamistyötä. Järjestölähtöistä auttamistyötä pidetään järjestöjen tarjoaman tuen ytimenä. Sitä on vaikeaa tarkasti määritellä ja joka jatkuvasti elää ja muokkautuu toimintaympäristönsä muutosten ja tarpeiden mukaan. Järjestöjen yhtenä erityispiirteenä on tavoittaa juuri niitä ihmisiä, jotka eivät hakeudu julkisen palvelujärjestelmän piiriin. Matalan kynnyksen toiminnoilla voidaan puuttua ihmisten ongelmiin tarpeeksi ajoissa. (Särkelä 2011, 302-304.)

Ammatillisesti johdettu vapaaehtoistyö tuo lisäarvoa lakisääteisten ehkäisevän lastensuojelun palveluihin. Vapaa kansalaistoiminta ollakseen vapaa tarvitsee tilaa ympärilleen eli vapaaehtoistyötä ei voi koskaan täysin raamittaa ja kahlita vaan sitä leimaa aina innovatiivisuus ja vapaus. Särkelän mukaan kyse on siitä, mikä on kansalaisjärjestöjen toiminnan tulevaisuus ja mitkä ovat ihmisten osallistumisen mahdollisuudet. Joissakin kunnissa on vapaaehtoistyötä yritetty kilpailuttaa, mikä on ristiriidassa kansalaistoiminnan autonomisuuden ja omaehtoisuuden kanssa. (Särkelä 2011, 304-

305.) Tämän takia vapaaehtoistyön johtaminen ja koordinointi on tärkeää. Arvostus ja kunnioitus ammattilaisten ja vapaaehtoisten kesken sekä kumppanuusajattelun ymmärtäminen voivat parhaimmillaan luoda toinen toistaan täydentävää, luottamukseen ja vastavuoroisuuteen perustuvaa toimintaa. Toiminnan tavoitteena on aktiivinen ja arvostettu ammatillisesti johdettu vapaaehtoistyöhön perustuva yhteistyömalli, jossa korostuu asiakkaiden osallistuminen ja osallisuus.

7.2 Esimerkki strategisen kumppanuuden yhteistyömalliksi

Hyvien käytäntöjen määrittelyjen mukaan Perheen talo-yhteistyön toiminta ja yhteistyömalli täyttää mielestäni määrittelykriteerit myös asiantuntijoiden näkemysten mukaan. Hyvä käytäntö on sosiaaliportin verkkosivujen mukaan sosiaali- tai terveysalan käytäntö, joka on koettu toimintaympäristönsään toimivaksi ja arvioitu asiakkaalle hyvää tuottavaksi ja on eettisesti hyväksyttävä. Se perustuu myös mahdollisimman monipuoliseen tietoon vaikuttavuudesta ja toimivuudesta ja se pystytään kuvaamaan niin, että lukija pystyy arvioimaan millaiseen tietoon käytännön toimivuus perustuu sekä se pystytään riittävän selkeästi tiivistetyssä muodossa siten, että sen käyttöönotto on mahdollista. (Hyvän käytännön tunnuspiirteet 2011.) Asiantuntijoiden näkemysten mukaan Perheen talo – yhteistyö on esimerkki toiminnasta, joka ei ole ennalta rajattua vaan toimii eri tahojen kanssa joustavasti käyttäen erilaisia osallistavia ja osallisuutta lisääviä menetelmiä. Perheen talo-yhteistyöllä on valmius ja osaaminen yhteistyömallin laajempaan käynnistämiseen.

Vaikka uudistettu lastensuojelulaki (417/2007) ja Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suunterveydenhuollosta (380/2009) velvoittaa kunnat ja kuntayhtymät järjestämään yksilö- ja perhekeskeistä lastensuojelua myös avohuollossa eli siis järjestämään ehkäisevää lastensuojelutyötä, niin sosiaali- ja neuvolatyöntekijöillä ei ole tarpeeksi tarjota riittäviä ja oikea-aikaisia perhekohtaisia tukipalveluja. Sekä laissa että asetuksessa edellytetään varhaista puuttumista ja monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Perheen talo-yhteistyön toiminnan kannalta merkityksellinen ohjeistus tulee RAY:n avustusstrategisten linjausten kautta.

Perheen talo –yhteistyön tavoitteena on ollut tarjota ja kehittää matalan kynnyksen avopalveluja, joilla on tarkoitus ennalta ehkäistä ongelmien kehittymistä. Toiminta lähtee mahdollisimman varhaisesta puuttumisen ajatuksesta, että perheet saisivat perheille tarkoitettuja avopalveluja juuri oikeaan aikaan. Keskeisenä toiminnassa on yhteistyöhankkeen toimijoiden Mannerheimin Lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ry:n, Iisalmen Pelastakaa Lapset ry:n ja Ylä-Savon Ensi- ja Turvakohtiyhdistys ry:n ja julkisen sektorin palvelujärjestelmän mahdollisimman hyvä ja nopea tiedonkulku ja toimintojen kehittäminen yhteistyössä. Perheen talo –yhteistyön toiminnan peruskonsepti on laaja-alainen yhteistyöhön ja kumppanuuteen perustuva ehkäisevän lastensuojelun vanhemmuutta ja osallisuutta vahvistava toimintamalli. (Niskanen 2011,26-27.)

Rajapinta Perheen talo –yhteistyön ja kuntayhtymän välillä on selkeä ja suunnitelmallinen. Perheen talo –yhteistyö edustaa kolmatta sektoria ja kansalaistoimintaan pohjautuvaa ammatillisesti ohjattua vapaaehtoistoimintaa, joka täydentää palvelujen tarjontaa lapsiperheille. Kuntayhtymän palvelut keskittyvät entistä enemmän ns. ydintehtäviin eli lakisääteisten palvelujen järjestämiseen. Kuntayhtymän kanssa pyritään tietoisesti rakentamaan strategista kumppanuutta, jotta perheet saisivat tuen ja avun mahdollisimman varhain. Tulevaisuuden innovatiivinen ehkäisevä lastensuojelu kykenee synnyttämään uutta tekemällä tiivistä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Se kykenee hyödyntämään sellaisia olemassa olevia voimavaroja ja osaamista, joita ei vielä näy käytännössä. Osaa misten yhdistäminen tuottaa sellaista lisäarvoa, jota ei olisi voinut syntyä ilman kumppanuutta. Tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun palveluketjut ovat toistensa jatkumoa eli siinä missä toisen päättyy –toisen alkaa. Win/win eli kaikki kumppanit hyötyvät. Perheen talo-yhteistyön toiminnot ovat lähellä perheitä ja varhaisen tuen merkitys korostuu. Palvelunohjaus on vastavuoroista kuntien ja Perheen talo-yhteistyön välillä. Tarvitaan laaja-alaista kumppanuutta ja yhteiseen päämäärään tähtäävää toimintaa, jossa hyödynnetään kansalaisjärjestöjen mukanaan tuoma lisäarvo. (Niskanen 2011, 26-27.)

Perheen talo –yhteistyö on koko toimintansa ajan ollut nimenomaan järjestölähtöistä auttamistyötä. Auttamistyön pohjana on ollut paikallisten täysin vapaaehtoisten lastensuojelujärjestöjen aktiivien halu auttaa ja tehdä yhteistyötä. Suurin osa toiminnasta perustuu vapaaehtoistyöhön, joten vapaaehtoisten rekrytointiin ja koulutukseen on kiinnitetty enemmän huomiota viime vuosina. Vapaaehtoistyön koordinointi on ollut yksi toiminnan perusrakenteista. Toiminnan järjestäminen näin laaja-alaisesti tällä hetkellä ilman ammatillista ohjausta on mahdotonta. (Niskanen 2011, 26-27.)

7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Hirsjärven mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja se koskee tutkimuksen ja tässä tapauksessa opinnäytetyöni kaikkia vaiheita. Selkeys ja totuudenmukainen sekä objektiivinen kerronta lisää luotettavuutta. (Hirsjärvi & ym. 2004, 216-218.) Oma roolini opinnäytetyön tekijänä ja Perheen talo –yhteistyön koordinoijana on aiheuttanut jonkin verran ristiriitoja varsinkin tutkimustulosten pohdinnassa. Opinnäytetyön objektiivinen tarkastelu oli tästä syystä minulle haaste. Samalla sen takia se on myös suuri rikkaus ja mahdollisuus, koska pystyin hahmottamaan oman työni ja strategisen kumppanuuden elementtien olemassa olon ja myös niiden puutteet paremmin.

Yleensä tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten) käsittein. Nämä käsitteet ovat jossain määrin

aiheuttaneet ristiriitaisia mielipiteitä tutkijoiden kesken varsinkin, kun on kyse laadullisesta tutkimuksesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 134.)

Erityisesti laadullisen tutkimuksen aineistosta löytyy aina kiinnostavia asioita, joita haluaisi tutkia. Tässä on hyvä pitää mielessä se, että maailman kaikkia asioita ei voi tutkia yhden tutkimuksen puitteissa. On valittava tarkkaan rajattu, kapea ilmiö ja siitä on kerrottava kaikki mitä irti saa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 134.) Tämän kohdan muistamisen koin erityisen haastavaksi ja minun piti koko prosessin aikana muistuttaa itseäni siitä, koska analysoitavan materiaalin moninaisuus vei ajatukset välillä ihan toisiin aiheisiin.

Aineistonanalyysimenetelmän kuvauksen puute tai niiden liiallinen rönsyily on myös yleinen varsinkin kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Näiden sudenkuoppien välttämiseksi on tarkoin ja huolella paneuduttava tutkimus-, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmään ja perustella valintansa ja kuvata kaikki ratkaisut, joihin on päätytty. Kyrön mukaan varsinkin aloitteleva tutkija jättää jonkun tai jonkin menetelmäkuvauksen osia huomiotta. Erityisesti menetelmäkuvauksen puuttuessa on kyse menetelmällisten rajausten tuomista ongelmista, jossa tutkijalla on erilaisia aineistoja sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia. Tutkittavasta kohteesta on erilaisia aineistoja, jotka vahvistavat toisiaan. Tutkimusmenetelmä on sama, mutta kuvaustapa on erilainen (Kyrö 2003, 114-115.) Tässä tutkimuksessa on menetelmäkuvaukseen pyritty huolellisesti kirjaamaan sen vaiheet. Tärkeää on myös teoreettisen tarkastelun tasolla kertoa, millä perusteella tutkija esittää tulkintoja ja mihin hän päättelmänsä perustaa (Hirsjärvi & ym. 2004, 216-218).

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa suositellaan Face-validiteettia. Face-validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulokset esitellään niille, jolle tutkittava ilmiö on tuttua. Heitä pyydetään arvioimaan vastaako tulos todellisuutta (Kyngäs & Vanhanen 1999). Käyttämässäni delfi -menetelmässä tämä luotettavuuden ehto toteutui ainakin osittain, koska asiantuntijat saivat kommentoida ensimmäisen kierroksen pohjalta tehtyä koontia.

Haasteellisuutta sisällön analyysin toteuttamisessa oli se kuinka onnistuin pelkistämään aineiston ja muodostamaan siitä kategoriat siten, että ne kuvaavat mahdollisimman luotettavasti tutkittavaa ilmiötä. (Kyngäs & Vanhanen 1999). Sisällön analyysia voidaan kritisoida siitä, että sillä saadaan kerätty aineisto kuitenkin vain järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. Tästä seuraa helposti se, että järjestetty aineisto esitellään ikään kuin tutkimuksen tuloksina. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Omassa työssäni tutkimuksen tulosten hahmottaminen olikin aikaa vievää ja haasteellista saada aineistosta irti saamani johtopäätökset keskustelemaan strategisen kumppanuuden viitekehkeyksessä.

Tutkimusaiheen eettisessä pohdinnassa on tärkeää selkiyttää se, kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Ihmisoikeudet antavat perustan eettisille pohdinnoille. Tutkijan tulee selvittää osallistujille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit. Heillä on myös oikeus kieltäytyä jatkamasta mukanaolnaan milloin tahansa. Osallistujille ei saa koitua minäkäänlaista vahinkoa ja tutkimustietojen on oltava luottamuksellisia eikä tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja saa luovuttaa ulkopuolisille eikä niitä saa käyttää muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 126-127.) Nämä edellä kuvatut asiat toin esille ensimmäisessä sähköpostikirjeessäni, jossa pyysin asiantuntijoilta suostumusta osallistua tutkimukseeni.

Tutkimuksessani eettinen pohdinta koskee erityisesti asiantuntijoiksi valitsemieni henkilöiden anonyymiteetin kunnioittamista sen kaikissa vaiheissa. Tässä täytyy kuitenkin muistaa, että delfi-prosessi on anonyymi, osallisuus siihen ei ole. Tieto muista osallistujista, varsinkin jos he ovat nimikkaita henkilöitä – houkuttelee muitakin osallistumaan. (Linturi 2007.)

7.3.1 Delfi-menetelmän sopivuus tässä tutkimuksessa

Delfi-menetelmän sopivuutta tässä tutkimuksessa olen pohtinut kriittisesti ja olen samaa mieltä Kuusen (Kuusi 1999, 136) kanssa, että se on helppo menetelmä, mutta haasteellinen käyttää. Eriytisesti analysointivaihe vei runsaasti aikaa ja siten koin välillä varsinkin tulosten tarkastelun rasakaksi.

Tutkimuksen tuloksia analysoidessani huomasin, että delfi -kysymysten asettelu osoittautui erityisen haasteelliseksi. Esimerkiksi ensimmäisen delfi -kierroksen ensimmäinen kysymys koettiin monien vastaajien taholta hankalaksi, koska Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (SOTE) oli vasta aloittanut vuoden 2010 alusta toimintansa, joten kaikilla asiantuntijoilla ei voinut ollakaan tietoa kaikkien neljän kunnan tilanteesta. Tutkimuksessani painotan siten jokaisen asiantuntijan oman työn näkökulmasta annettua näkemystä. Delfi -menetelmää voidaan kritisoida siinä, että siinä ei ole osattu riittävästi painottaa oikeiden kysymysten asettamisen keskeisyyttä. (Kuusi 1999, 136.) Voin suositella jo tällä kokemuksella etukäteen tehtyä koekyselykierrosta asiantuntijoilta, jotka eivät välttämättä kuulu varsinaiseen asiantuntijaryhmään.

Delfoi-menetelmän osalta luotettavuuden tarkastelun ongelmakohdat lienevät tutkimuksessani asiantuntijoiden valinta siten, että he edustaisivat tarpeeksi kattavasti käsiteltävää aihealuetta. Linturin mukaan Delfoin onnistumisen kannalta asiantuntijajaneelin toiminta on ratkaisevaa. Sitä mukaa, kun teknologia on helpottanut ja nopeuttanut delfin toteuttamista on henkilökohtaisten asiantuntija-haastattelujen määrä kasvanut. (Linturi 2007.) Omasta mielestäni tässä tutkimuksessa mukana olleet asiantuntijat edustivat käsiteltävää aihealuetta niiltä osin, että tutkimuksen tuloksia voidaan pitää suuntaa antavana.

Tulevaisuuden tutkimuksen tulosten arvioinnissa kannattaa muistaa se, että skenaariot, ennusteet, suunnitelmat, päätöksenteko ja inhimillisuus ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. On myös tärkeää tunnistaa arvot, joiden pohjalta arvioita tehdään. (Mannermaa 1999, 33.) Ristiriitaiset piirteet aineistossa eivät tuota yhdenmukaisia eli koherentteja skenaarioita. Tutkijalta vaaditaan järkeä, luovuutta sekä teorioita tuekseen täydentämään ja yleistämään aineiston tuottamaa sisältöä. Lyhyesti voidaan todeta, että menetelmät eivät ajattele vaan se on tutkijan tehtävä. (Hietanen & kumppanit 2003, 458-459.) Haasteelliseksi koin sen, että menetelmä vaati minulta monitasoisen aineiston hallintaa. Ajatukset oli välillä vaikeaa saada yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Delfi-tekniikkaa käyttämällä kaivetaan yhteisötieto esiin ja saatetaan toisten kommentoitavaksi (Linturi 2007,103). Lukija voi lukemastaan päätellä olenko onnistunut kaivamaan yhteisötietoa asiantuntijoiden näkemyksistä vai onko se minun kapea-alaista tulkintaani yksittäisten näkemysten perusteella.

LÄHTEET:

Anttila M., Rousu. S. (toim.) 2004. Haravalla kootut, moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus. Suomen kuntaliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto. Savon kirjapaino Oy. Kerava.

Anttila P. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. AKATIIMI Oy, Hamina.

Delfoin oraakkelit, eDelfoi. Metodix, Otavankatu 7, 50100 Mikkeli [viitattu 4.12.2009]. Saatavissa: http://www.edelfoi.fi/fi/nd/delfoi/01_delfoi/01_johdanto/012-pedadelfoi?materials:Open=950989&materials:selres=950989

Ehkäisevä Lastensuojelu. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti, sosiaalialan ammattilaisille [viitattu 14.12.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>

Ehkäisevän työn kehittämishanke ESKO. 2009-2013. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto [viitattu 13.3.2011]. Saatavilla: http://www.stkl.fi/projektit_esko.html

Ensi- ja turvakotien liiton historia. Ensi- ja turvakotienliitto [viitattu 5.12.2010]. Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>

Heimo, E. & Oksanen P. 2004. Verkostoista kumppanuuteen. Teoksessa Anttila Markus & Rousu Sirkka (toim.) Haravalla kootut, moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus. Suomen kuntaliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto. Savon kirjapaino Oy. Kerava 2004.

Hietanen, H., Heinonen, S., Kahilainen, J., Kiiskilä, K., Tapio, P. & Wilenius, M. 2003. Tulevaisuusajattelun haasteita: tietoyhteiskunta ja kestävä kehitys. Teoksessa Kampainen Matti, Kuusi Osmo, Söderlund Sari (toim.) Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Tammer-paino. Tampere

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2003. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.

Holmila, M. 1999. Evaluaatiotutkimuksesta sosiaalitieteissä. Teoksessa Paakkunainen Kari (toim.). Arviointitutkimus ja nuorisotoiminta. Tulosvastuusta dynaamiseen nuorisotoimintaan. Hakapaino, Helsinki.

Hyvän käytännön tunnuspiirteet. Mikä on hyvä käytäntö? Sosiaaliportti [viitattu 20.3.2011]. Saatavilla: <http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/hyvatkaytannot/lahtokohtia/tunnuspiirteet/>

Jauhiainen, A. 2004. Tieto- ja viestintäteknikka tulevaisuuden hoitotyössä. Asiantuntijaryhmän näkemys hoitotyön skenaarioista ja kvalifikaatioista vuonna 2010. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden ja -talouden laitos. Kuopion yliopisto.

Juuti, P. & Rannikko, H. & Saarikoski, V. 2004. Muutospuhe. Muutoksen retoriikka johtamisen ja organisaatioiden arjen näyttämöillä. Aavaranta-sarja. Helsinki. Otava.

KansalaisAreena ry, 2010. Kansallista ja kansainvälistä verkostoa palveleva vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen informaatio- ja kehittämiskeskus [viitattu 11.3.2011]. Saatavilla: <http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=EUvapaaehtoisvuosi2011>

Kauhanen, J. Arvokas vapaaehtoistyö -seminaari Kuopion kaupungintalolla 20.11.2006. Innovatiivinen vapaaehtoistyö [viitattu 20.10.2008]. Saatavilla: <http://www.iussikauhanen.net/kirjoitukset/75/>

Kamensky, M. 2000. Strateginen johtaminen. Enterprise Adviser-kilpasarja nro 15, Kauppakaari Oyj ja Mika Kamensky, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2000

Kenola, J. & Pesonen, H. 2005. Julkisen ja III sektorin sekä yritysmuotoisten palvelutuottajien mahdollisuudet luoda palveluja nopeaa reagoimista vaadittaessa. Helsinki: Multiprint Oy.

Keskinen, S. & Virjonen H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kolmas sektori kilpailuyhteiskunnan hyvinvointipalvelujen täydentäjänä. Tampereen yliopisto [viitattu 11.3.2011]. Saatavilla: <http://www.uta.fi/ajankohtaista2/tiedotteet/2003/1109.html>

Kuusi, O. 1993. Delfoi-tekniikka tulevaisuuden tekemisen välineenä. Teoksessa Vapaavuori, Matti (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta? Tulevaisuuden tutkimuksen seura. Painatuskeskus Oy, Helsinki.

Kuusi, O. 2003. Tulevaisuuden tekeminen. Delfoi-menetelmä. Teoksessa Kamppinen, M., Kuusi, O., Söderlund, S. (toim.) Tulevaisuuden tutkimus, perusteet ja sovellukset. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 896. Painopaikka Tammer-Paino Oy. Tampere 2003.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 11 (1), 3-12.

Kyrö, P. 2003. Tutkimusprosessi valintojen polkuna. Saarijärven Offset Oy 2004.

Laamanen, T. (päätoimittaja), Kamensky, M., Kivilahti, T., Kosonen, P., Laine, K., Lindell, M. 2005. Strategisen johtamisen käsitteet – englanniksi ja suomeksi. WSOYpro. Helsinki.

Laasanen, J. 2010. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Mannerheimin Lastensuojeluliitto - Suomen 4H-liitto - Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö - Suomen Punainen Risti Raportteja 70 [viitattu 11.3.2011]. Saatavilla: <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja70.pdf>

Lastensuojelu 2009 – Barnskyddet 2009 – Child welfare 2009. Tilastoraportti 29/2010, 26.11.2010, Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2009. THL [viitattu 8.12.2010]. Saatavilla: <http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.html>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 [viitattu 14.12.2009].

Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P3>.

Lasten Oikeuksien Sopimus, Vuonna 1991 Suomessa tuli voimaan Yhdistyneitten kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59—60/1991)

Linstone, A.H. & Turoff, M. The Delphi Method Techniques and Applications

©2002 Murray Turoff and Harold A. Linstone [viitattu 5.1.2010]. Saatavilla:

<http://is.njit.edu/pubs/delphibook/>

Linturi, H. 2007. Delfoin metamorfooseja. Futura 1, 102-114.

Litmanen-Peitsala, P. 2008-2009. Lehtiartikkelissa Sosiaalisille innovaatioille on tarvetta. Keksi-lehti 2008-2009. Keksintösäätiön asiakaslehti vuodesta 1997, Ulkoasu ja taitto: Spokesman Oy

Mahkonen, S. 2003. Lastensuojeluilmoitus. Gummerus kirjapaino. Jyväskylä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton historia. Mannerheimin Lastensuojeluliitto [viitattu 13.11.2010].

Saatavilla: <http://www.mll.fi/mll/historia/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, kuntaohjelma 2009-2012. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Painotalo Miktor 2007 [viitattu 14.12.2009].

Saatavilla:<http://mll-fi->

[bin.directo.fi/@Bin/8f77f02c2ce72f38e53d83000a6c35a2/1260869858/application/pdf/8020791/Ku
ntaohjelma.pdf](http://bin.directo.fi/@Bin/8f77f02c2ce72f38e53d83000a6c35a2/1260869858/application/pdf/8020791/Ku
ntaohjelma.pdf).

Mannermaa, M. 1999. Tulevaisuuden hallinta – skenaariot srategiatyöskentelyssä. WSOY – Kirja-
painoyksikkö, Porvoo.

Morris, K. 2002. Family-based social work, in a book Critical practice in social work, edited by
Robert Adams, Lena Dominelli and Malcolm Payne, first published 2002 by Palgrave, printed in
Great Britain by Creative print & Design (Wales), Ebbw Vale.

Nillson, I. & Wadeskog, A., 2008. Det är bättre att stämna i bäcken än I ån. Att värdera de ekono-
miska effekterna av tidiga och samordnade insatser kring barn och unga.

SEEAB2008-02-20[viitattu15.1.2011].Saatavilla:

<http://www.seeab.se/Ider/ideerslut2008%2030%20april.pdf>.

Niskanen, S. 2009. Perheen talo –yhteistyöhanke. Loppuraportti 2004-2008 [viitattu
4.1.2011].Saatavilla: [http://www.perheentalo.fi/File/LOPPURAPORTTI PERHEEN TALO -
YHTEISTYOHANKE.pdf](http://www.perheentalo.fi/File/LOPPURAPORTTI_PERHEEN_TALO_-
YHTEISTYOHANKE.pdf)

Niskanen, S. 2011. Perheen talo –yhteistyö. Toimintakertomus 2010.

Näsi, J. 2006. Kovis ja pehmo eilen, peli ja malli tänään - strategiaopin kehityslinjoja hahmotta-
massa, kirjassa Johtaminen, eilen, tänään, huomenna, toim. Juuti Pauli, Otavan Kirjapaino Oy,
Keuruu.

Paavola, A. 2006. Järjestöt kumppaneiksi perhepalvelujen kehittämisessä, Lastensuojelun Keskus-
liitto. Teoksessa Pietilä-Hella, R. Viinikka, A, 2006. Kumppanuus kannattaa. Verkostot voimavara-
na uudessa perhevalmennuksessa. Raportti Espoon kaupungin ja Diakoni-ammattikorkeakoulun
kumppanuushankkeesta. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M., Varsa, M.m 2010. Ehkäise-
vän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toiminta-
tapoihin: Mikä toimii, mikä takkuu, mitä pitäisi kehittää? Lastensuojelun keskusliitto. Talentia, So-
siaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö

[viitattu21.10.2010].Saatavilla:

[http://www.lskl.fi/files/395/Ehkaisevan lastensuojelun kirjava todellisuus.pdf](http://www.lskl.fi/files/395/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf).

Pajula, E. Kolmas sektori käsitteenä. Kolmassektori.net [viitattu 11.3.2011]. Saatavilla: <http://www.kolmassektori.net/kolmas.htm>

Pelastakaa Lapset historia. Pelastakaa Lapset ry [viitattu 13.11.2010]. Saatavilla: <http://www.pelastakaaalapset.fi/jarjesto/keita-me-olemme/>

Pessi, A.B., Oravisaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n rahoittamien sosiaali- ja terveystoimintojen toiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Raha-automaattiyhdistys ry [viitattu 25.3.2011]. Dynamo, Yliopistopaino, Helsinki. Saatavilla: <http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>

Pietilä-Hella, R. & Viinikka, A, 2006. Kumppanuus kannattaa. Verkostot voimavarana uudessa perhevalmennuksessa. Raportti Espoon kaupungin ja Diakoni-ammattikorkeakoulun kumppanuushankkeesta. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Raunio, P. 3003. Kuntatyö 2010, Rekrytointiopas kunta-alalle, Suomen Kuntaliitto, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Kuntien eläkevakuutus, [viitattu 13.3.2011]. Saatavilla: <http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p040210110110U.pdf>

Raninen, A., Raninen, T., Toni I., Tornaesus, G. 2007. Mathildan muodonmuutos. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan uudet kasvot. Sosiaali- ja terveystoimintojen yhteistyöyhdistys YTY ry. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki.

Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategia 2012-2015. Avustusstrategia 2012-2015 [viitattu 10.3.2011]. Saatavilla: <http://www.rahaautomaattiyhdistys.fi/avustustoiminta/tiedotteet/tiedote.php?id=1033&l1=1>

Rimpelä, M. 22.11.2011. Lapsiperheiden tukeminen. Luento Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän perheneuvolan 40-vuotisseminaarissa Eino Säisä-salissa Iisalmen Kulttuurikeskuksessa.

Ruohonen, M. 2003,s.45, Järjestöt vapaaehtoistoiminnan areenoina ja mahdollistajina, teoksessa Niemelä Jorma, Dufva Virpi (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat, sosiaali- ja terveystoimintojen uudella vuosituohannella, Jyväskylä PS-Kustannus.

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki - käytäntö ja soveltaminen. Yleiset säännökset. Edita Prima Oy. Helsinki.

Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A.(toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Silén, T. 2006. Johtamisen ja strategisen ajattelun näkökulmia. Helsinki: Palmenia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma–Kaste 2008-2011.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2010 [viitattu 12.11.2010]. Saatavilla:

http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste.

Sosiaali- ja terveystalouden strategiat 2015, 2006. Kohti sosiaalisesti kestävä ja taloudellisesti elinvoimaista yhteiskuntaa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:14.

Stähle, P. & Laento, K. 2000. Strateginen kumppanuus – avain uudistumiskykyyn ja ylivoimaan. Porvoo, WS Bookwell Oy. 11,18-19.

Särkelä, R. 2011. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tulevaisuus kilpailuyhteiskunnassa, Sosiaali- ja terveysjärjestöt kilpailukyky-yhteiskunnassa. Teoksessa Pessi, A., Saari, J. (toim.) 2011. Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A tutkimuksia 31. Juvenes Print Oy. Tampere.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Jyväskylä, Gummerus

Törrönen, M. & Vornanen, R. 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Puonti, A. & Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Vertio, H. 2003. Järjestöt asiantuntijoina, teoksessa Niemelä Jorma, Dufva Virpi (toi,.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat, sosiaali-ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella, Jyväskylä PS-Kustannus.

Vesalainen, J. 2006. Kaupankäynnistä kumppanuuteen. Yritystenvälisten suhteiden elementit, analysointi ja kehittäminen. Metalliteollisuuden Kustannus Oy. Tampere.

Viirkorpi, P. 2004. Kumppanuusjohtamisen rakenteita ja käytäntöjä. Suomen Kuntaliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto . Savion kirjapaino Oy. Kerava.

Vuorinen, M., Särkelä, R., Perälähti, A., Peltosalmi, J., Londén, P. 2004. PAIKKANSÄ PITÄVÄT. Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki.

Asiantuntijaryhmän kokoonpano:

Eskelinen Eila	Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän lastenneuvolan terveydenhoitaja
Katainen Liisa	Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän perheneuvolan psykologi
Kiviharju Riitta	Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän sosiaalityöntekijä
Korolainen Päivi	Iisalmen Pelastakaa Lapset ry:n puheenjohtaja
Pohjalainen Auli	Savonia AMK:n perhetyön lehtori
Meriläinen Marja-Leena	Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän sosiaalijohtaja
Naakka Anu	Iisalmen ev.lut.seurakunnan vastaava lastenohjaaja
Nykänen Jaana	Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän terveysneuvonnan ylilääkäri
Roponen Anne	Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän koulukuraattori

Hyvä Asiantuntija

Olen tekemässä opinnäytetyötä Savonia-ammattikorkeakoulun Iisalmen yksikön järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisen ja kehittämisen ylempään ammattikorkeakoulututkintoon. Tutkinto antaa pätevyyden ylempää korkeakoulututkintoa vaativiin tehtäviin sosiaali- ja terveydenhuollon alalla.

Opinnäytetyöni alustava nimi on Asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä kolmannen sektorin ja julkisen sektorin strategisesta kumppanuudesta ehkäisevässä lastensuojelutyössä. Tutkimus toteutetaan käyttämällä delfi-tulevaisuudentutkimus menetelmää, joka perustuu asiantuntijoiden anonyymisyyteen ja palautteisuuteen. Anonyymisuus tarkoittaa asiantuntijoiden henkilökohtaisten mielipiteiden tunnistamattomuutta aineiston raportoinnissa. Palautteisuus tarkoittaa sitä, että asiantuntijoilla on mahdollisuus toisella kierroksella muuttaa, täydentää tai lisätä näkemyksiään tutkittavasta aiheesta. Asiantuntijoiden nimet ja edustamansa tahot tulevat näkymään tutkimuksen liitteenä. Tulevaisuudentutkimuksen tavoitteena on keksiä, kehittää, arvioida ja ehdottaa mahdollisia sekä hahmottaa ja kartoittaa todennäköisiä sekä haluttavia tulevaisuuksia. Aikaperspektiivi tutkimuksessani ulottuu vuoteen 2020.

Sinulla on koulutuksesi ja kokemuksesi perusteella asiantuntemusta, jota tarvitaan tulevaisuuden ehkäisevässä lastensuojelutyössä. Pyydän Sinulta suostumusta, että osallistut tähän tutkimukseen. Suunnitellun asiantuntijaraadin koko on 12 ja he edustavat eri tiedontuottajatahoja lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä yhteistyötahojen saralta. Ohjaajani on yliopettaja Kalevi Paldanius (puh. 044-7856643 kalevi.paldanius@savonia.fi) Savonia- ammattikorkeakoulun Iisalmen yksiköstä. Vastausta tähän viestiin odotan 30.4.2010 mennessä. Suostumuksesi jälkeen lähetän sinulle tarkempia tietoja kyselystä.

Toteutan tutkimuksen kaksivaiheisena delfi - kierroksena. Ensimmäinen delfi-kierros tehdään vastaamalla avoimiin kysymyksiin sähköpostitse ja toinen kierros tehdään myös sähköpostitse kommentoimalla, lisäämällä, muuttamalla tai kritisoida ensimmäisestä kierroksesta tehtyä yhteenvetoa ja väitteitä.

YHDESSÄ LAPSEN PARHAAKSI!

Yhteistyöterveisin Sinikka Niskanen

Perheen talo –yhteistyön koordinaattori, Perheen talo -yhteistyö

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ry

Iisalmen Pelastakaa lapset ry

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry

p.040-7431773

www.perheentalo.fi

Hyvä Asiantuntijaryhmän jäsen!

Kiitos, että olet ilmoittanut suostumuksesi osallistua tutkimukseeni ”**Asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä kolmannen sektorin ja julkisen sektorin strategisesta kumppanuudesta ehkäisevässä lastensuojelutyössä**”. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata asiantuntijoiden näkemysten kautta tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun toivottua tilannetta ja saada tietoa ja ajatuksia, joita voidaan käyttää ehkäisevän lastensuojelutyön kehittämisessä. Olen tekemässä opinnäytetyötä Savonia-ammattikorkeakoulun Iisalmen yksikön järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisen ja kehittämisen ylempään ammattikorkeakoulututkintoon.

Tutkimus koostuu kahdesta kyselykierroksesta. Ensimmäinen kierros sisältää yhteensä viisi avointa kysymystä (1a ja 1b, 2a, 2b ja 2c), joiden vastauksista muotoilen koosteen ja muutamia lisäksymyksiä aineistoon pohjautuen. Toisella kierroksella Sinulla on mahdollisuus arvioida uudelleen ja tarvittaessa muuttaa, kommentoida tai kritisoida omaa näkemystäsi asiasta. Toinen kyselykierros toteutuu kesäkuussa 2010.

Tulevaisuudentutkimuksen tavoitteena on keksiä, kehittää, arvioida ja ehdottaa mahdollisia ja todennäköisiä sekä toivottuja tulevaisuuksia. Tavoitteena on myös kartoittaa ja hahmottaa vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Tutkimusmenetelmänä käyttämässäni delfi-prosessissa tuotetaan erilaisia näkökulmia ja oletuksia ja näkemykset kootaan joko jaetuiksi tai erimielisiksi yhteisönäkemyksiksi.

Vastaa tämän sähköpostin liitteenä oleviin kysymyksiin omin sanoin mahdollisimman monipuolisesti. Kysymyksiin ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Kaikki ajatukset ja näkemykset ja innovatiiviset ideat ovat tärkeitä. Vastauksen pituuden voit itse päättää. Käsittelem vastauksiasi luottamuksellisesti ja ne tulevat vain minun käyttööni. Lopullisessa raportissa asiantuntijoiden henkilökohtaiset mielipiteet ovat tunnistamattomia. Asiantuntijoiden nimet ja edustamansa tahot tulevat raportin liitteeksi. Toivon vastaustasi **perjantaihin 21.5.2010 mennessä**. Tallenna tiedosto ja lähetä se sähköpostin liitteenä osoitteella sinikka.niskanen@perheentalo.fi. Voit ottaa minuun tarvittaessa yhteyttä myös puhelimitse 040-7431773.

YHDESSÄ LAPSEN PARHAAKSI!

Yhteistyöterveisin Sinikka Niskanen

Perheen talo –yhteistyön koordinaattori

Mannerheimiin Lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ry

Iisalmen Pelastakaa Lapset ry

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry

p.040-7431773

www.perheentalo.fi

Ensimmäinen kyselykierros

Opinnäytetyön aiheena on asiantuntijoiden näkemyksiä kolmannen sektorin ja julkisen sektorin strategisesta kumppanuudesta ehkäisevässä lastensuojelutyössä tulevaisuudessa.

1. Kysymys

- a) Kuvaile tähän omin sanoin oman työsi näkökulmasta, mitkä Sinun mielestäsi ovat tällä hetkellä ehkäisevän lastensuojelun **vahvuudet** ja mitkä ovat **heikkoudet** erityisesti Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (SOTE) alueella.

Vastaus:

- b) Kuvaile erityisesti sitä, miten Sinun mielestäsi erilaiset verkostot ja strategiset kumppanudet julkisen ja kolmannen sektorin välillä toimivat käytännössä.

Vastaus:

2. Kysymys

- a) Suuntaa nyt katseesi tulevaisuuteen. Mikä on näkemyksesi ehkäisevästä lastensuojelusta SOTE:n alueella vuonna 2020? Millaisena näet ja kuvailet ehkäisevän lastensuojelun toivotun tilanteen?

Vastaus:

- b) Mitä Sinun mielestäsi on tehty toisin, että edellä kuvaamasi toivottu tilanne on toteutunut? Kuvaava lisäksi erityisesti minkälaisia strategisia kumppanuuksia tarvittaisiin toivotun tilanteen saavuttamiseksi?

Vastaus:

- c) Jos haluat kertoa vielä jotain muuta aiheesta, voit kirjata tähän:

Vastaus:

Kiitos ajastasi!

**Esimerkki ensimmäisen delfi-kierroksen teoriasidonnaisesta sisällön analyysistä
Ehkäisevän lastensuojelun nykytilan kuvaus**

Vahvuudet

alkuperäiset ilmaukset

...vankka ammatillinen osaaminen
eri toimialoilla..
..kokeneita ammattitaitoisia työntekijöitä..
..ohjausryhmät ovat olleet ammatillisesti laaja-alaisia
..ammatillinen koulutus paikkakunnalla..
...ammatillista täydennyskoulutusta...
..aikuiskoulutus..
..opiskelijoiden opinnäytetyöt työn kehittämisen voimavarana..
vahvat osaavat järjestöt
..pitkä perinne yhteistyöstä...
..yhdessä tekemisen perinne ja toimivuus sekä
pitkäjänteisyys uusien toimintojen kehittämisessä..
..eri kuntien työntekijät ovat jo vuosia tehneet yhteistyötä..
..yhdessä tekeminen on luontevaa..
..yhteisissä palavereissa tulemme kuitenkin yhdistämään
toimintatavat samanlaisiksi..
..säännölliset palaverit..
..eri verkostot ovat innokkaita kehittämään yhteistyötä..
..myös ennaltaehkäisevän työn muotojen kehittämiseen
ollaani eri sektoreilla halukkaita
..hyvä yhteistyö järjestöjen ja yhdistysten kanssa..
..Perheen talo-toiminta on myös tehnyt yhteistyön tekemisen
helpommaksi..
..erilaisia yhteistyön muotoja lastensuojelun-lastenneuvolan-penen
ja eri järjestöjen välillä jo vuosien ajan..
..verkostot ovat olleet halukkaita kehittämään yhteistyötä..
..ja työtä olemme yrittäneet tehdä "matalan kynnyksen"
periaatteella tasaveroisina kumppaneina..
..yhteistekeminen helpottuu..
..julkisten palvelujen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyö
..pieni paikkakunta mahdollistaa eri toimijatahojen tuntemisen..
..yhteistyö mahdollistuu myös moniammatillisesti..
..ovat innokkaita..
..halukkaita..
..ovat halukkaita..
..yhteinen tahtotila..
selkeät roolit
ennaltaehkäisevä työ hyväksytty yhdeksi strategiseksi linjaukseksi
ennaltaehkäisevä työ strategisena linjauksena myös muilla
hallintokunnilla..
..henkilökuntaa on koulutettu huomaamaan mm. äitien
masennusta ja varhaista vuorovaikutusta
säännölliset palaverit sos.puolen kanssa alueittain
olleet hyvin "ajanhermolla"

pelkistetyt ilmaukset

ammatillinen osaaminen
asiantuntijaosaaminen
asiantuntijuuden jakaminen
kehittämisosaaminen
kenittämisosaaminen
kehittämisosaaminen
kehittämisosaaminen
asiantuntijaosaaminen
perinne yhteistyöstä
perinne yhteistyöstä

luonteva yhteistyö
luonteva yhteistyö

säännöllinen yhteistyö
yhteistyön kehittäminen
yhteistyön kehittäminen

hyvä yhteistyö
luonteva yhteistyö

erilaisia yhteistyön muotoja

halukkuus tehdä yhteistyötä

tasaveroinen kumppanuus
luonteva yhteistyö
erilaisia yhteistyön muotoja
yhteistyön mahdollisuudet
yhteistyön mahdollisuudet
innokkuus
halukkuus
halukkuus
yhteinen tahtotila

strateginen linjaus
strateginen linjaus

asiantuntijaosaaminen

säännöllinen yhteistyö
konkreettinen yhteistyö

..on myös tullut suureksi avuksi toimivat äiti-lapsi-ryhmät

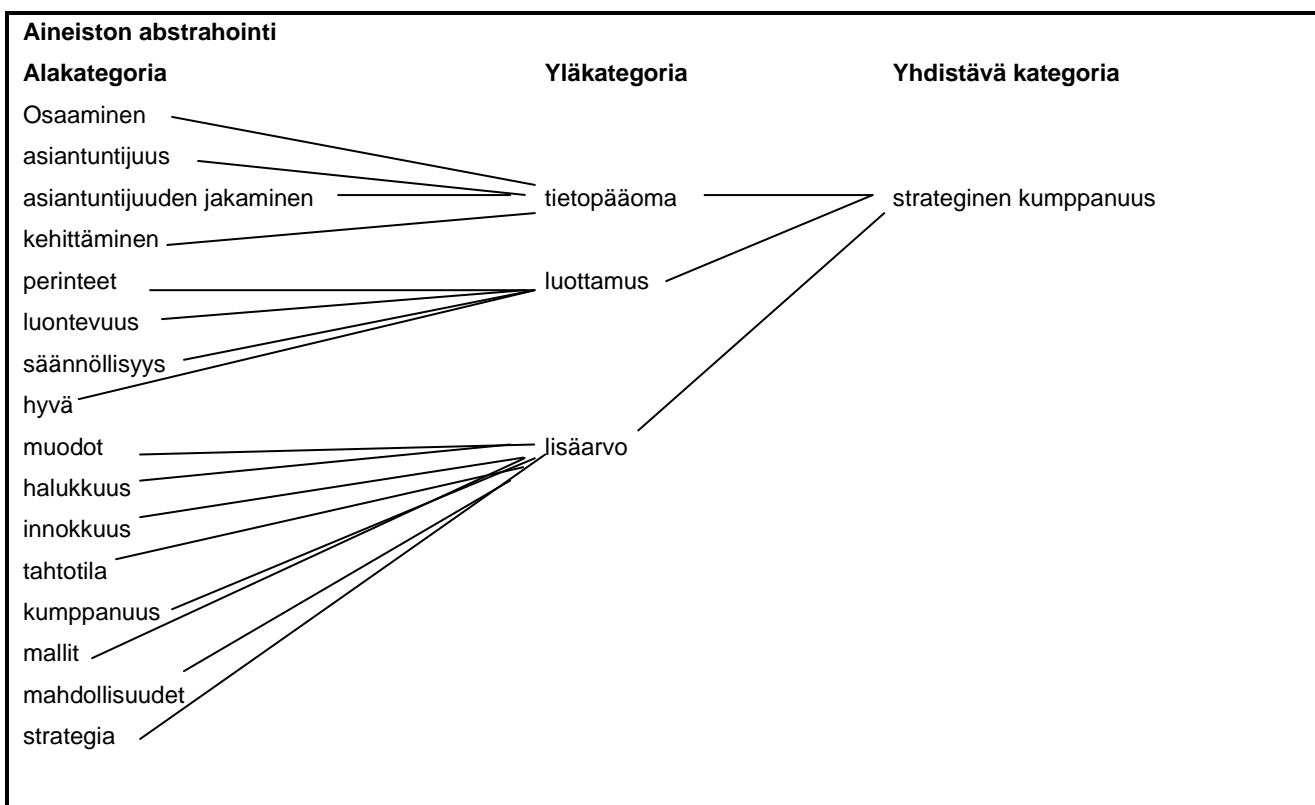
konkreettinen yhteistyö

Aineiston ryhmittely

pelkistetyt ilmaukset

Alakategoria

ammattillinen osaaminen	osaaminen
asiantuntijaosaaminen	asiantuntijuus
asiantuntijuuden jakaminen	asiantuntijuuden jakaminen
kehittämisaosaaminen	kehittäminen
perinne yhteistyöstä	perinteet
luonteva yhteistyö	luontevuus
säännöllinen yhteistyö	säännöllisyys
yhteistyön kehittäminen	kehittäminen
hyvä yhteistyö	hyvä
erilaisia yhteistyön muotoja	muodot
halukkuus tehdä yhteistyötä	halukkuus
innokkuus	innokkuus
yhteinen tahtotila	tahtotila
tasaveroinen kumppanuus	kumppanuus
erilaisia yhteistyön muotoja	mallit
yhteistyön mahdollisuudet	mahdollisuudet
strateginen linjaus	strategia
konkreettinen yhteistyö	yhteistyö

Esimerkki ensimmäisen delfi-kierroksen teoriasidonnaisesta sisällön analyysistä Ehkäisevän lastensuojelun nykytilan kuvaus

Vahvuudet

alkuperäiset ilmaukset

...vankka ammatillinen osaaminen
eri toimialoilla..
..kokeneita ammattitaitoisia työntekijöitä..
..ohjausryhmät ovat olleet ammatillisesti laaja-alaisia
..amatillinen koulutus paikkakunnalla..
...amatillista täydennyskoulutusta..
..aikuiskoulutus..
..opiskelijoiden opinnäytetyöt työn kehittämisen voimavarana..
vahvat osaavat järjestöt
..pitkä perinne yhteistyöstä..
..yhdessä tekemisen perinne ja toimivuus sekä
pitkäjänteisyys uusien toimintojen kehittämisessä..
..eri kuntien työntekijät ovat jo vuosia tehneet yhteistyötä..
..yhdessä tekeminen on luontevaa..
..yhteisissä palavereissa tulemme kuitenkin yhdistämään
toimintatavat samanlaisiksi..
..säännölliset palaverit..
..eri verkostot ovat innokkaita kehittämään yhteistyötä..
..myös ennaltaehkäisevän työn muotojen kehittämiseen
ollaan eri sektoreilla halukkaita
..hyvä yhteistyö järjestöjen ja yhdistysten kanssa..
..Perheen talo-toiminta on myös tehnyt yhteistyön tekemisen
helpommaksi..
..erilaisia yhteistyön muotoja lastensuojelun-lastenneuvolan-penen
ja eri järjestöjen välillä jo vuosien ajan..
..verkostot ovat olleet halukkaita kehittämään yhteistyötä..
..ja työtä olemme yrittäneet tehdä "matalan kynnyksen"
periaatteella tasaveroisina kumppaneina..
..yhteistekeminen helpottuu..
..julkisten palvelujen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyö
..pieni paikkakunta mahdollistaa eri toimijatahojen tuntemisen..
..yhteistyö mahdollistuu myös moniammatillisesti..
..ovat innokkaita..
..halukkaita..
..ovat halukkaita..
..yhteinen tahtotila..
selkeät roolit
ennaltaehkäisevä työ hyväksytty yhdeksi strategiseksi linjaukseksi
ennaltaehkäisevä työ strategisena linjauksena myös muilla
hallintokunnilla..
..henkilökuntaa on koulutettu huomaamaan mm. äitien
masennusta ja varhaista vuorovaikutusta
säännölliset palaverit sos.puolen kanssa alueittain
olleet hyvin "ajanhermolla"

pelkistetyt ilmaukset

ammatillinen osaaminen
asiantuntijaosaaminen
asiantuntijuuden jakaminen
kehittämisosaaminen
kenittämisosaaminen
kehittämisosaaminen
kehittämisosaaminen
asiantuntijaosaaminen
perinne yhteistyöstä
perinne yhteistyöstä

luonteva yhteistyö
luonteva yhteistyö

säännöllinen yhteistyö
yhteistyön kehittäminen
yhteistyön kehittäminen

hyvä yhteistyö
luonteva yhteistyö

erilaisia yhteistyön muotoja

halukkuus tehdä yhteistyötä

tasaveroinen kumppanuus
luonteva yhteistyö
erilaisia yhteistyön muotoja
yhteistyön mahdollisuudet
yhteistyön mahdollisuudet
innokkuus
halukkuus
halukkuus
yhteinen tahtotila

strateginen linjaus
strateginen linjaus

asiantuntijaosaaminen

säännöllinen yhteistyö
konkreettinen yhteistyö

..on myös tullut suureksi avuksi toimivat äiti-lapsi-ryhmät

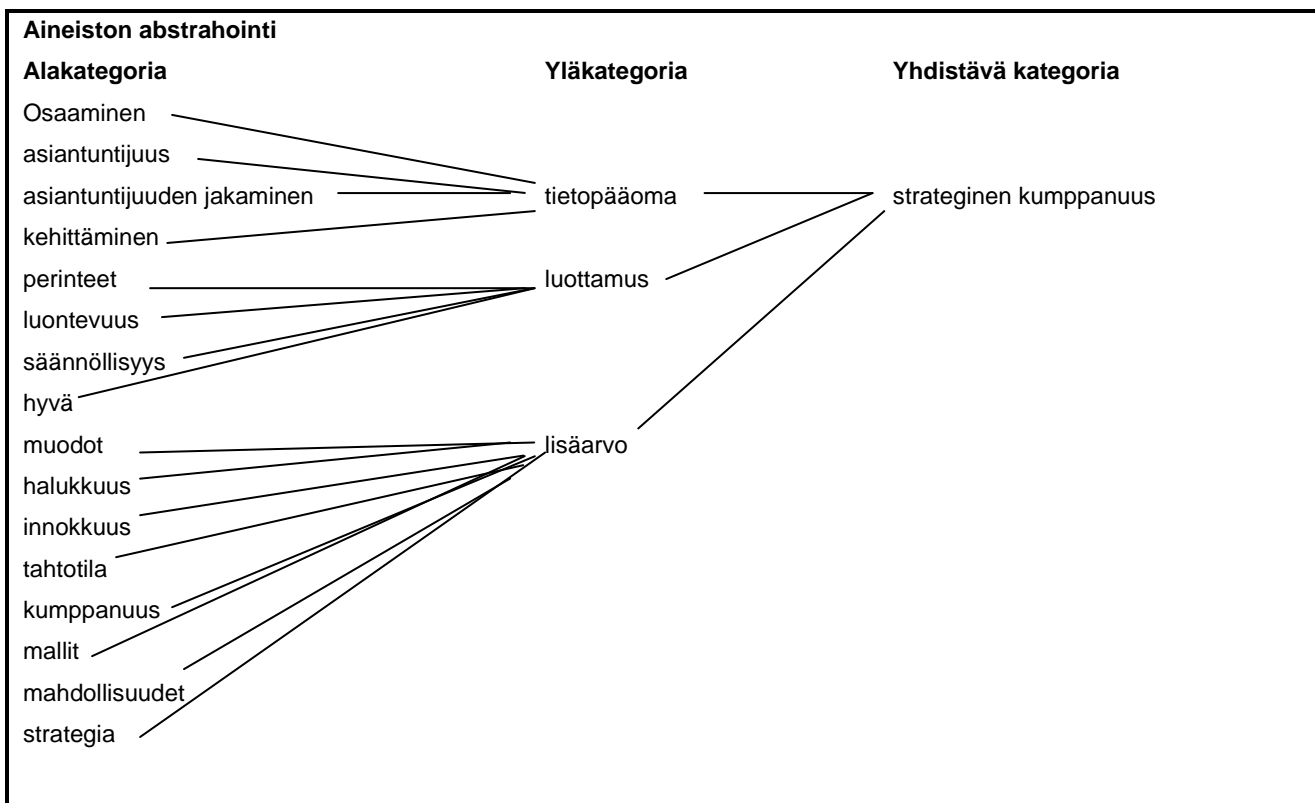
konkreettinen yhteistyö

Aineiston ryhmittely

pelkistetyt ilmaukset

Alakategoria

ammattillinen osaaminen	osaaminen
asiantuntijaosaaminen	asiantuntijuus
asiantuntijuuden jakaminen	asiantuntijuuden jakaminen
kehittämisaosaaminen	kehittäminen
perinne yhteistyöstä	perinteet
luonteva yhteistyö	luontevuus
säännöllinen yhteistyö	säännöllisyys
yhteistyön kehittäminen	kehittäminen
hyvä yhteistyö	hyvä
erilaisia yhteistyön muotoja	muodot
halukkuus tehdä yhteistyötä	halukkuus
innokkuus	innokkuus
yhteinen tahtotila	tahtotila
tasaveroinen kumppanuus	kumppanuus
erilaisia yhteistyön muotoja	mallit
yhteistyön mahdollisuudet	mahdollisuudet
strateginen linjaus	strategia
konkreettinen yhteistyö	yhteistyö

Hyvä Asiantuntijaryhmän jäsen!

Kiitos, että olet mukana tutkimuksessani ”**Asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä kolmannen sektorin ja julkisen sektorin strategisesta kumppanuudesta ehkäisevässä lastensuojelutyössä**”. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata asiantuntijoiden näkemysten kautta tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun toivottua tilannetta ja saada tietoa ja ajatuksia, joita voidaan käyttää ehkäisevän lastensuojelutyön kehittämisessä. Tutkimus liittyy opinnäytetyöhöni Savonia-ammattikorkeakoulun Iisalmen yksikön järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisen ja kehittämisen ylempään ammattikorkeakoulututkintoon.

Liitteenä saat toisen kyselykierroksen, joka koostuu ensimmäisen kierroksen avointen kysymysten koonnista ja kahdeksasta väittämästä. **Tällä kierroksella Sinulla on mahdollisuus arvioida uudelleen ja tarvittaessa muuttaa, kommentoida tai kritisoida omaa näkemystäsi tekemästani koonnista. Lisäksi pyydän Sinua vastaamaan väittämiin kyllä tai ei ja perustele vastauksesi omin sanoin mahdollisimman monipuolisesti. Väittämiin ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Kaikki ajatukset ja näkemykset ja innovatiiviset ideat ovat tärkeitä.** Vastausten pituudet voit itse päättää. Käsittelen vastauksiasi luottamuksellisesti ja ne tulevat vain minun käyttööni. Lopullisessa raportissa asiantuntijoiden henkilökohtaiset mielipiteet ovat tunnistamattomia. Asiantuntijoiden nimet ja edustamansa tahot tulevat raportin liitteeksi. Toivon vastaustasi **perjantaihin 1.10.2010 mennessä**. Tallenna tiedosto ja lähetä se sähköpostin liitteenä osoitteella sinikka.niskanen@perheentalo.fi. Voit ottaa minuun tarvittaessa yhteyttä myös puhelimitse 040-7431773.

Samalla kiitän teitä kaikkia osallistumisesta. Opinnäytetyöni esitystilaisuuteen saatte kaikki kutsun.

YHDESSÄ LAPSEN PARHAAKSI!

Yhteistyöterveisin Sinikka Niskanen

Perheen talo –yhteistyön koordinaattori

Mannerheimiin Lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ry

Iisalmen Pelastakaa Lapset ry

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry

p.040-7431773

www.perheentalo.fi

Toinen kyselykierros

Opinnäytetyön aiheena on asiantuntijoiden tulevaisuuden näkemyksiä kolmannen sektorin ja julkisen sektorin strategisesta kumppanuudesta ehkäisevässä lastensuojelutyössä.

Ensimmäisen kyselykierroksen asiantuntijoiden vastausten analysoinnin tuloksena syntyi seuraavanlainen kuvaus. Onko oma näkemyksesi samanlainen? Kuvauksen luettuasi pyydän sinua kirjoittamaan omat lisäyksesi, perustelusi tai muut kommentit.

1. Ensimmäisessä osassa asiantuntijoita pyydettiin kuvailemaan omin sanoin oman työn näkökulmasta, mitkä ovat tällä hetkellä ehkäisevän lastensuojelun vahvuudet ja mitkä heikkoudet erityisesti Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (SOTE) alueella.

Asiantuntijoiden mukaan tällä hetkellä ehkäisevän lastensuojelun vahvuudet Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (SOTE) alueella ovat erityisesti työntekijöiden ammatillisuus sekä yhdessä tekemisen perinne. Konkreettisina toimenpiteinä joissakin vastauksissa mainittiin lisälmen neuvolan ja moniammatillisen ennalta ehkäisevän lapsiperhetyöryhmän uudistama perhevalmennus, jossa myös kolmas sektori on ollut mukana sekä varhaisen vuorovaikutuksen koulutus. Useat asiantuntijat kokivat verkostoissa toimimisen helpoksi, koska monet tuntevat toisensa ja yhteistyö on silloin mutkatonta ja luontevaa. Ammatillisen täydenniskoulutuksen saatavuus nähtiin myös vahvuutena ja yhteistyön kehittäminen koettiin tärkeäksi edelleen paikallisten oppilaitosten kanssa. Myös opiskelijoiden tekemät opinnäytetyöt ja projektiopinnot on nähty työn kehittämisen voimavarana. Kolmannen sektorin tuottamat ennalta ehkäisevät työmuodot kuten vertaisryhmä- ja tukihenkilötoiminnot koettiin monen asiantuntijan mukaan tärkeiksi vahvuuksiksi.

Ennalta ehkäisevät työmenetelmät lastensuojelussa sekä myös laajemmin muilla hallintokunnilla oli ne sitten kunnan tai kolmannen sektorin tuottamia on kirjattu uuden lastensuojelulain mukaisesti yhdeksi strategiseksi linjaukseksi. Asiantuntijoiden kommenteissa toistuvat sanat halukkuus sekä innokkuus tehdä yhteistyötä luovat kuvaa yhteisen tahtotilan olemassa olosta.

Heikkouksina ehkäisevässä lastensuojelussa SOTE:n alueella nähtiin selkeästi riittävien resurssien puutteena. Liian kireä aikataulu aiheuttaa työntekijöissä turhautumista, koska liian usein joutuu ummistamaan silmänsä erityisesti niiden perheiden osalta, joissa on orastava huoli jo aistittavissa (hiljaiset viestit). Tämä aiheuttaa riittämättömyyden tunteita vastata varhaisen tuen tarpeisiin. Uuden organisaation aiheuttama hämmennys vaivaa myös joitakin asiantuntijoita, koska erilaisia muutoksia tulee koko ajan.

Olemassa olevat resurssit ovat joidenkin asiantuntijoiden mielestä suunnattu liiaksi korjaavaan työhön eli työn painopiste pitäisi muuttaa enemmän ennalta ehkäisevään lastensuojeluun. Osa

asiantuntijoista koki myös tiedon puutteen esimerkiksi perheiden muista asiakkuuksista resurssien haaskaamiseksi ja tuhlaamiseksi. Työmuotojen päällekkäisyydet pitäisi myös purkaa ja ohjata voimavarat oikein. Osa asiantuntijoista näki heikkoutena, että suurin osa ennalta ehkäisevistä työmuodoista keskittyy tällä hetkellä lähinnä lisaalmeen.

Jatkokysymyksessä asiantuntijoita pyydettiin kuvailemaan erityisesti sitä miten erilaiset verkostot ja strategiset kumppanuudet julkisen ja kolmannen sektorin välillä toimivat käytännössä. Osan mielestä yhteistyö erityisesti Perheen talo –yhteistyön kanssa on ollut suunnitelmallista ja organisoitua. Myös Alvari-perhetyö mainittiin joissakin vastauksissa konkreettisenä esimerkkinä. Osa taas koki yhteistyön hämäränä mielikuvana ja ettei selkeää yhteistä toimintaa ole vaan sitä kaivattaisiin lisää. Asiantuntijat näkivät, että kolmas sektori on kuitenkin arvokas voimavara.

Toisessa kysymyksessä asiantuntijoita pyydettiin kirjoittamaan näkemyksensä ehkäisevää lastensuojelusta SOTE:n alueella vuonna 2020 sekä kuvailemaan millaisena näkee ehkäisevän lastensuojelun toivotun tilanteen?

Nyt vireillä oleva perhepalvelujen kehittämistyö (perhekeskus) on päättynyt ja on päästy aiempaa toimivampiin yhdessä tekemisen käytäntöihin kaikilla toimialoilla, myös kouluikäisten kohdalla. Työn painopiste on vahvasti perustasolla, asiakkuudet erityispalveluissa vähenevät varhaisen puuttumisen ja tuen ollessa riittävää. Ehkäisevällä lastensuojelulla on riittävät resurssit. Palvelutasolta toiselle siirtyminen on luontevaa. Työntekijät ovat jatkuvassa vuoropuhelussa keskenään ja heillä on yhteinen ymmärrys siitä, mitä toinen tekee. Kaikilla on työn päämäärä ja tavoitteet kirkaana johtotähtenä tiedossa. Eri työntekijät tekevät työtä yhdessä. Jokaisessa neuvolassa on perhetyöntekijä terveydenhoitajan työparina ja muutenkin työparityöskentely on toimiva käytäntö myös muilla sektoreilla.

Kolmas sektori koordinoi vapaaehtoistyötä. Uusia työmenetelmiä on juurrutettu käytäntöön. Perhevalmennuksessa tuetaan parisuhdetta ja perheen kasvatustehtävää ja ryhmät jatkavat lapsen syntymän jälkeen vertaisryhminä. Lisäksi perhevalmennus on osana 2.asteen opetussuunnitelmaa. Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön strategia on juurrutettu kuntiin ja sen totuttamiseen on kunnissa riittävät resurssit.

Lapsiperheet voivat paremmin ja kevyet tukitoimet riittävät ja tuki ja apu tulee oikea-aikaisesti. Sijoitukset ja huostaanotot ovat vähentyneet. Perheiden osallisuutta ja omaehtoisuutta tuetaan. Perheet saavat tukea lähiyhteisöistään ja –verkostoistaan. Ikääntyminen on huomioitu myös suurena voimavarana.

Lisäksi asiantuntijat kuvailivat sitä mitä on tehty toisin, että edellä kuvattu toivottu tilanne on toteutunut ja erityisesti minkälaisia strategisia kumppanuuksia tarvittaisiin toivotun tilanteen saavuttamiseksi?

Voimavarat on kartoitettu ja hyödynnetty laaja-alaisesti ja päällekkäiset työmenetelmät ja –muodot on karsittu. Palvelujen kehittäminen on tehty asiakaslähtöisesti. Työmenetelmiä on muutettu ja kumppaneita ovat kolmannen sektorin lisäksi myös yritykset. Rajat peruspalvelujen ja erikoissairaanhoidon väliltä on häivytetty . Tilalle on tullut joustavuus palvelujen toteuttamisessa. Kolmannelle sektorille on tullut lisää toimijoita, jotka koordinoivat kansalaisjärjestöjen toteuttamaa vapaaehtoistyötä.

Vuoropuhelu eri toimijoiden kesken on otettu pysyväksi käytännöksi. Vastuuta on jaettu ja on tehty yhteiset samaan tavoitteeseen pyrkivät toimintasuunnitelmat. Taloudellisen ja toiminnallisen resurssoinnin painopistettä on siirretty korjaavasta ehkäisevään lastensuojeluun.

Tutkimusten ja arviointien kautta arkityötä on tehty näkyväksi (kumppanuudet ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin). Yhteistyö ja toimintakäytäntöjen vertailua on tehty myös kansainvälisesti.

Kirjoita tähän omat lisäyksesi, perustelusi tai muut kommentit:

(Alla oleva tyhjä tila venyy tarpeen mukaan)

Lisäkysymyksiä (vastaa kyllä tai ei luettuasi väittämän ja perustele sen jälkeen vastauksesi sille varattuun tilaan):

1. Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus on määritelty lastensuojelulaissa. Nykyistä käytäntöä voidaan luonnehtia osittain enemmänkin "heitteillejättöoikeutena", joka aiheuttaa lisäkustannuksia, kun työntekijät eivät tiedä mitä eri asiakkuuksia asiakkailla on ja se estää tai hankaloittaa yhteistyötä ja aitojen kumppanuuksien rakentumista erityisesti kolmannen sektorin kanssa.

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

2. Lastensuojeluun liittyvät lait ja säädökset ja normit on sisäistetty vuonna 2020 siten, että kumppanuus kolmannen sektorin kanssa on luontevaa ja suunnitelmallista (oikeusturvallisuus on varmistettu).

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

3. Vuosien varrella on kehitetty paljon erilaisia hyviä käytäntöjä monissa hankkeissa, joita kuitenkin ei uskalleta ottaa näkyvämmiin käyttöön toteamalla, "hyvä idea, mutta tehdään hommat kuten ennenkin".

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

4. Tulevaisuuden innovatiivinen ehkäisevä lastensuojelu kykenee synnyttämään uutta tekeväällä tiivistä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Se kykenee hyödyntämään sellaisia olemassa olevia voimavaroja ja osaamista, joita ei vielä näy käytännöissä.

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

5. Osaamisten yhdistäminen tuottaa sellaista lisäarvoa, jota ei olisi voinut syntyä ilman kumppanuutta. Tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun palveluketjut ovat toistensa jatkumoa eli siinä missä toisen päättyy –toisen alkaa. Win/win eli kaikki kumppanit hyötyvät.

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

6. Tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun kumppanuudessa asiakaskin on asiantuntija. Asiakkaiden kuulemiseksi tarvitaan kolmannen sektorin toimijoita, jotka voivat toimia asiakkaiden ”äänitorvina” oikea-aikaisen tuen tai avun saamiseksi lapsiperheille.

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

7. Asiakaslähtöisyyttä painotetaan uudessa lastensuojelulaissa. Perheen Talo –yhteistyö on mahdollinen tulevaisuuden yhteistyö- ja kumppanuusmalli lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen aktivointimenetelmien käyttämisessä.

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

8. SOTE-alue voisi kehittää itsensä valtakunnallisesti merkittäväksi profiloitumalla tulevaisuuden ehkäisevän lastensuojelun mallialueeksi.

Kyllä ei

Perustele vastauksesi

Kiitos ajastasi!

Esimerkki toisen delfi-kierroksen teoriasidonnaisesta sisällön analyysistä**Palaute 1.kyselykierroksen koonnista****Alkuperäiset ilmaukset**

..toivottavasti tulevaisuuden yhteisöllisyys hyväksytään hyvinvointia tuovaksi asiaksi..

..yksilön vastuun lisäksi..

..tunnistetaan yhteisöllinen vastuu..

..kolmas sektori on tulevaisuudessa entistä tiiviimmin osa ns.palveluprosesseja..

..kolmas sektori paitsi, että toimii yhteistyössä myös ns. kansalaisen edunvalvojana

..kolmas sektori näkyy julkisen sektorin strategioissa..

..suunnitelmallinen, pitkäjänteinen ote..

..kolmannen sektorin työ tarvitsee myös resursseja..

..kolmannen sektorin merkitys on noussut ja sen tekemä arvokas työ on tunnustettu..

..kolmannen sektorin toiminta edellyttää myös hyvää ja näkyvää johtajuutta..

..yhdistyksillä tulee olla valmius ja rohkeus tarttua ”ajassa liikkuviin asioihin”..

..eri toimijatahojen tehtäväjaon ja vastuualueiden selkiinnyttämällä..

..koulutetulla ja ammattitaitoisella henkilöstöllä..

..Ylä-Savossa voisi kehittää uudenlaisia palvelumuotoja..

..tulevaisuudessa 3.sektorin merkitys varmasti kasvaa..

..lisätä toimijoiden osaamista..

..resurssien kohdentamisen painopiste..

Pelkistetyt ilmaukset

yhteisöllinen vastuu

yksilön vastuu

osa palveluprosesseja

näkyvyys strategioissa

uudet palvelumuodot

suunnitelmallinen ote

tehtävänjaon ja vastuualueiden selkiinnyttäminen

johtajuuden merkitys

kansalaisten edunvalvonta

resurssien tarve

resurssien kohdentaminen

työn merkityksen nousu

työn arvostus

valmius ja rohkeus

koulutettu ja ammattitaitoinen henkilöstö

osaamisen lisääminen

pelkistetyt ilmaukset

yhteisöllinen vastuu

yksilön vastuu

yhteisöllinen vastuu

osa palveluprosesseja

kansalaisten edunvalvonta

näkyvyys strategioissa

suunnitelmallinen ote

resurssien tarve

työn merkityksen nousu

työn arvostus

johtajuuden merkitys

valmius ja rohkeus

tehtävänjaon ja vastuualueiden selkiinnyttäminen

henkilöstö osaaminen

uudet palvelumuodot

työn merkityksen nousu

osaamisen lisääminen

resurssien kohdentaminen

Alakategoria

yhteisöllisyys

vastuu

palveluprosessit

strategiat

palvelumuodot

suunnitelmallisuus

suunnitelmallisuus

johtajuus

edunvalvonta

resurssit

resurssit

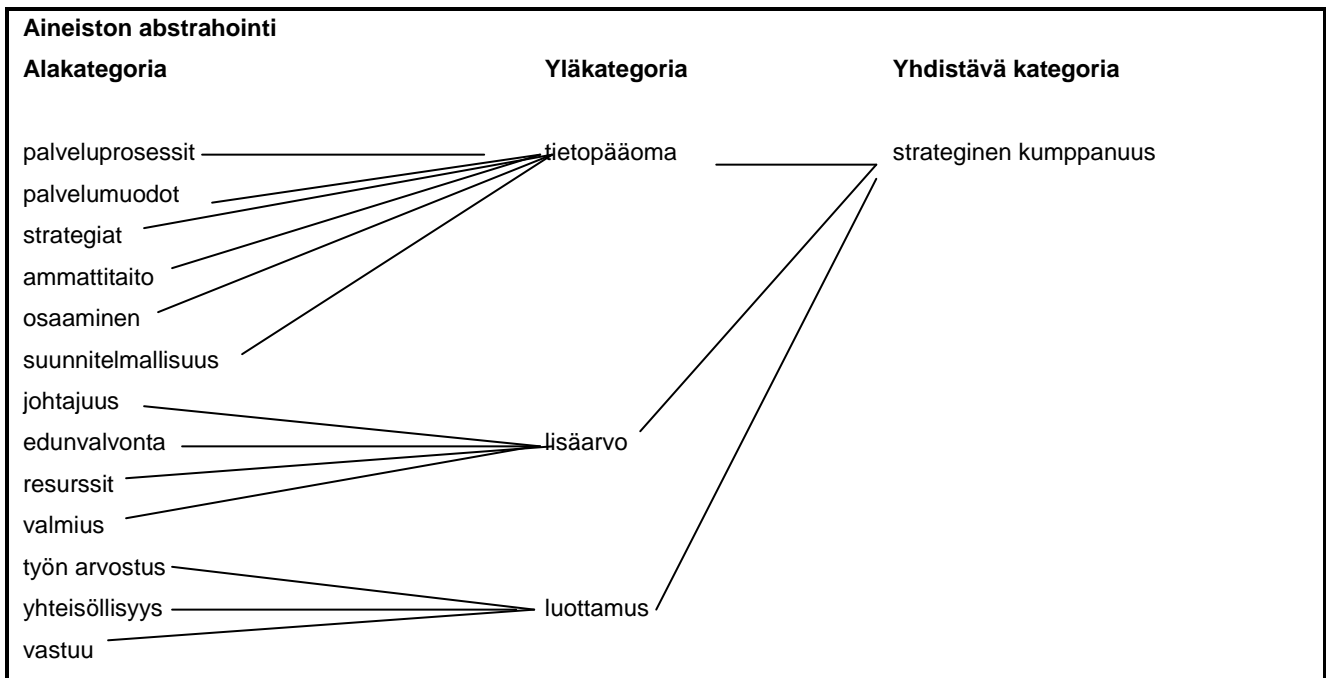
työn arvostus

työn arvostus

valmius

ammattitaito

osaaminen

www.savonia.fi

